2 vols. in 4.
First editions.

On p. 7 (one of two known journals) mentioning the "dod-eers = dodaare" [witte dodo]
The only copy known is in UB Leyden see Frugs and De Wolf. A STC of books printed at Haven before 1701. nr. 47 + 210.

29

IOVRNAEL
OFTE
Gedenckwaerdige beschrijvinghe vande Oost-Indische Reyse van
Willem Ysbrantsz. Bontekoe van Hoorn.

Begrijpende veel wonderlijcke en gevaerlijcke saecken hem daer in wedervaren.

Begonnen den 18. December 1618. en vol-eynt den 16. November 1625.

Tot HOORN, Ghedruckt by Isaac Willemsz.

Voor Ian Ianſz. Deutel, Boeck-verkooper op 't Oost in Biestkens Testament / Anno 1646.

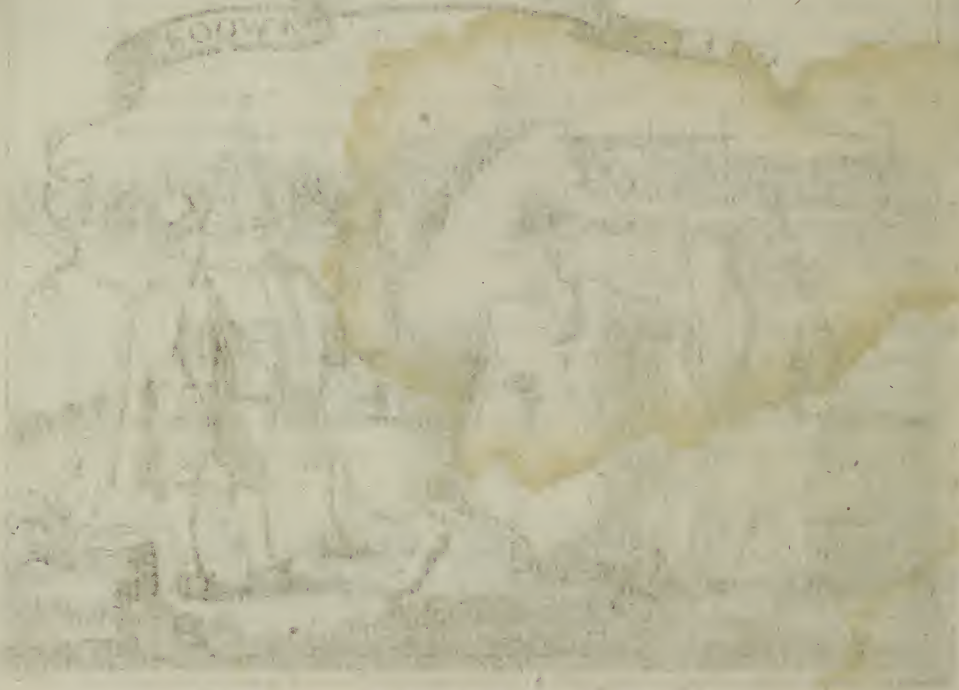

TOE-EYGENINGE.

Achtbare, Erentfeste, Wijse, seer Voorsienige Heeren, de Heeren Bewint-hebbers vande Oost-Indische Compagnie ter Camere van Hoorn.

MYNE HEEREN.

PLato heeft (volghens 't ghetuygenisse Ciceronis in sijn Officiis Cap. 6.) heel suyverlijck geschreven dat de Mensch niet alleen voor sich selfs gheboren is, maer dat het Vaderlandt, Ouders en Vrunden yder een deel rechts tot hem heeft. Welcke Spreucke soo klaer door de Nature bekrachtight wordt, dat yder (soo hy maer gheen Monster of misdracht is) in sich selfs daer van de waerheydt kan bespeuren: want wie voelt niet in sich een onwederstandelijcke drift en treck tot sijn Vaderlandt, Ouders en Vrunden, 't welck hem op 't krachtighste openbaert, als laster, smaet, hoon, of lijden over de selfde wordt uytgheslort; soo dat onse geldt, onse goedt, jae ons eyghen leven ons soo lief niet en is als de eere en het welvaren van een der selfder. 't Welck door veel exemplen tot allen tijden klaerlijck heeft ghebleecken. Want wat sijnder al middelen aenghewent om de Eere des Vaderlandts te bevorderen en te bewaren, en de geboortplaetse door een soete gheheugenisse van dappere daden naem-kundigh te maecken, tot het welcke de beschrijvinghe der selver daden gheen kleyne behulp-middel is: overmidts alle loffelijcke en ghedenck-waerdige wercken, die door yemandt worden uytgherecht, souden door de tijdt, van geen geloof, of t' eenemael uyt de gedachteniisse der Menschen uytghewischt worden, soo die door 't beschrijven niet en wierden bewaert en verbreydt. Om geen oude en langhvoorledene gheschiedenissen op te halen, wat souden wy en onse Nakomelinghen doch voor ontwijffelijcke waerheydt konnen weten hoe wonderlijck dat Godt dese Landen en Steden, jae besondere Inwoonders gheholpen en gereddet heeft uyt de verdruckende handen haerder Vyanden, indien het selfde niet en was beschreven door de vlijt van eenighe aenmerckende verstanden. 't Is dan niet eene vande minste waerteyckenen van danckbaerheydt en plichts-quijtingh aen sijn gheboort-plaetse, de wonderlijcke ende loffelijcke wercken

en bejegeningen die sijne Mede-burgheren ghedaen of ontmoet zijn, door 't beschrijven sorghvuldigh de Nakomelingen nae te laten. Ick dan (die van jonghs af ben genegen gheweest om op te speuren, te lesen en te verstaen de gheschiedenissen die door onse Hoornsche Inboorlinghen waren uytgherecht, of die haer of de hare zijn wedervaren) hebbe niet konnen naelaten (om oock niet te vervallen inde faute van ondanckbaerheydt tegens mijn geboort-plaets) eenige der selfder (de memorie waerdigh zijnde) aen te teeckenen, om die de vergetelheydt als ontroovende, by gelegentheydt in 't licht te geven. Onder anderen is my, die al eenighe Iaren daer mede besich ben gheweest, oock ter handt gekomen de beschrijvinge van dese gedenckweerdighe Oost-Indische Reyse van *Willem Ysbrantsz. Bontekoe*, dewelcke by hem de vergetelheydt al scheen op-geoffert te wesen, maer ick die door-lesende, bevondtse waerdigh te zijn, dat sy by ons en onse Naekomelingen in eeuwighe gedachteniſſe behoorde te blijven. Ick versocht daerom aen hem die te mogen laten drucken, tot het welcke hy niet wel gesint was, eensdeels om dat het by nae als vergeten, en door de tijdt oudt gheworden waer: anderdeels, om dat hy die niet met sulcken stijl en hadde beschreven, bequaem, nae sijn meninghe, om gedruckt te mogen worden. Eyndelijck, nae veel vriendelijcke versoeckinghe en aenmaninghe van eenighe sijnder goede vrienden, bewillighde hy het selfde. Welcke beschrijvinghe ick met eenighe Figuren verçiert hebbende, datelijcken onder de Parsse bracht. En dewijle datmen in alle saecken een yder het sijne behoort te gheven, kond' ick niet anders oordelen, als dat het billick was dat ick uwe E. E. dit selfde opdroeghen toe-eygende, door dien dat dese Reyse meest onder uwe E. E. bewint en opsicht is gheschiedt, waer over (indien daer uyt eenige geheugeniſſe tot eere van onse Vaderlijcke Stadt op de Nakomelingen sal overblijven) voor vast te stellen is, dat uwe E. E. daer van, naest Godt, een groot deel toe-behoort, zijnde maer als een thiende van 't gene op uwe E. E. Acker ghewossen is. Versoecke daerom eerbiedelijck uwe E. E. ghelieve dese mijne moeyte en opdracht met een gunstigh oogh te ontmoeten, meer siende met den Coningh Artaxarxes (die van een Huysman een dronck Waters ontfingh) op het herte als op de gave. 't Welck doende, sult my hooghelijck verplichten om altijdt te blijven dien ick ben

Vwe E. E. Dienst-schuldigen

In Hoorn den 16. Iulij 1646.

Ian Ianſz. Deutel.

Voor-

Voor-reden aen den Leser.

GVnstighe Leser/wy sien door ervarentheydt/dat/ gelijck alle Menschen eenderhande kost niet evenwel smaeckt/ oock alle Boecken een yder niet even aengenaem zijn; d' een heeft vermaeck in dese/ en d' ander in die stoffe te lesen: elck heeft sijn besondere neygingh. En gelijck de onderscheyde oeffeningh onghelijcke Boecken ter Wereldt brenght / soo vinden sy oock altijdt haer ghelijcksinnige Lesers. Ghy dan die vermaeck schept in 't lesen van gedenckweerdige Reysen / en wonderlijcke gheschiedenissen ('t welck onder alle wel een vande soetste tijdt-kortinghen is) leest dese naevolgende beschrijvinghe van W. Y. Bontekoe, 'k vertrouwe dat ghy uw' tijdt niet qualijck sult besteet achten. 't Is juyst stoffe nae uw' lust. Want hebt ghy u oyt vermaeckt of verwondert in 't lesen vande Reysen van Linschoten, Heemskerck, Olivier, Spilbergen, Schouten en andere; dese geschiedenis sal u geen minder vernoeghen geven/ overmidts die in sich begrijpt veel verwonderens-waerdige saecken. 'T en zijn geen beuselen noch droomen Luciani of Pantagoræ, noch geen Fabuleuse verhalinghen van Monsters/ vreemde maecksels van Menschen/ als een-voetige/ een-oogighe en sulcke die sonder Hooft de Oogen en Mondt in de Borst hadden/en anders/ waermede onse Voor-ouderen (door eenige licht-geloovige Schrijvers) verleydt zijnde/ tot verwonderinge wierden gebracht. Noch dese beschrijvinghe is niet van hooren segghen/ (ghelijckmen seydt) Neen/ maer komt uyt selfs ondervindinghe / verhalende wat wonderen dat Godt aenden Autheur self / als oock aen die ghene die by hem waren / bewesen heeft. Want wie en sal sich niet op het hoochste verwonderen / wanneer hy leest/ hoe dat een Mensch (daer het dickwils soo haest mede ghedaen is) door soo veel ghevaer en teghenspoedt/ jae soodanighe / waer in het hopen / nae eenighe uytkomste/ scheen te zijn als wanhopen/ door des Heeren genade is ter behouder plaets ghebracht. Doch alsoo ick vertrouwe den Leser meer lust te hebben nae het Verhael self / als langher van my met reden opghehouden te worden / wil daerom hiermede afbreecken/ alleen dit noch segghende: Dat soo den Leser inde stijl of maniere van segghen yets vindt dat soo niet en is / als de volmaecktheydt wel soude vereysschen / bidde daer in den Autheur te verschoonen/ want sijn Oogh-wit in 't beschrijven van dese sijne Reys/ is meer op waerheydt als op cierelijckheydt van segghen geweest.

Hier mede vaert wel.

SONNET.

Op de beſchrijvinghe vande ghedenck-weerdighe Ooſt-Indiſche Reyſe van den vermaerden Schipper

VVillem Ysbrantſz. Bontekoe.

MAnneermen ſomtijdts hoort verhalen wonder ſaecken/
Elck luſtert met opmerck/ en 't klinckt ons vreemt in 't Oor/
Doch twijffelingh verſelt dickwils het goedt gehoor/
Door dien des waerheydts glants geſpaert werdt veel te vaecken:
Maer hier is d' eygen Man/die ſelfs dit Boeck gaet maecken/
En wat hem is gebeurt/ſtelt hy hier klaerlijck voor;
Hoe Godt hem heeft bewaert; hoe hy ſijn Schip verloor;
Verbranden/ vloogh om hoogh/ door 't Krupdt/met vlijck kraken.
Koopt/ ſiet en leeſt dit Boeck/ wat p'rijckel tegenſpoedt/
Dees Schipper op ſijn Reys/ ſoo dickwils is ontmoet/
Eer hy ſijn Vaderlandt/ met lieff/ mochte aenſchouwen;
Hoe hy als Elias, gheſpijſt is en gevoedt;
Hoe wonderbaer dat Godt op 't onvoorſienſt behoedt/
Sijn goedigheydt bewijſt/ al die op hem betrouwen.
Laet dit u Spiegel zijn die d' Occeaen moet bouwen.

I. B. Berckhout.

De waerheydt boven.

SON-

KLINCK-DICHT.

Op de wonderlijcke Reyſe van VV. Y. B.

NIeusgierigh-volck, dat ſtof ſoeckt tot verwonderingh,
Waer toe te rugh geſien, wat, in voorleden laren,
Witheemſchen is gebeurt, of vreemts is weder-varen:
Ziet hier hoe *Bontekoe* beſchrijft hoe zonderlingh
Dat Godt hem heeft bewaert, en in zijn hoede nam,
Toen 't ſcheen of 't Water haer al t' zamen zoud' vernielen,
Hoe wonderlijck, toen 't Schip met meer als hondert Zielen,
Door 't vuur, aen ſtucken ſprongh, hy 't ongeval ontquam.
Hoe dat hy, met de Boot, geberght wordt. Hoe ſy ſwerven.
Alleen op Godts gena en 's levens noodtdruft derven.
Hoe Godts Almogentheydt de Viſſchen, uyt de Zee,
Doet ſpringhen inde Boot, en Vogels in haer handen
Doet vliegen. Hoe dat ſy by Moordenaren Landen.
En hoe, nae veel gevaer, hy komt op *Hoorens-Ree*.

A. P.

Op 't Iournael van W. Y. Bontekoe.

HOe ſonderlingh de HEER de Menſchen kan bewaren
In 't uyterſte gevaer des levens over al/
Blijckt Middagh-klaer aen 'tgeen/dat Bontekoe weerbaren
En and'ren is/ſoo u dit Boeck vertoonen ſal.
Komt hier die wonder-vreemd' Hiſtoorien ſoeckt te leſen;
Leeſt dit Iournael, 't magh wel geplaetſt by d' and're weſen.

I. F. S.

Op de

Op de beschrijvinge van W. Y. Bontekoe.

WAt hoordeel geeftet aey 't Gemeey,
Dat yemandt heeft veel ramps gekeey,
Dat hy door allerley ghevaer
Heeft langh gesuckelt hier ey daer,
Ey Wonderlijck door Godts bestier
Geredt uyt Water, Moordt ey Vyer,
De doodt ontworstelt voor eey tijdt,
Ey noch in rust sijn Jarey slijt;
Soo niet de Pey, tot meerder nut,
Noch Dande Druck-konst onder-stut,
Dit aende Werelt bracht in 't licht;
'T Welck yder met vermaeckey sticht;
Waer uyt oock de nakomelingh
Mach Wetey sulck eey Wonder-dingh,
Ey leerey, dat des Heerey Handt
Is krachtigh boven 't aerdtsch' verstandt.

I. W. P.

Den Leser gelieve dese navolgende Fauten aldus te verbeteren.

PAgina 32. inde 4. Regel staet Iapana, leest Iapara.
35. inde 41. en 42. Regel staet Commandeur Nieuwen-rode, leest Coopman Bosschert van Delft.
37. inde 16. Regel staet Tayorang leest Tayowan.

Dits 't beelt van **Bonte-koe** dien Godt, op syne vaert
Tot elckx verwonderingh, heeft wonderlijk bewaert;
Mits hij de Doodt ontgingh, self midden inde Doodt;
In 't water, Vuer in Moordt in Dorst en Hongersnoodt.

I.I.d.

Verhael: Vande Avon-turelijcke reyse/ van Willem Yslbrantsz. Bontekoe van Hoorn.

IN 't Jaer ons Heeren 1618. den 28. December/ ben ick Willem Yslbrantsz. Bontekoe van Hoorn: Tessel uptghevaren/ voor Schipper/ met het Schip ghenaemt: Nieu-hoorn, ghemant met 206. eters/ groot ontrent 550. Lasten/ met een Oosten-wint.

Den 29. dito/ sijn wp de Hoofden gepasseert.

Den 30. dito/ 's avondts Poort-landt ghesien/ de Wint noch al Oostelijck. Den 31. dito/ Pleymuyen ghepasseert.

Den eersten Januarij 1619. passeerden wp Enghelandts-End, de wint noch als vooren/ stelden onse koers S.W. ten S. in Zee.

Den 2. dito/ liep de wint S.O. stelden onse koers S.S.W. met stijve koelte.

Den 3. dito/ liep de wint Zupden/ met stijve koelte liepen W.S.W. aen.

Den 4. dito/ liep de wint S.W. met een aennemende harde wint/ soo dat wp de Marsseplen/ mosten innemen. 'S nachts begon het soo stijf te waepen/ dat wp de Fock innamen/ en liepen al West-waert over/ met een sepl.

Den 5. dito/ 's nachts/ kregen wp drie worpen waters in/ dat het bovenste Boeve-net/ bp hans half vol waters was; waer door het Volck begon te roepen: Wp sincken/ wp sincken/ de Boegh-poorten sijn op. Ick dat hoorende/ liep metter haest nae voren/ in 't Galioen/ ende bevondt dat de Boegh-poorten noch toe waren; riep derhalven: Wp hebben gheen noodt; en sep/ knap-handigh een Man nae d'Vrck/ en besiet of er geen water in 't rupm is/ 't welck dateljck gheschiede; doch bevonden geen water in 't rupm/ stelden daerom dateljck orde om het water upt te balien/ met leeren Emmers: Maer het volck haer kisten/ door 't rumoer van 't water/ schobbelden en dreven heen en weder/ datmen qualijck schrab konde komen om te balien/ waren derhalven genootsaeckt de kisten/ met koe-voeten/ in stucken te smijten/ kreghen als doen rupmte om te balien/ en raeckten daer door/ met Godts hulpe/ het water quijt/ dreven doen sonder seplen/ doch het Schip slingerden soo geweldigh/ dat wp genootsaeckt waren/ het sepl weder bp te setten/ om 't slingeren van 't Schip wat te stutten/ lepdent al West-waert over; het weer was heel onstupmigh/ met reghen/ dat het scheen dat de lucht ende Zee aen malcanderen vast/ en de ganssche Zee brandende was.

Den 6.7.en 8. dito/was noch al quaedt weder / vermenght met reghen/saghen dien dagh een groote menighte Mieuwen/ daer dooz ons vermoeden was / dat wp bp het Eplandt Brasijl waren / soo der sulcken Eplandt is/ doch saghen het niet/ halsden dien selfden dagh om/en lepden de steven Oost-waert over/de wint was ontrent W. S. W. al met ongestupmigh weder/ en alsoo de stozm langh geduert hadde/en noch niet op en hiel/soo is epndelijck/ dooz 't geweldigh slingeren van 't Schip/en dooz 't recken van onse groote want (alhoewel wp het tot twee plaetsen gheswicht hadden) onse groote mast gebzoocken/ontrent vijf Vadem boven het Boevenet/dooz dese bzeuck of krack/bzeesden wp/dat wp de mast gheheel souden verlooren hebben / resolveerden daerom / onse groote stengh dooz te schieten/om/waert mogelijck/de Mast noch staende te houden/ terwijl onse reps daer aen gheleghen was / want indien de Mast overboozt geraeckt hadde/souden genootsaeckt geweest hebben/wederom nae 't Vaderlandt te loopen/ doch kregen met groote moepten en ongelegenthept/de stengh dooz/en lieten het onderste end vande stengh/ dooz't bovenste Boevenet schieten/en woelden de stengh alsoo tegen de Mast aen / waer dooz hp (tot onser aller blijdtschap) alsdoe vast stondt. Dese stozm duerde tot den 19. dito toe / lepden 't dan West-waert/dan Supdwaert over/nae dat de wint schevtelde.

Den 20. dito / wozden het mop stil weder/en terwijle wp in stilte bzeven / woelden wp onse Mast wel vast / en taliden onse groote Want stijf aen/ en haelden het groote Marssepl upt de Mars / met de Marsse Ree / en stelden dat inde plaets van ons groot Sepl / en setten de bzamstengh op/ in plaets van onse groote stengh/ en voerden het Bzamzepl daer aen / soo dat wp doen alle dingh weder klaer maeckten om te seplen / en onse reps te vervozderen / stelden onse koers nae de Canarischе Eplanden/ S. S. W. aen / hadden de wint ontrent S. O. met mop meer/ raeckten dooz de bequaemhepdt van't weer te met weder op onse stel.

Den 21. dito/sagen wp (achter upt) een Zepl/dat sijn best deed (soo wp merckten) om bp ons te komen/ wozpen het op de lp en wachten hem in. Bp ons komende / was't een Oostindisch baerder / die den 29. Decemper 1618. upt Zeelandt was gheseplt / daeghs na dat wp upt Tessel liepen: Sp waren heel kant/en haperde niet/hadden dooz de stozm gheen schade gheleden. Het Schip was genaemt/ Nieu-Zeelandt, des Schippers naem was Pieter Tijssz. van Amsterdam, hadden doen goet Compagnij aen malcander/wp seplden ten naesten bp soo hard als hp/ al schoon 't ons aen de Zeplen haperde/als verhaelt/de koers was als boozen.

Den 23. dito/saghen wp noch een Zepl aen stuerboozt upt/liepen daer nae toe / en vernamen dat het het Schip Enchuysen was / dat met ons was uptgeloopen/ mede gedestineert om nae Oost-Indien te gaen: De Schipper was ghenaemt Ian Ianssz. van Enchuysen, waren

ren als doe met ons drie Schepen in Compagny / voeren malcander aen boozt te gast / en vertelden yder sijn wedervaren / hielden de koers noch al nae de Canarische Eplanden / die wp in 't gesicht kregen en passeerden / hadden de wint S. O. met mop weer / voerdē onse Marsseyls in top / sochten het Eplandt S^t. Anthoni aen te treffen / om ververssinge te bekomen / doch konden het niet in 't gesicht krijgen / dooz de groote mist en reghen / stelden derhalven / om de seer kerhepdt / onse koers nae het Eplandt Ilje de May, of Ilje Del Foege toe. Daer ontrent ghekomen sijnde / wierd het stilletjes met variabele Winden / en mosten laveren / eer wp daer aen quamen / raeckten doe van onse twee mackers af / alsoo sp aen Ilje de May en wp aen Ilje Del Foege raeckten / welcke Eplanden niet verre van malcander leggen. Bp het Eplandt komende / konden geen Anker gront vinden / liepen dicht onder 't Landt inde Calmte / wp hadden ettelijcke klepne Masten en Spieren upt Hollandt mede ghenomen / haelden die dooz den dagh / voerden die achter tot de Pooz upt / en haeldense in't Schip / een Spier van 14. Palm / saeghden wp midden dooz / maeckten daer twee wanghen af / lepden die (neven noch twee andere wangen) op onse Mast / 't welck onse Mast soo sterck maeckten als hp te voozen geweest hadde / ondertusschen sonden wp onse Sloep nae Landt / om te Visschen / dicht onder 't Landt komende / quamen de Spanjaerts met geladen musschetten op strand / en schoten nae onse Sloep toe / te kennen gevende dat sp ons Volck niet aen Landt begheerden te hebben / quamen alsoo met de Sloep wederom aen boozt / mede brengende wepnigh Vis / die sp noch gevanghen hadden / waren ondertusschen noch al besich met woelen en wangen van onse Mast; de Mast klaer sijnde / setten onse stengh daer weder op / en kregen alle dingh weder klaer en kant / daer over wp al te samen seer verblijdt waren / want onse Mast stond weder soo frap dat het een lust was. Hp was hp nae soo dick als een pijlaer van een Kerck / raeckten dien avondt wederom upt de Calmte van't voozschreven Eplandt / stelden onse koers / om de Linie Æquinoctiael te passeren.

't Gebeurde terwijl wp onder dit Eplandt lagen / dat sulcken stof van 't Landt quam / even gelijck oft as van yper gheweest ware / en stoof soo dicht en dick aen 't Want / van 't Schip / dat het Want soo wit was / of het met witte as bestooven was. 't S anderen daeghs 's mozgens / doen de Kock dzoo-kost hadde geschaft / sagen wp twee Seylen in ly achter upt / lieten onse Marsseylen loopen / en hielden daer nae toe / daer bykomende warent onse twee Mackers / te weten 't Schip Nieuw-Zeelandt, en 't Schip Nieuw-Enchuysen, die hp de Eplanden Ilje de May, en Ilje Del Foege, hp nacht van ons gheraeckt waren / waren seer verblijdt / voeren malkander aen boozt / vertelden malcander ons wedervaren. Sy verhaelden ons dat sp aen Landt hadden gheweest / op Ilje de May om te verversen / doch

hadden niet konnen bekomen / en hadden twee Man verloozen die van de Spanjaerts doodt gheslaghen waren / waer van den eene van Hoorn was / ghenaemt Yfbrant Dircksz. hadden een S. O. wint / hielden noch al koers nae de Linie Æquinoctiael. Onder de Linie komende / werdt het stil / hadden somtyds oock harde travaden / met regen en wint / hadden de wint altemet upt alle boeghen / soo dat wy dzie weecken t' soeck brachten / eer wy de Linie Æquinoctiael konden passeeren. Het was by nacht altemet of de gantsche Zee vper was / soo pzupsten de Zee / en schenen voncken vpers te zyn / die vooz vande Boegh van 't Schip af stoten / en by daegh hiel het op / waren over dat (meer als gemeen) vperen des Sees / altesamen seer verwondert / stelden onse koers om boven de Abriolhos te Seplen / hadden een S. O. wint / by de Abriolhos komende stilde de wint / vzeesden derhalven wy daer niet boven souden mogen / doch te met naderende / rupmde de wint handt over handt / liepen evenwel daer soo dicht by langhs / dat wy de uptterste Eplanden sagen / raeckten alsoo (met Godts hulpe) daer boven / waren daer over altesamen seer verblijdt / want hadden wy 't moeten wenden / soude een langhe reys geballen hebben / met perijckel om veel sieck Volck te krijgen. Wy gaven het Volck dien dagh dubbelt rantsoen van eten / en aen oder Back-volck een flap-kanne Spaensche Wijn / setten doe onse koers nae de Eplanden van Tristande-conde. En nae dat wy ettelijcke dagen geseylt hadden / kregen wy de hooghte van de selfde Eplanden / doch en sagense niet. Cregen een N. W. wint / liepen doe Oostelijck aen / om de Caep de Bonesperanse aen te doen. En nae dat wy een tijdt langh die koers hadden gehouwen / sagen wy swart ghespzenckelde Mieuwen / vinghender altemet / met houtjes / die wy met een belletje van een reusel overtogen / met hoecken daer aen / en haelden-se in 't Schip tot tydt-koztinge.

Het sien van dese voozschzeven Mieuwen / is een teycken datmen de Caep de Bonesperanse is naeckende / want sy volghden ons tot de Caep toe. Maer dit is een onfeylbaer teycken om de Caep te sien / of om te weten dat ghy daer ontrent zijt / te weten: Als ghy met de peylinghe van 't Compas bevindt dat het Compas recht Supen en Noozden houdt / siet dan upt nae Landt. Wy dit pzoevende / sagen het Landt / te weten de Caep de Bonesperanse, doch waepden soo stijf uptten Westen / dat wy met een ghebolde Fock liepen / dozsten het Landt niet aen doen / vergaderden derhalven de Scheeps-raedt / en resolveerden / dat wy de Caep verby souden seylen / dooz dien dat wy altemael noch gesont Volck hadden / en geen water ghebzeck / lietent daerom deur staen en vooyt loopen. Dit was in 't laetste vande May / wesende vijf maenden nae dat wy upt Hollandt seylden.

Wy hielden onse koers ontrent by de Wal langhs tot het Landt van Terre de Natal toe. Daer verby seylende / was heel mop weer / voeren malcander aen booyt en maeckten goet chier. En alsoo het

Schip

Schip Enchuysen ghedestineert was/ om nae de kust van Cormandel te gaen/begeerden ons te verlaten/ en een ander koers te stellen / om binnen het Eplandt St. Lourentius oft anders ghenaemt Madagascar, door te loopen / en voort nae de Mayjottes om aldaer te ververschen/ namen af-schepdt/malcander behouden reys wenschende/wp en het Schip Nieu-Zeelandt, stelden onse koers / om bupten St. Lourentius om te loopen/ en terwijl wp met het Schip Nieu-Zeelandt in Compagnie seylde/ quamē malcander altemet aē boord/ en voerden nacht om nacht het vper/doch kreghen achter nae differentie/om de koers te stellen/konden niet accoordeeren/ja liep soo verd'/dat wp van malcander af schepden/en liepen elck die koers die hem best docht/Nieu-Zeelandt liep 2. streecken Supdelijcker als wp/sp hadden op die tijdt al veel sieck Volck.

Nae dat wp een lange tijdt geseylt hadden/ sint wp van een schepden/hebbende de hooghte van 23. graden / besupen de Linie Æquinoctiael, kreghen alle dagen veel siecken/ upt welcke oorsaeck de Officiers (upt last van 't ghemeene Volck) inde Kejupt quamen/versoeckende dat wp nae het Eplandt Madagaskar souden loopen om te ververschen/ waren bevreest dat al't Volck noch sieck soude worde want daer lagender ontrent 40. inde Kop/en veel andere vā 't Volck klaeghden/van niet wel te pas te zijn/besloten daerom/ met de ganschе Scheeps-raet / dragent te houden nae het Eplandt Madagaskar toe/nae een Bay genaemt Sancte Lofie. Wp 't Landt komende konden geen plaetse bekennen/om 't Schip te berghen/ setten onse boot upt/ en ick ben met de boot wel gemant/na 't Landt gevaren/het Schip hielt af en aen bp't Landt: Met de boot bp't Landt komende stortе de Zee soo tegen 't Lant/datter geen kans was aen te komen/ saghen ettelijcke persoonen op strant komen / en een van onse maets sprongh overboort en quam bp 't Volck op 't Landt/maer hp kond' haer niet verstaen/sp wesen met de handen neerwaert aen / als of sp seggen wilden/dat daer wel plaets was om aen te komen. Sp lieden en hadden geen vervarschinge bp haer / dat wp sien konden/ mosten derhalven vruchteloos wederom nae boort toe. Als wp nu sonder vervarschinghe aen boort quamen / hoe wel het ons altesamen heel moeplijck was / soo waren de siecken daer in boven maten bedroeft / resolveerden weder Zee te kiesen en liepen om de Supd' tot de hooghte van 29. gradē/en wendent doe weder over/en liepen Oost ten Supen aen / tot dat wp ons vonden op 17. graden supder breete vande Æquinoctiael. Doe versocht het Volck wederom/om het lant aen te doen / om te sien of wp geen verversching konden bekomen/ 't welck wp goedt vonden / want wp saghen datter alle dagen noch meer in vielen van ons Volck en eenige storven / resolveerden daerom het Eplandt Mouritius of het Eplandt de Maskarinas aen te doen/ en stelden de koers tusschen beyden in/ want dese Eplanden legghen niet verd van malcander/quamen alsoo op 't Oost-eynde van 't Ep-

landt de Maskarinas te Land/liepen dicht by de hoeck om/by de Wal langhs/vonden 40. vadem diepte/dicht aen 't Landt/lietent Ancker vallen/ doch was een onbequame plaets / om 't Schip te legghen/ dooz dien het soo dicht aen 't Landt was: daer leggende/ quamen de siecken upt haer kopen kruppen / en wouden gaern aen Landt wesen/maer alsoo de Zee by wat aenliep/waren wy schroomachtigh/ met de siecken aen Landt te varen / stuerden de boot nae Landt toe om te sien/hoe oft daer gheselt was / quamen aen Landt en vonden hoop-werck van Landt Schilt-padden/quamen wederom scheep/ en de siecken stonden al aen/datmen haer aen Landt soude brengen/ want sy de lucht inde neus hadden/seggende: Waren wy aen Landt wy waren half ghesondt/ maer de Coopman Heyn Rol wilde het in geenderlepe manieren consenteren/gaf vooz reden/dat het daer schoz was/dat wy licht mochten van 't Landt af drijven / en van al ons Volck verstreecken wozden/doch het Volck hielt al aen/en baden my by nae met gebouwen handen/of ick haer aen Landt wilde brengen/ soo dat sy my eyndelijck vermurruwden dat ick het consenteerde/ ginghy by de Coopman Heyn Rol , en vraeghde of hy het wilde toe staen/gaf vooz antwoozdt neen / in geender manieren. Doe sepde ick teghen hem / soo neem ick het dan over my / ick salse aen Landt brenghen. Liep boven by 't Volck en sepde: Kom/'t sa mannen/ helpt malcander inde boot/ick sal u aen Landt brengen. Doen holpen de Maets de siecken inde boodt/ick liet haer een Sepl geven/om een Tent af te maken/ oock Olp en Assijn/Potten om in te koocken/ nevens andere eetbare ware/oock Kox die de siecken souden waernemen en bekoocken/ en voer dateliick met haer na Lant. Aen Landt wesende/kroopen sy by malcander in 't gras en sepden wy voelen alreets beterschap/en soo wy toe saghen/vonden inde Boomen groote menighte van Dupven/ van die blauwe Velt-vliegers / lieten haer met de handen grijpen/en met stockjens en rieten doodt slaen/sonder dat sy het belul hadden/wegh te vlieghen/ sloeghender op dien dagh wel ontrent de twee hondert/ trocken daer mede te vper/aen 't sieden en aen 't braden vooz de siecken/en oock vooz de gesonden. Vonden oock menighte van Landt Schilt-padden / koockten die met pzupmen van Damast / die wy upt Hollandt genoegh hadden mede ghebzocht. Ick voer eyndelijck weder aen boozt / latende de siecken (die ontrent veertigh in 't ghetal waren) met de Kox aen Landt blijven. Scheep komende/vonden goet (alsoo het Schip op een quade perijculoose plaets lagh)dat ick met de ghemande boot/'s nachts van boozt soude varen/en seplen by de Wal langhs / om te besien of wy geen beter Ree(om het Schip te leggen)konde bekomen/'t welck ick dede / en seylde met de boot by 't Landt langhs / en vondt een frape Santbap om 't Schip in te leggen/ ontrent vijf mijlen vande plaets daer 't Schip lagh/voeren inde bay aen Landt / en bevonden dat aldaer een groot Binne-water was/doch niet heel vers/ en ont-

stont

stondt hier upt soo wp oordeelden / om dat het boven dzie Schepen langhte niet vande strand' was / waer door het sonte Zee water door 't sant heen lecte/in 't binne-water/en maeckte dat alsoo bzack.

Voort op het Landt komende vonden menighte van Gansen/ Duyven/grauwe Papegapen en ander ghevoghelte;oock menighte van Landt Schilt-padden/ sagender wel 20 a 25. onder de schaduwe van een boom sitten/konden der soo veel van krijghen als wp begheerden. De Gansen waren soo wijs niet/ datse op-vloghen/als wpse na liepen/smetense met stocken doodt/sonder datse op-vlogen. Daer waren oock eenige dod-eersen/die klepne vleugels hadde/maer konden niet vliegen/waren soo vet dat se qualijck gaen konden/want als sp liepen/sleepte haer de neers langhs de aerde.

Maer dat meest te verwonderen was/de Papegapen en ander gevoghelte / als wp daer een of hadden / en dat wat meulden/ dat het kreet/soo quamen alle de anderen/ die daer ontrent waren / daer nae toe/ghelijck of sp haer wilden ontsetten/en lieten haer mede grijpen/ kregen derhalven genoegh van dat goet om te eten. Dit alsoo gesien hebbende keerden wederom met de boot nae 't Schip / dat (als gesepdt)ontrent vijf mijlen daer van daen lagh. Aen boozd komende/ vertelden hoe wp ghevaren waren/ hoe wp daer een goede reed' in een sandt-bap ghevonden hadden / en goede Ancker-grondt / om 't Schip in verseeckerthepdt te legghen. Hier over waren sp altesamen seer verblijdt / voeren met de boot en bootschapten ons Volck die wp tegen 't Schip over aen Landt hadden geset/dat wp met het Schip verseplen souden / vijf mijlen van daer / en souden weder by haer komen/die daer in wel te vreden waren.

Aen boozt komende/lichten onse Ancker op/en liepen daer nae toe/ en setten 't in de voornoemde sant-bap/op 35. vadem/ en vertupdent wel vast/ lieten doe al het Volck meest aen Landt loopen/ om te bosscharen wat sp krijgen konden; stelden oock oozze datter acht Mannen met de Segen souden gaen visschen / in het binne-water (daer van verhaelt is)om te sien of sp voor 't Volck de sood' souden konnen vangen. Sp togen te werck/ en vingen schoone visschen/ te weten Harder/en ander vis/oock mede visschen vande groote gelijck Salmen/die delicaet en vet waren.

Vonden mede vers water / synde een klepn Reviertje dat vande Bergen quam afloopen nae de strand' toe/welck Reviertje aen bepe syden heel cierlijck met klepne boomtjes bewassen was/ daer 't water tusschen door-liep soo klaer als een kristal / vrachten daerom al onse Lege-leggers aen Landt en vuldense upt dat Reviertje/en lietense staen/ter tijdt toe wpse tegen ons vertreck souden Scheep halen/of alst ons goet dochte.

Hier by dit water vonden wp oock een seecker bozt / daer in met gehouwen of ghesneden letters ghescbzeven stont/ dat de Commandeur Ariaen Maertsz. Block, daer hadde gheweest / met een Vloot van derthien

derthien seplen/hadde aldaer ettelijcke Sloepen verlooren/met eenige van sijn maets / alsoo de Sloepen in 't landen sticken worden gesmeten/ waer door eenige maets verdroncken.

Die tijdt dat wy daer lagen/lieper de Zee nopt soo sterck aen. Op dit voorschreven Eplandt de Maskarinas en woont gheen volck/ ons volck liep meest het geheele Eplandt deur en deur / en Bosch-kaerden over al/ generden haer al met het gevogelte en visschen/ sy wisten de Vogelen soo krap te braden/aen houten speeten/en namen het smeer upt de Schilt-padden en bedroopten in 't braden de Voghels daer mede/waer door sy soo delicaet worden/dat het een lust was om daer van te eten.

Vonden oock mede een afloopent Water/daer groote Aalen in waren. Het Volck trocken haer Hemden upt / en hielen die soo open in 't afloopent Water/ en vinghense alsoo in haer Hemden / waren heel lecker van smaeck.

Hier sagen wy oock een dingh/ daer in wy alle verwondert waren/ te weten/ hoe dat de Zee Schilt-padden ('s morgens uptter Zee op strant quamen loopen / en schraepten een kuyl in 't sant / en lepden hare eyeren daer in/in groot getal/wel tot hondert/ja twee hondert toe/en schraepten het sant dan weder over de eyeren/welcke eyeren door de Son / als die op de middagh en door den dagh heet scheen/ worden uptgebroet/ datter jonge Schilt-padden upt quamen/saghse met verwonderingh aen/want sy waren niet grooter als dat haer schiltjes waren als groote neute doppen.

Vonden daer oock eenighe Segewaer / en Palmede-Boomen/ daer wy dranck upt tapten/soo soet en van smaeck als soet-wap.

Sagen daer oock eenighe Bocken loopen/ maer door haer groote wildighepdt/ kostender gheen bekomen/als alleen eene/ die soo oudt was/dat sijn Hoornen hem vande wormen worden opge-eten / was onbequaem om van menschen ge-eten te worden.

En dewijl wy alle dagen daer dus doende waren/quamen die gene die wy sieck aen Landt hadden geset (als verhaelt is) altemael wederom by ons/ghesondt en fris zijnde/uptghenomen seven/die noch sieck bleven leggen/die wy noch daer nae(doe wy klaer waren)met de boot wederom t' Scheep haelden.

Wy teerden het Schip van binnen en bupten/en setten de poorten altemael op / datter de lucht in en door soude wayen / en bespreyghden het Schip oock tot ettelijcke plaetsen met Asijn / alles om een goede gesonde lucht in 't Schip te krijgen.

Wy hadden tot ons gerijf een Sonne-wijser aen Landt gheordoneert/ daer aen wy altijdt konden sien / hoe laet dat het op den dagh was. En nae dien wy alle dagen het gevogelte soo nae liepen:waren sy eyndelijck soo schichtigh en schuw' van ons/dat sy wegh vlogen/als wy haer ontrent quamen/waer door dat het ghebeurde / dat onse Opper-stierman Ian Piet van Hoorn met een Voghel-roer

aen

aen Landt gingh/ om noch ettelijcke Gansen en andere Voghels te schieten/en nae veel of eenighe schoten borst/ in 't schieten/ de loop uyt de laed van 't Roer/dat de broeck-schroef/ recht boven sijn oogh in 't hooft sprongh/waer door hy sijn eene oogh verloor.

Eyndelijck maeckten wy ons Schip weder klaer om te vertreckē/ sloegen onse Zeylen weder aen/ haelden onse Water t' scheep/ stuerden een Trommel-slager aen Landt/ die sloegh ende riep het Volck altemael by malkander / namen ontrent hondert Schildt-padden mede in de Boot/ die sy Scheep brochten. Hadden ons van alles wel versien/van Schilt-padden/gevogelte/gedrooghde Vis/die het Volck ghevangen en ghedrooght hadden. Wy inde Cajuyt hadden een heel vat vol Gansen inghelepdt/ met Asijn/half gaer ghekoockt wesende / hadden oock mede een goedt parthy Vis inghelepdt met Asijn/ om goedt te blijven.

En nae dat wy aldaer 21.dagen hadden gelegen/ en gereet waren/ zijn wy t' seyl ghegaen/staecken by de windt over/ hoopten het Eylandt Mauritius te beseylen/ maer quamen te laegh/ konden het van beneden moy sien/ doch niet aen komen. Want al schoon wy aen het Eylandt de Maskarinas soo langh ghelegen hadden/ en van alles/ wat op het Eylandt was / ghenoegh bekomen hadden/ soo waren evenwel ons Volck noch altemael niet gesont geworden/ want daer warender vele die noch klaeghden. Dit gaf de Officiers oorsaecke/ om uyt de naem van 't Volck in de Cajuyt te komen/en te vraghen/ of het niet geraetsaem was/dat wy noch een ander verversch plaets souden aendoen/ dewijl het Volck noch niet altemael ghesont was/ en wy noch langh om de Suydt mosten loopen/ aleer wy inde tra vande Winden souden komen / om alsoo onse reys nae Batavia of Bantem te vervorderen/dat het ons konde ontschieten/en het Volck wederom invallen. Waer op wy nae langhe deliberatie met de Scheeps-raedt goedt vonden / draghent te houden nae het Eylandt Sancte Maria,leggende dicht aen 't Landt van Madagasker,recht voor de groote Bay van Antongiel, steldender onse kours nae toe/ kreghent in 't gesicht/ en liepen boven 't West-eynd' van 't Eylandt om/ op 6.7.a 8. vadem Waters / mochten de grondt soo klaer sien als den dagh / liepen aende binne-kant van 't Eylandt / en settent op 12. a 13. Vadem goede grondt. De inwoonders van 't Landt ons siende / zijn datelijck met een Prauwtjen (zijnde een Schuytjen uyt een Boom ghehouwen) aen ons boordt ghekomen/ en brochten eenige Appelen/ Lemoenen/wat Rijs/ en Hoenderen/ met haer/bewesen ons dat sy sulck goedt meer aen Landt hadden/ brachten dit tot een munster. Bewesen ons oock door kennelijcke tekenen met de mondt/dat sy oock noch Koeyen/Schapen/Kalveren/Hoenderen en ander goet hadden/riepen boe/bee/koekleloe loe/dat waren Koeyē/ Schapen en Hoenderen. Wy sagen dit Volck met verwonderingh aen/ wy gaven haer Wijn te drincken/ uyt een silveren Schael/ sy

waren soo wijs niet dat sp daer te degen upt konden drincken/ maer staken het hooft of aengesicht in de Schael / en droncken gheluck de Beesten upt een emmer drincken; en doen sp de Wijn in 't lijf hadden/ tierden sp haer of sp geck waren.

Dit Volck was gantsch naeckt/uptgesepdt dat sp een kleetjen om de middel hadden / voor de schamelhepdt/waren geelachtigh-swart van coleur.

Wp voeren alle dagen aen Landt/en ruylden Kalveren/ Schapē/ Rijs en Melck/voor Bellen/Lepels/geel-hechte-messen en kralen.

De Melck brochten sp ter Merckt in bladeren/ die in malkander geblochten waren/van fatsoen als Bupsse-koolen. Aen boort komende/sneden wp de bladen stucken/en soo quam de Melck daer upt loopen.Kuplden oock Appelen en Lemoenen/doch wepnigh. Resolveerden derhalven met het Schip een mijl 2.a 3 te verseplen/ lichten ons Anckers en seplden op een ander plaets. Aen Landt komende/ vonden daer oock wepnigh Appelen;hier waren oock Water-lemoenen en spaens Speck. Wp vonden goedt dat ick met de ghemande Boot/ soude overvaren/aen 't Landt van Madagaskar om met wat koopmanschap te besien/of ick aldaer niet een partp Appelen en Lemoenen konde bekomen/'t welck ick dede/en voer over/quamen voor een Revier/ die wp wel een mijl anderhalf oprroepden/ souden hem verder opgeroept hebben/maer de Boomen die aen bepde sijden vande Revier stonden/hingen soo nae malkander toe/jae tegen malkander aen (so nau wordē het Vaer-water vande Revier op 't laetst)dat wp epndelijck te rugh mosten keeren/ vernamen gants geen Volck noch vruchtē/mostē also vruchteloos wederom; sliepē eē nacht op 't Lant/ quamen (na dat wp drie dagen upt geweest hadden) weder behouden aen 't Schip. Voeren des anderen daeghs weder aen 't Eplandt/daer 't Schip onder lagh/kregen doen noch een deel Lemoenen/Appelen/ Melck/ Rijs en Bananneſſen/ al ons Volck worden in die tijdt dat wp daer lagen/ weder soo fris en gesont / of wp eerst upt Hollandt gesepit waren. Wp namen veeltijdts als wp aen Landt voeren een Speelman mede/die op de Fioel speelde/waer in het Volck van 't Landt haer seer verwonderden/jae waren daer soo nieu toe/ dat sp niet wisten hoe sp 't hadden / ginghen daer rondom sitten en staen/ knipten op de duymen/dansten en sprongen/ en waren verheught en vrolijck. Wp en konden aen haer geen teycken van kennisse Gods of Gods-dienst bespeuren/maer hadden aen sommige plaetsen buptens hups Ossen-hoofden op staken opgerecht/ daer voor sp (soo wp bemercken konden)nedervielen en aenbaden/schenen heel vreemt te wesen en sonder geboel banden waren Godt. Den 9.dagh dat wp daer gelegen hadden/ons Volck als gesept fris en gesont wesende/krengden wp ons Schip op zijd/soo veel als wp konden/en maeckten 'tonder schoon/met verckenen en schrobben/en gingen t' sepl/ liepen om de Tupd/ tot op de hooghte van 33. graden/ wenden als doen weder

Oost-

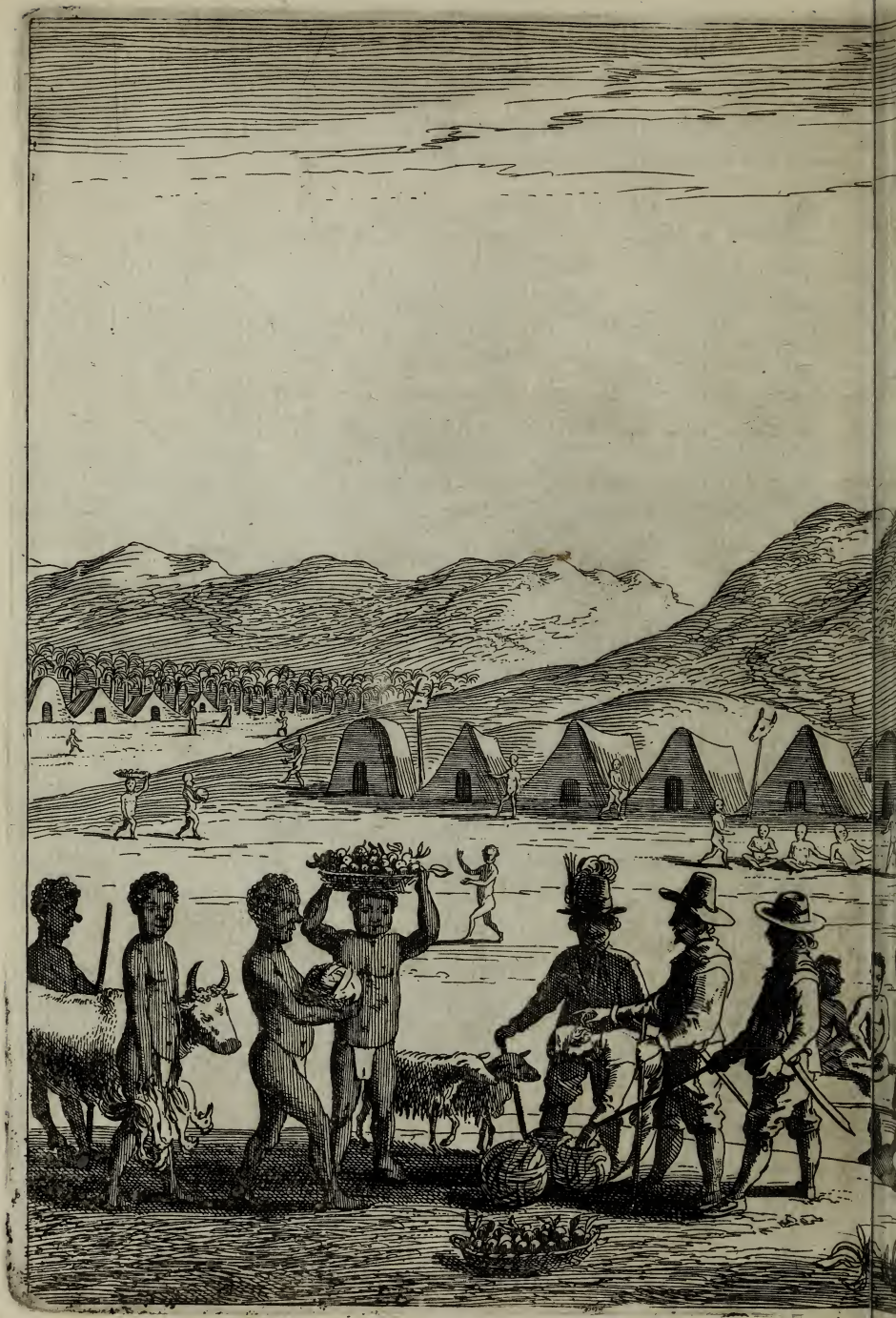

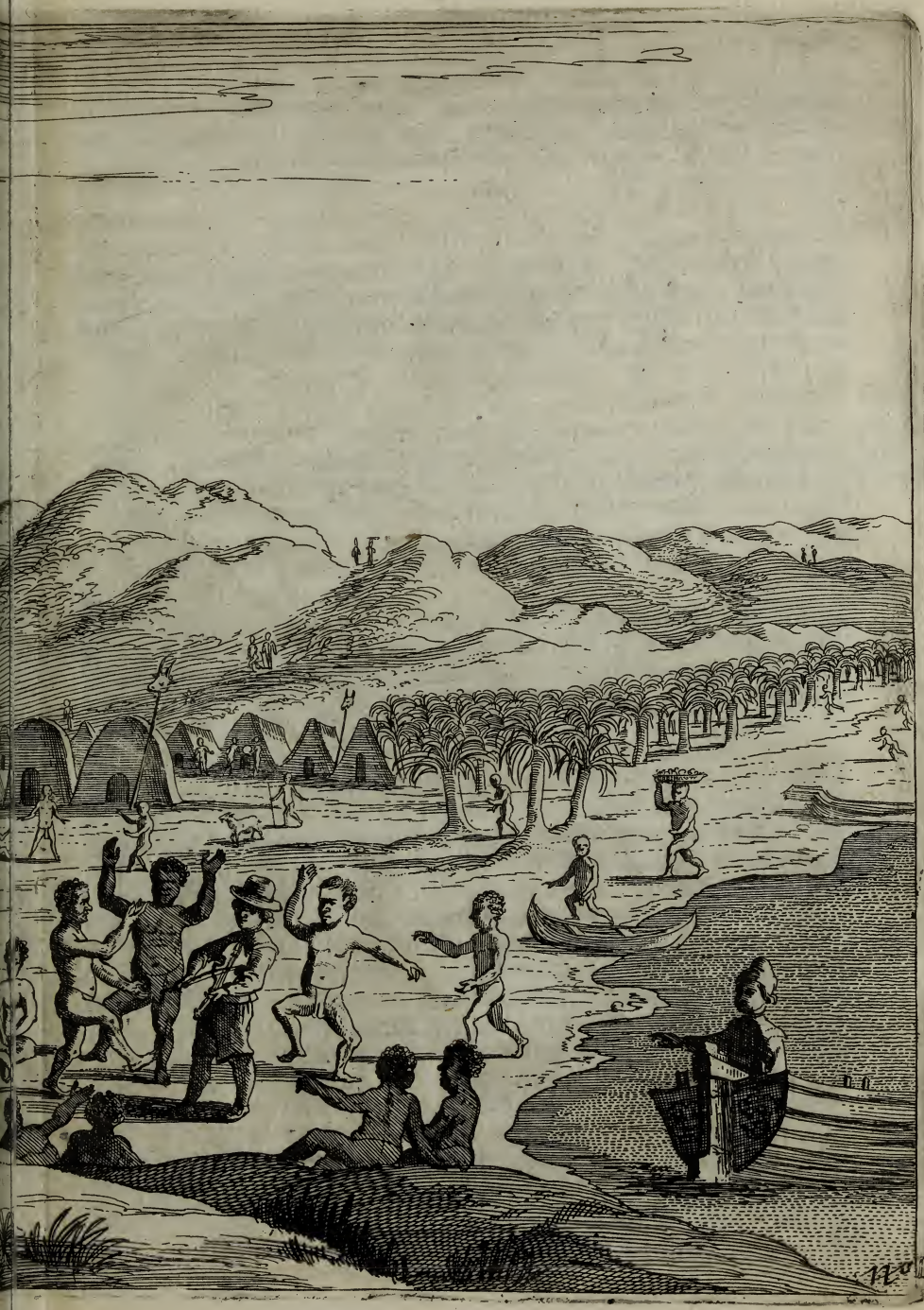

Oost-waert over / en stelden onse koers doen na de Straet van Sunda toe / en ghekomen sijnde op de hooghte van vijf en een halve graed / sijnde de hooghte van de voorschreven Straet van Sunda, wesende den 19. dagh van November 1619/ soo is door 't pompen van Brande-wijn/de brandt inde Brande-wijn ghekomen/ want de Botteliers-maet/ gingh (nae ouder gewoonte) met sijn vaetjen 's achter-middaeghs in 'trupm/en soude dat vol pompen/om alsoo 'sanderdaeghs 's morgens aen de gasten/oder een half mutsjen/upt te deelen. Hy nam een keers mede/en stack de steker inde boom van een vat dat een laegh hooger lagh/alst vat daer hy upt pompte. Sijn vaetje vol gepompt hebbende/ soude hy de steker daer de keers op stond' upt halē/ en alsoo hy die wat vast hadde gheseecken/ haelt hyser met een force upt/daer was een dief aende keers/die vielder doe of/en viel jupst inde spons van 't vat/daer hy upt gepompt hadde. Hier door ontfingh de Brandewijn/en vloogh terstondt op/ tot het vat upt / de booms borsten upt het vat / en de brandende Brandewijn liep beneden in 't Schip / daer smits koolen laghen / strackx worden der gheroepen: brandt! brandt! Ick lagh doen ter tijdt op 't Boevenet en keeck door de tralien: dat gherucht hoorende/liep datelijck beneden in't rupm/ daer komende/sagh gheen brandt/vraeghde waer is de brandt? Sy seyden/Schipper sie daer/in dat vat/ ick stack mijn arm in 't vat en konde geen brandt voelen. Het Schip raeckt inde brandt.

De Botteliers maet/daer de brandt deur quam/was van Hoorn, en was genaemt Keelemeyn; hy hadde twee kitten met water by hem gehadt/die had hyder opgegooten/waer door het scheen dat de brandt upt was/doch ick riep om water van boven/'twelck datelijck quam/ met leeren-emmers/en goot so langh/dat wy geen meer gewach van brandt sagen/gingen upt het rupm / maer omtrent een half uer daer nae/begonnen sy weder te roepen/brandt! brandt! waer door wy altesamen seer verbaest waren/ trocken nae 't rupm / en saghen dat de brandt van onderen opwaert sloegh / want de vaten stonden drie en vier hoogh / en de brandt was door de Brandewijn beneden inde Smits koolen gheraeckt / trocken wederom te werck met leeren-Emmers / en gooten soo veel water / dat het te verwonderen was. Maer al weder een nieuwe swarighedt / want door 't water gieten inde Smits koolen / gaf sulcken stinckende-swaveligen roock op/datmen smoorzen en sticken wilde in 't rupm / van bangighedt. Ick was meest in 't rupm/om order te stellen/en liet altemet ander volck in 't rupm komē tot ververschingh. Ick vermoede datter al veel in 't rupm verstickt bleven leggen/die de lupcken niet hebbē konnen vindē/ ick self was menighmael het soeckē schier bijster/ gingh met mijn hooft altemet op de vatē leggē om adem te scheppē/ het aengesicht na 't lupt toe keerende/lieper epndelijt upt/gingh altemet by de Coopman Heyn Rol en seyde: maet het is best dat wy het krupt over boord smijtē/maer de Coopmā Heynrol en konde hier toe

niet reſolveeren/ gaf vooꝛ antwooꝛdt / ſmijten wp het krupt over booꝛt/wp mochten de bꝛandt upt krijghen/ en komen daer nae in 't ghevecht teghen onſe Vpandt/en als wp dan (geen krupt hebbende) genomen wierden/hoe ſouden wp 't verantwooꝛden.

De bꝛant en wilde niet ſtilſen/en niemant konde in 't rupm ſchier langer harden/dooꝛ den ſtinckenden roock (als verhaelt is) wp hielden achter nae gaeten inden Overloop / en gooten gheweldigh met water daer dooꝛ/en dooꝛ de Lupcken/mochte evenwel niet helpen. Onſe groote boot / hadden wp wel dꝛie weecken te vooꝛen uptgheſet/en kleepten hem achter aen / en de Sloep die vooꝛ op 't Voevenet ſtont/was oock uptgeſet/om dat hp ons inde weegh ſtont/om 't water te mannen ; en alſoo daer groote verbaeſthepdt in 't Schip was / gheliick men wel dencken mach (want het vper en het water was vooꝛ oogen en geen ontſet/van pemandt op Aerden/ dooꝛ dien wp alleen waren/ſonder eenigh Landt/Schip/of Schepen te ſien) ſoo liepender veel van 't Volck/ te met over booꝛt / en kropen terſlupp/met het Hooft onder de ruſten/op dat men haer niet ſien ſoude/en lieten haer dan in 't water vallen / en ſwommen alſoo aen de Schupt en Voot/klommender in/en verburgen haer onder de Vofften en Plechten / tot'er tijdt toe dat haer dochte dat ſp Volck genoegh in hadden. Heyn-rol de Coopman quam bp geval inde Gelderp / was ver wondert datter ſoo veel Volck inde boot en ſchupt was/het Volck riepen Heyn-rol toe/ en ſepden dat ſp wilden of ſteken/en ſoo hp mee wilde / ſoo mochte hp hem bp de Val-reep neder laten/Heyn-rol liet hem over-reden / en klom bp de Val-reep neer/ en quam alſoo bp haer inde boot. Heyn-Rol die ſepde / Mannen laet ons wachten tot dat de Schipper komt / maer hp en hadde daer geen commandement/ want doen ſp Heyn Rol hadden/ ſneden ſp de touwen ſticken en roepden alſoo van 't Schip of. En alſoo ick doende was met het Volck met oꝛder te ſtellen / om de bꝛandt / waer 't mogheliick te uptten / quamen andere van 't Volck/ bp mp gheloopen/ en ſepden met groote verbaeſthepdt : Och! lieve Schipper/ wat raedt / wat ſullen wp doen ? de Schupt en Voot zijn van 't Schip en roepen wegh/ ick ſepde tegen haer/ is de Schupt en Voot wegh/ ſoo zijnſe op ſulcken conditie wegh gevaren/ datſe niet weer ſullen komen. Voe liep ick metter haeſt nae boven toe/en ſach dat ſp wegh roepden / de ſeplen van 't Schip laghen doe ter tijdt op de Maſt / het Groot-zepl was opghegijt / ick riep teghen 't Volck knaphandigh / hael de Seplen om / wp ſullen ſien of wijſe konnen beſeplen/ en ſtroopenſe onder de Kiel deur/ dat haer dit en dat hael. Wp ſetten de Seplen ſchzap/ en ſeplden daer nae toe. Bp haer komende / roepden ſp ontrent dꝛie Schepen langhte vooꝛ 't Schip over/ want ſp wilden bp ons niet weſen/maer roepden inde Windt op/ van 't Schip aff. Voe ſepde ick: Mannen wp hebben (naeſt Godt) onſe hulpe nu bp ons/ gheliick ghp ſiet/ een pegeliick ſteeck

nu

nu sijn handen uyt de mouw/ om (soo veel als ghy kondt) de brandt te uytten/ en gaet datelijck nae de Kruyt-kamer/ en smijt het Kruyt overboort/ dat ons de brandt in 't Kruyt niet en beloopt/ 't welck gedaen wierde. Ick met alle de Timmer-luyden stracx overboort met Dopgudsen/en Navegers/om gaten in 't Schip te boren/zijnde van voornemen het Water een vadem anderhalf in 't Schip te laten loopen/ om de brandt alsoo van onderen te uytten/ maer konden niet door 't Schip komen/ overmidts datter soo veel yserwerck in de weegh was. Somma/ de benautheydt die in 't Schip was/ kan ick niet wel uytspreecken / het ghekerm en ghekrijt was boven maten groot / vielen doen wederom dapper aen 't Water gieten/ waer door het leeck dat de brandt minderde/doch een weynigh tijdts daer nae / quam de brandt inde Oly / doen was de moet gants verloren/ want hoemen meer Water goot/ hoe de brandt scheen grooter te worden/soo vloogh de brandt op door de Oly: hier door ontstont sulcken ghehuyl/ ghekerm en gekrijt in 't Schip/ dat een Mensche de hayren te berghen stonden / jae de bangigheydt en benautheydt was soo groot / dat het klamme sweet de menschen afliep / waren evenwel noch al besich met Water te gieten/ en Kruyt over boordt te smijten/ tot het eynde toe/ dat de brandt ons in 't Kruyt beliep/ ontrent 60. half vaten Kruyt hadden wy overboordt/doch haddender noch wel ontrent 300. in/ daer wy mede opvloghen / met alle Man: het Schip sprongh aen hondert duysent stucken / 119. persoonen waren wy noch in 't Schip doe 't sprongh. Ick stonde/ doen 't aengingh / by de groote hals boven op 't Schip/ en ontrent 60. persoonen stonden recht voor de groote Mast/ die 't Water overnamen/ die worden al te samen wegh genomen en aen hutspot gheslaghen/ datmen niet en wist waer een stuck bleef/ als oock van alle de anderen. En ick / Willem Ysbrantsz. Bontekoe, doe ter tijdt Schipper / vloogh mede inde lucht / wiste niet beter of ick most daer mede sterven/ ick stack mijn handen en armen nae den Hemel/ en riep: Daer vaer ick heen/ O Heer! weest my arme sondaer genadigh. Meende daermede mijn eynde te hebben; doch hadde evenwel in 't op-vlieghen mijn volle verstant/ en bemerckte een licht in mijn herte/ dat noch met eenige vrolijckheydt vermenght was/ soo 't scheen/ en quam alsoo wederom neer in 't Water/ manck de stucken en borden van 't Schip/ dat heel aen stucken was. In 't Water leggende / kreegh ick sulcke nieuwe couragie / gelijck of ick een nieu Mensch hadde gheweest/ toe siende/ soo lagh de groote Mast aen mijn eene zijd'/ en de Focke-mast aen mijn ander zijd'/ick klom op de groote Mast/en gingh daer op leggen/ en sagh het werck eens over/ en seyd: O Godt! Hoe is dit schoone Schip vergaen/ gelijck Sodoma en Gomorra. Hier dus legghende / sagh gheen levendigh mensch/ waer dat ick heen sagh; en terwijl ick hier dus lagh in ghedachten/soo komter een Jonghman by mijn zijd' opborlen/ en smeet

met handen en met voeten/ en hy geraeckte aende knop vande steven (die weer was comen opdrÿven) seggende: Ick ben al klaer; doe keeck ick om en sepde: ô God! leefter noch pemant; dese jonghman was genaemt Hermen van Kniphuysen, upt de Eyder van daen. Ick sach by dese jonghman een Spiertjen of Klepn-mastjen drÿven/ en alsoo de groote Mast (daer ick op lach) vast om en wederom walterde/ dat ick daer niet wel op blÿvē kon/ sepde ick tegē hem: schupft my dat spiertjen toe/ ick salder op gaen leggē/ en halen my alsoo nae u toe/ soo sullen wy by malkander gaen sitten/ 't welck hy dede/ en quam alsoo by hem. Dat ick anders niet wel by hem soude gekomen hebben/ quam om dat ick in't opvliegen soo geslagen was. Mÿn Rugh was heel beschadicht/ hadde oock twee gatē in 't Hooft/ want het quam soo aen dat ick dochte; ô Heer! noch een beetje/ soo ben ick doodt; ja het scheen dat my hoozen en sien vergingh. Wy saten hier by malkander/ elck een Innerkhout vande boegh inden arm hebbende/ ginghen staen en keken upt na de Schupt en Boot/ wozdense eyndelÿck gewaer/ doch waren soo verd' henen dat wy qualÿck sien konden/ of de booz-steven of de achter-steven na ons toe lach. De Son was aen 't Water/ om onder te gaen: sepde doen tegē mÿn maet: Harmen, het schÿnt dat onse hoop hier verlozē is/ want het is laet/ de Son gaet onder/ de Schupt en Boot zÿn soo verd'/ datmen haer qualÿck sien kan/ het Schip is stucken/ en wy mogen 't hier (op 't twrack) niet langh harden/ daerom laet ons God almachtich bidden/ om een goede uptkomst. Wy deden soo/ en baden Godt seer ernstelÿck aen/ om een goede uptkomste/ het welcke wy kregē: want als wy weder opsagē/ so was de Schupt met de Boot dicht by ons/ om het welcke wy seer verblÿt waren/ ick riep datelÿck: Bergh de Schipper/ bergh de Schipper. Sy dat hoozende/ waren seer verblÿt/ en riepen: de Schipper leeft noch/ de Schipper leeft noch/ en roepdē daer op dichte by 'twzack/ en blevē daer soo leggē met Schupt en Boot/ dozstē niet by ons komen/ vermits sy vreesden/ dat een stuck van 'twzack dooz de Schupt of Boot soude stootē. De jonghman/ Harmen van Kniphuysen, was noch soo moedich/ dat hy hem van 'twzack af begaf/ en swom aende Boot. Hy hadde wepnigh letsel gekregen van 'topvliegē/ maer ick riep: wilt ghy my hebbē/ soo moet ghy my halen/ want ick ben soo geslagen/ dat ick niet swemmen kan. Doen sprongh de Trompetter upt de Boot overboozt/ met een loodlÿn (die sy noch haddē) en bzocht my het end'/ ick maeckte die om mÿn middel vast/ en sy haelden my nae de Boot toe/ en quam alsoo (de Heer zy gelooft) inde Boot. Inde Boot wesende/ quam achter by Heyn Rol, Willem van Galen, en de Onderstierman/ genaemt Meyndert Krijnsz. van Hoorn, die seer verwondert waren/ dat ick noch in 'tleven was. Ick hadde inde Boot achter een roefjen laten makē/ daer wel een paer man in morht/ dwars over de Boot/ daer kroop ick in/ en dochte: ick macht wat overleggen/ want ick giste niet langh te sullen leven/ dooz de slagh aen mÿn rugh/ en de twee gaeten in mÿn Hooft;

doch

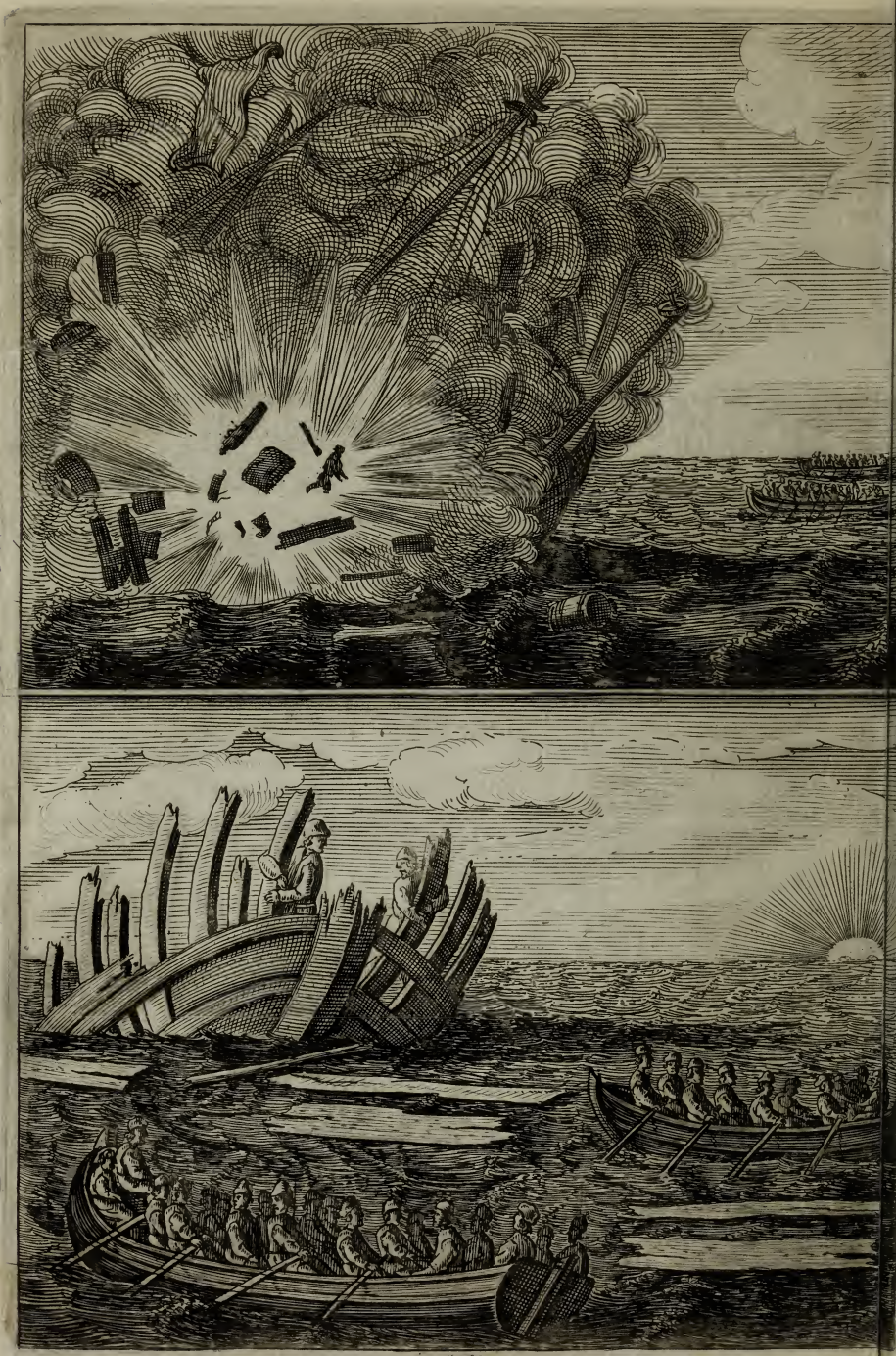

Pl. 2.

doch seyde evenwel tegen Heyn Rol, en de anderen/ blijft te nacht by 't Wrack/wy sullen morgē alst dagh is/ wel eenige victualie bergen en mogelijck noch wel een Compas vinden/om het Landt te vindē/ want daer was inde Schupt en Boot noch Compas / noch Kaert/ noch boogh/noch geen of weynigh eten en gheen drincken/met sulcken haestighept waren sy van 't Schip ghevaren; seyden ock dat de Opper-stierman / Ian Piet van Hoorn, de Compassen upt het nacht huys hadde genomen/'t scheē dat hy al wees hadde/dat se het Schip souden verlaten/ 't welck evenwel noch geschiede. Nu terwijl ick alhier in dat gat/of roefje lagh/soo liet de Coopman het Volck de riemē uptleggen/en steldē het volck aen 't roepē/gelijck of hy/alst dagh was/Landt meende te hebbē; maer alst dagh worde/waren wy van 't Wrack verstekē/en ooc mede van 't Lant; warē heel mismoedigh; quamē en keken achter in 't gat/ daer ick lagh/of ick noch leefde, en siende dat ick noch leefde/spraken/och lieve Schipper/wat sullē wy doen/wy sijn van 't Wrack versteken/ en wy sien geen Landt/ hebben eten noch drincken/noch Boogh / noch Kaert / noch Compas/ wat raedt gaet ons aen ? Daer op ick seyde mannen/men moste my ghehoort hebben/als ick gister avondt seyde: Dat ghy te nacht by 't Wrack sout blijvē/dat wy wel victualie soudē krijgen/want het vlees en speck/en kaes/dreef my om de beenē/dat ick'er qualijck door konde komen. Sy seyden lieve Schipper komt daer upt/ick sey/ick ben soo lam/ dat ick my qualijck kan reppen/wilt ghy my hier upt hebben/ soo moet ghy my helpen. Doe quamen sy en holpen my daer upt/en ick gingh sitten/keeck het Volck over/ en sy roepden. Ick vraeghde dateliick: mannē/wat eten hebt ghy inde boot? en sy brochtē omtrent 7 a 8 pont broodt upt/met alle man/wy hadden twee lege vaetjes/daer lepdē wy dat broot in. Ick seyde voorder: mannen/legh de riemē in/het moet anders komen/ want ghy sult loof worden/ en wy hebben geē eten te gevē/ legh in de riemen. Doen seyden sy: wat sullen wy dan doen? maer seyd ick/treckt uwe hemden upt en maeckt daer seylen van/sy seydē: Wy hebben geē seyl garē/ ick seyde: neemt de willen vande boot en plupst die aen werck/en draept daer seyl garen af/vande rest leght plattingh/tot schooten en geerden. Daer op trock een yder sijn hemt upt / en flansese aen malcander tot seylen/ 't selfde dedē sy inde schupt mede/teldē als doē ons volck en bevondē inde boot 46. en inde Schupt 26. persoonē/maeckt 72. persoonē in 't geheel. Daer was een blauwe bolckbanger/ met eē kussen inde boot/ die worde my gegevē/de bolckbanger trock ick aen/en het kussē sette ick op mijn hooft/door dien ick (als verhaelt) twee gaten in 't Hooft hadde; de Barbier hadden wy wel mede inde boot/ maer hy en hadde geen medicamenten/doch kaude evenwel wat broodt/en lepd' de kauwē also op de wondē/waer mede ic (door Gods genade) genesen worde. Ick presenteerde mijn hemt mede upt te trecke/maer sy wildent niet hebben/droegen noch sorge voor my/om my in 't levē te houdē.

Wy

wp lietent de geheelen dagh voort dryven/ waren ondertusschen besich met de seplen te maecken / 's avondts warense klaer/ settender die wp/en trocken aen 't seplen. Dit was den 20.dagh van November 1619.begonnen koers te stellen aende Sterren/ want wp wisten goelyck/waer de Sterren behoorden op ende onder te gaen / stelden 's nachts alsoo onse koers. Het was wp nacht soo kout / dat het Volck klaptanden/en wp daegh soo heet / datmen vergaen wou van hetten;want de Son was meest boven 't Hooft.

Den 21. 22. en 23.dito / practiseerden wp een graed-boogh / om hooghte te nemen/ sloegen een quadrant op de plecht / en teerkenden een stock met een crups daer upt. Wp hadden de Kistemaecker/ Teunis Sybrantsz.van Hoorn in/die hadde een passer : Hy hadde ock ten deele eenighe wetenschap/om een stock te teyckenen/ soo dat wp met malcander alsoo een graed-boogh maeckten en formeerden/daer wp mede schooten. Ick sneed' ock een Paskaert achter op 't boort/ en lepd het Eylandt van Samatra daer in/met het Eylandt van Iava, met de Straet van Sunda, die tusschen beyde Eylanden in loopt / en die selfde dagh dat wp 't Schip verloozen des middaeghs/hadde ick noch hooghte ghenomen aen de Son / en bevond' vyf en een halve graed' Suyder-breete vande Equinoctiael,en het besteck inde Kaert/ stondt omtrent 90. mylen van Landt. Ick sneet ock een Compas daer in/paste doe alle dagen met de passer by gissingh of/ en stelde de koers 70.myles bespen/of boven 't gat/om als wp Landt kreghen/ te beter te weten/wat heen dat wp mosten/seylden alsoo op het schieten met onse boogh / en het passen aen. Ick gaf van de 7 a 8 pont broodt/ elck alle dagen syn rantsoen / soo langh alst dueren morht/ doch was wel haest op/ elck kreegh des daeghs ontrent een sturkjen/ soo groot als een lit van een vinger/wp hadden geen dryncke: Daerom alst reghende / namen wp onse seplen neer/en schoozense dwars over de boot heen/en vinghen het water alsoo op 't sepl/ en gaerden dat in onse twee vaetjes/en als die vol waren/sette die upt de weegh/ tot alst een droge dagh was/ dat het niet en regende. Ick sneed een neusje van een schoen/en een pder quam by 't vaetje/en schepten het neusje vol/en dronckent upt / en gingh weder aen syn plaets / daer hy gheseten had. En alhoewel wp in sulcke benauthepdt waren/ sepdent Volck : Schipper neemt ghy soo veel als u lust / want het mach ons doch allegaer niet helpen. Doen ick haer beleefthepdt sagh/ wilde niet meer hebben als sy. Aldus seylende met schupt en boot / en dewyl de boot harder seylde als de schupt / en datter niemandt inde Schupt was die hem op de navegatie verstondt / soo baden die ghene die inde schupt waren(als sy dicht by ons quamen) of sy by ons inde boot mochten over komen/en sepden:Lieve Schipper neemt ons doch over / op dat wp by malcander moghen wesen/ vreesden van ons af te dwalen;maer het Volck inde boot/ die waren daer teghen/en sepden : Schipper nemen wp haer over/soo syn wp

altemael

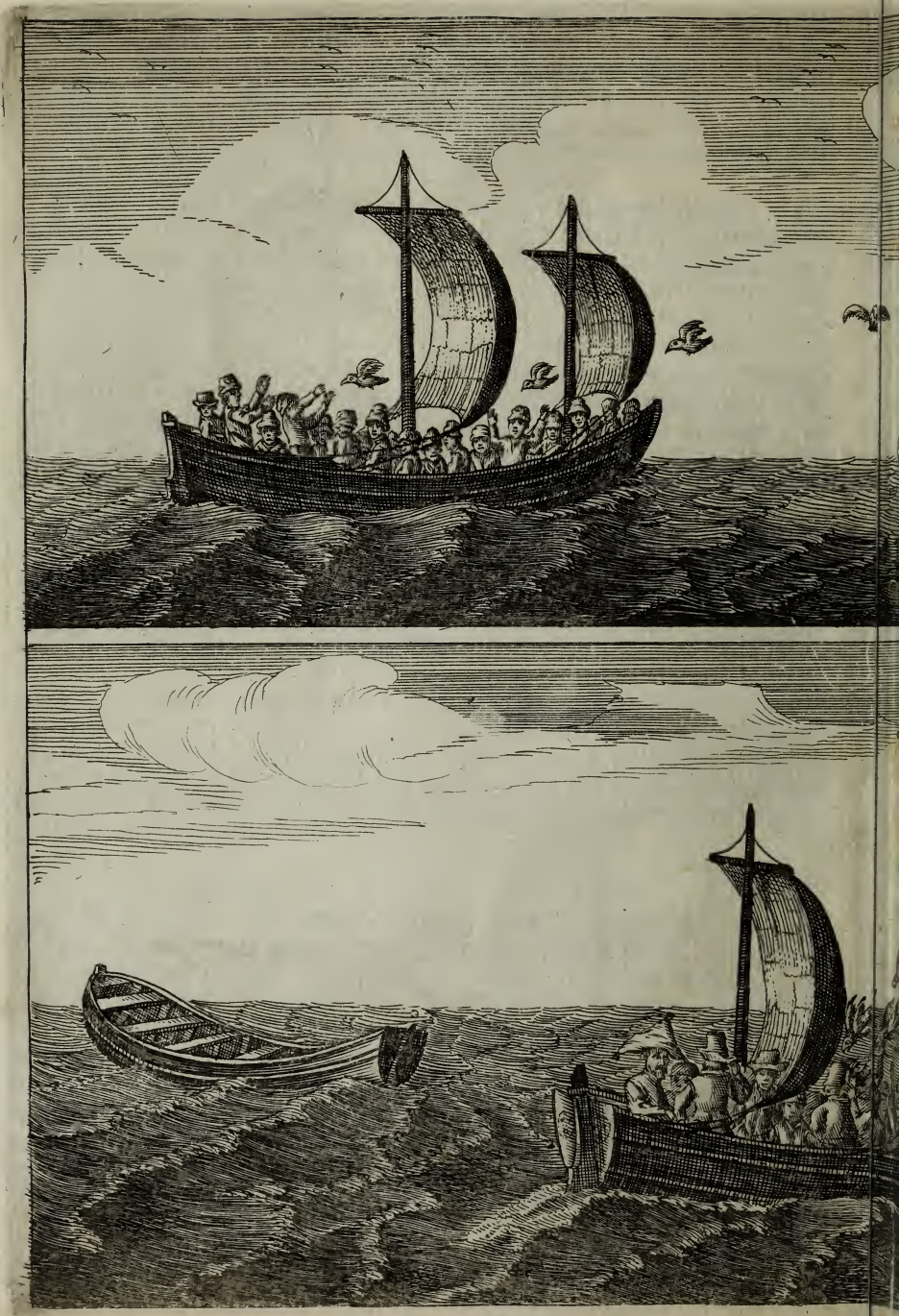

N°. 3.

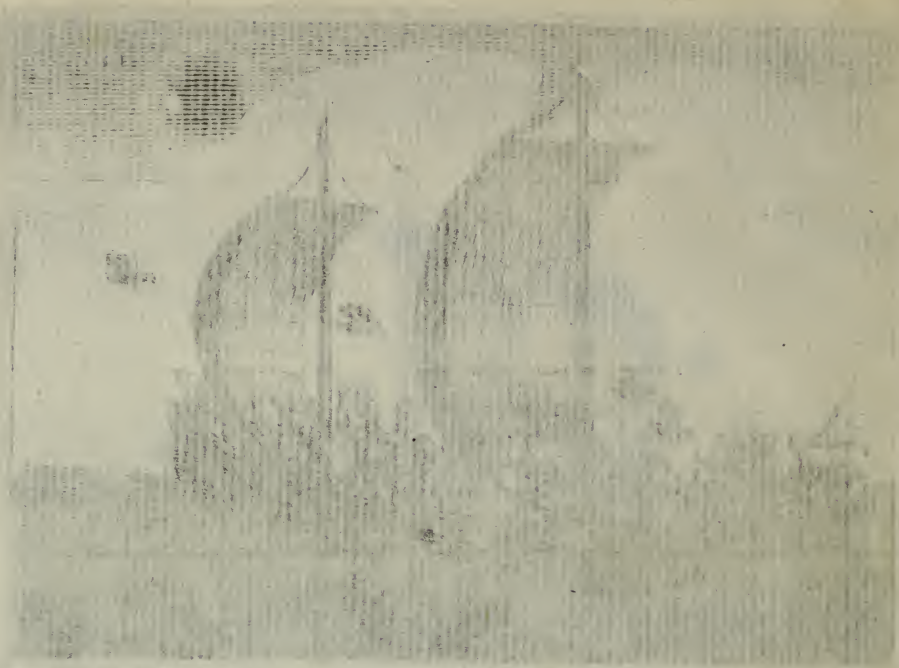

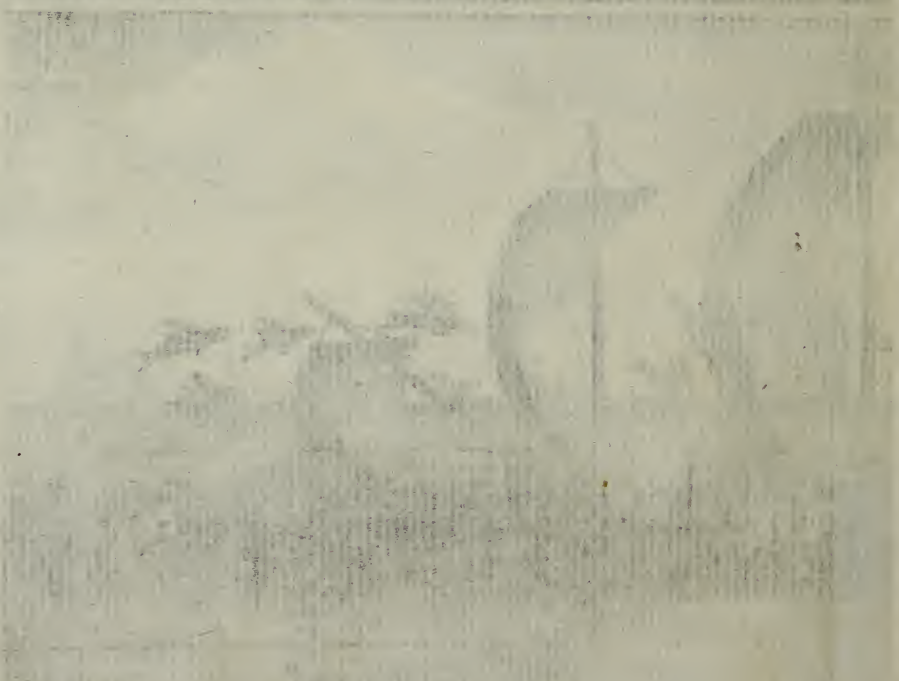

altemael om den hals / want de boot kan al het Volck niet voeren/ moſten derhalven dan wederom vande boot af houwen. De ellende was onder ons groot; wy hadden geen meer bzoodt/en konden gheen Landt sien. Ick maeckten het Volck altijdt wijs / dat wy dicht aen Landt waren/datſe goede moet ſouden houwen: Maer ſy murmereerden onder malcander daer al teghen/ en ſepden tegen malcander: De Schipper mach ſeggen dat wy nae Land' toe ſeplen/maer wy ſeplen mogheliick van Land' af. Op een dagh (alſoo het leeck dat wy 't niet langer konden harden ſonder eten) gaf Godt almachtigh datter Nieuwen over de boot quamen vlieghen/ gheliick oftſe gevangen wilden weſen/want ſy vlogen ons by nae inde handen/ en lieten haer gryjpen. Wy pluckten haer de veeren af/ en ſnedenſe aen ſtickjes/gaven elck wat/atenſe ſoo rau op/ en het ſmaeckten my ſoo wel als ick myn leven koſt ghe-eten heb; ſae ſmaeckte ſoo ſoet/ of ick honigh in myn mondt en keel ſtack/ hadden wy maer wat meer ghehadt/was pas of ter nauwer noodt ſoo veel dat wy konden leven/ en meer niet. En dewijl het Landt hem noch niet op dee/ſoo wierden wy ſoo dwee gemaeckt / dat het Volck reſolveerden (doen die vande ſchupt ons weder baden datſe mochten overkomen) haer over te nemen; want daer en quam geen uptkomſte met het Landt/ vzeeſden dat wy van dozſt en van honger ſouden moeten ſterven / en als wy moſten ſterven/ ſoo reſolveerden wy noch liever met en by malkander te ſterven. Namen daer op het Volck upt de Schupt over/ inde Boot / en namen al de riemen upt de Schupt / met de Seplen/ die ſetten wy mede op de Boot. Hadden doen op de Boot een Blind/ Fock/ Groot-zepl en Beſaen. Wy hadden doe oock ontrent 30. riemen/ die lepden wy over de doften heen/ als een overloop. De Boot was ſoo hol / dat het Volck onder de riemen/ op haer neers mop mochten ſitten / ſetten alſoo de eene helft van 't Volck onder de riemen/ en de ander helft boven de riemen / mochten hier mede het Volck mop bergen/ waren doe met ons 72. perſonen in de Boot/ ſaghen malkanderen met bedzoefde ooghen aen/ hebbende noch eten noch dzincken/ daer en was gheen meer Bzoodt/ noch de Nieuwen quamen niet meer/en het wilde niet regenen. Doen 't nu weder op het ongeſienſte was om 't leven te houden/ ſoo quamen (dooz des Heeren barmhertighepdt) onverſiens uptter Zee op-barſten / een perthy vliegende Viſſchen / zynde ſoo groot als een groote Spieringh/ in maniere als een School-muſſchen/ en vlogen in de Boot. Daer waſt doe aen 't grabbelen / elck dee ſyn beſt om wat te krygghen. Wy depden die om / en aten die rau op / en ſmaeckten als Honigh; doch het mocht al wepnigh helpen; evenwel ſterckte het min of meer/ en dee ſoo veel (met Godt) datter niemandt en ſturf/ 't welck te verwonderen was / want het Volck begon al ſout Water te dzincken/teghen myn waerſchuwingh aen. Ick ſepde tegen haer: Mannen en dzinckt geen ſout Water/ want het en ſal u geen

doorst verslaen/ghy sult de loop daer van krijghen en daer af sterven. Andere kauden Bosse-klooten en Musquets koegels; andere dronckten haer eyghen Water; ick dronck myn eyghen Water soo langh alst goedt was; want het worde achter nae onbequaem om gedronckten te worden. De benauwthepdt wierde hoe langer/ hoe swaerder en grooter/ en het Volck begon soo wanhoopigh / mistroostigh en weedt op malkanderen te sien / dat het leeck datse malkander bykans souden aenghetast hebben om te eten; jae spraetken daer van onder malkander/ en vonden goedt de Jongens eerst op te eten; die op zijnde/ wilden sy daer om werpen/ wiemen dan aentasten soud; waer over ick in myn geest seer ontroert wierde/ en upt grooter benauwthepdt badt ick Godt almachtigh / dat het sijn Vaderlijcke ontfermhertighepdt / daer toe doch niet soude laten komen / en ons niet versoecken boven 't vermoghen/ wetende wat maecksel dat wy waren. Ick kan niet wel seggen hoe bangh dat my was/ om dese voorslagh / te meer om dat icker (soo my docht) wel eenige sach die 't begonnen souden hebben/ om de jonghens te dooden; doch ick verspraeck haer (met Gods hulpe) en bad voor de jongens/ en sepde: Mannen/laet ons dat niet doen/ Godt sal wel een uptkomst geven/want wy konnen niet ver van Landt zijn/ uptwijsende ons dagheliyck afpassen en schieten. Sy gaven voor antwoordt: Dat hebt ghy al langh gesept/en wy krijgen geen Landt; jae seplen mogelijck van't Landt af/wesende geheel t'onvreden. Sy stelden my doe de tijdt van drie dagen/ om/ indien wy/ in die tijdt gheen Landt beseplden/ de jongens te eten. Voorwaer een desperaet voornemen; badt daer over met een yverighen ernst/aen Godt/dat hy sijn genadighe ooghen op ons soude nederslaen/ en ghelepden ons binnen die tijdt te Lande/op dat wy gheen grouwelen souden bedrijven voor sijn ooghen. Hier gingh de tijdt in/ en de noot was soo groot/ dat wy 't niet wel langher harden konden. Wy dochten dickwils/waren wy aen Landt dat wy maer gras mochten eten/wat noodt wast. Ick vermaende het Volck met soo veel troostelijcke reden als ick op die tijdt konde bybrenghen / sepde datse doch goedts moedts souden wesen/ dat de Heer het versien soude/ doch was self klepnmoedigh/ soude een ander troosten / en behoefde self wel ghetroost te worden/ sprack menigh woordt boven 't hert; verdroegen en leden alsoo met malkander/ dat wy soo moe en mat wierden/dat wy qualijck de macht hadden op te staen. Heyn Rol de Coopman was soo verd'/ daer hy sat daer sat hy/ konde niet verder komen/ ick was noch soo moedigh/ dat ick van achteren tot voor inde Boot konde komen/ swarlden alsoo op Godts ghenade/ tot den 2. December 1619. zijnde de 13. dagh dat wy het Schip verloren/ doen wast een grauwe lucht met regen/ en stiltjes/maeckten de seplen los/schoren die dwars over de Boot/ en kropen al te samen onder de Seplen/ en gaerden onse vaetjes vol water. Het Volck hadden wepnigh kleeren / door dien sy soo haestigh

stigh waren vertrocken / en hare hembden waren tot Seylen ghemaeckt/ als voor verhaelt is; hadden de meestendeel geen meer als een linnen bzoeckjen aen/ waren met de boven lijven naeckt / kropen alsoo (om de warmte te scheppen) onder de Seylen by malkander; en ick stondt op die tijdt aen 't Roer/en mijn gissingh was dicht by Landt/ hoopte dat het op soude klaren/terwijl ick aen 't Roer stondt / maer bleef even mistigh sonder dat het op wilde klaren. Ick wierde voor de doockighe lucht en regen soo kout/dat ick 't niet langher aen 't Roer konde harden/riep daerom een vande Quartiermeesters/en sepde: Komt en verlost my eens van 't Roer/want ick macht niet langer harden. Doe quam de Quartier-meester en verloste my/ ick kroop mede manck het Volck/ om de warmte weder te krijghen. De Quartier-meester hadde gheen uur aen 't Roer ghestaen / of het begon al op te klaren / en hy siet toe/ en siet terstondt Landt. Hy riep met groot verheugen: Mannen komt upt/het Lant lepdt dicht voor ons/ Landt/ Landt: hadt ghy ghesien hoe dza wy onder het Seyl van daen waren/en voor den dagh quamen;settender de Seylen weder by/ en seylden nae 't Landt toe/ quamen dien selfden dagh noch aen Landt. De Heer almachtigh zy gelooft en gepreesen/die onse bidden en smeken heeft verhoort;want wy deden des morgens en 's avondts het gebedt/met yverigen aendacht tot God/ en songhen oock een Psalm voor en nae het ghebedt/ want wy hadden noch eenighe Psalm-boeckjes by ons. De meeste tijdt was ick hier in Voor-leser / doch daer nae doe de Voor-leser upt de Schupt in ons Boot quam/deed hy 't selver. Nu by 't Landt komende/liep de Zee soo aen het Landt/ dat wy niet landen dorsten; doch vonden aende binnekant van 't Eylandt (want het een Eylandt was)een inwijckjen / daer lieten wy de Dzeghs t' Zee vallen / en hadden noch een Dzeghjen/ dat setten wy aen Landt / soo dat de Boot vertupt lagh/ en sprongen (soo goedt als wy konden) met alle Man aen Landt / en trocken elck sijns weeghs aen 't boschkaren. Maer soo dzae ick op 't Landt quam / viel ick op mijn knien en kuste de Aerde van blijdtschap/ en danckte Godt voor sijn genade en barmhertighepdt / dat hy ons niet en hadde versocht/ of had tot noch toe een uptkomst inde saeck gegeven; want dese dagh was de laetste/ nae welcke het Volck ghereselveert waren / de jonghens aen te tasten en op te eten. Hier bleeckt dat de Heere de beste Stierman was / die ons ghelepde en stierde dat wy het Landt kreghen/ als verhaelt is.

Wy vonden op dit Eylandt veel Kokus-noten/maer konden(wat wy sochten) geen versch Water bekomen / doch geneerden ons met het sap upt de jonghe Kokus-noten / dat een goede dzanck was/ en van de oude Noten (die 't pit hardt was) aten wy / maer wat te veel en onvoorsichtigh / want wy wierden dien selfden nacht al te samen heel sieck / met sulcke ellendighe pijn ende spingh

in 't lijf en inde buyck / dat het scheen of wy barsten moesten/ kropen by malkander in 't sant/ elck klaeghde meer als aer; en achternae begon het purgatie te baren/daer dooz wy dateliyck verlichtingh gheboelden; waren 's anderendaeghs weder fris/ en liepen dit Eylandt bykans rondtom/ wy vonden daer geen Volck/ maer saghen wel tekens datter Volck op geweest hadde. Hier was anders niet op/om te eten/als Kokus Noten. Ons Volck seyden tegen my dat sy aldaer een Slangh ghesien hadden / die wel een vaem dick was/ maer ick heb hem self niet ghesien.

Dit Eylandt leydt ontrent 14. a 15. myl van 't Landt van Sumatra. Wy haelden soo veel Kokus-noten in de Boot/als wy konden voeren tot victualie/ de oude Kokussen om te eten/ en de jonghe om upt te dzincken/staken 's avondts wederom van 't Eylandt af/ nae het Landt van Sumatra, kregen het 's anderendaeghs in 't ghesicht/ quamen daer by/liepen by 't Landt langhs met een vooz de Windt/ Oostelijck aen/of om de Oost/ soo langh tot dat de Noten weder op waren. Doen wilden 't Volck weder aen Landt/seylden dicht by de barningen van 't Landt langhs/ maer vonden geen gelegenthept om te landen/dooz dien dat de Zee soo geweldigh aenliep. Doe resolveerden wy datter 4. a 5. Mannen overboozt souden spzingen/en sien of sy dooz de barningh aen 't Landt konden swemmen/ en loopen dan by de strandt langhs/ om te sien of sy nerghens eenige openingh konden sien/ om met de Boot in te komen/ 't welck gheschieden/ spzongen overboozt/ raeckten dooz de barningh aen Landt/en liepen by 't strandt langhs/en wy seylden oock met de Boot al by de Wal henen. Ten lesten vonden sy een Revier/doen trocken sy haer Bzoecken upt/en wupsden/dat wy daer nae toe souden komen. Wy dat siende/ seylden dateliyck daer nae toe/ daer by komende/lagh daer een banck recht vooz de mondt van de Revier/daer de Zee soo geweldigh op stozte/ dat ick seyde: Mannen ick steeck hier niet in/of ghy moet het altemael consenteren/ want raeckt de Boot om/ dat ghy 't my dan niet hebt te wyten; en bzaeghden by de ry om/wat elck daer toe seyde:gavē vooz antwoozt/jae/en dat sy 't wel wildē aventuren. Doen seyd' ick/ick aventuer myn lijf by 't uwe. Ick stelde dateliyck ozdze/ datse achter aen beyde zijdē een riem souden uptvoeren/en aen yder riem twee Man/ick stondt aen 't Roer/om de Boot alsoo recht vooz Zee te houden. Doe staecken wy alsoo met de Boot in de barningh. De eerste Zee dieder quam/bonsde de Boot wel half vol Water. Ick riep: Mannen hoos upt/ hoos upt/ en sy hooseden upt/ met Hoeden/met Schoenen/en met de lege vaetjes die wy in de Boot hadden/en kreghen het Water meest upt. Doe quam de tweede Zee/die wozp de Boot bykans tot de doften toe vol Water / waer dooz de Boot soo mal lagh/ of hy sincken wilde. En ick riep al: Mannen hou recht/hou recht/ hoos upt/ hoos upt/ of wy zyn altemael lyfveloos. Wy hieldent noch recht vooz Zee/en hooseden 't Water upt/

soo

soo veel wp konden. Doe quam de derde Zee/en die stozte te kozt/ soo dat wp daer wepnigh Water van inkreghen ; en doe wast datelijck slecht Water / raecktender alsoo met Godes hulp dooz. Wp pzoefden het Water/ en was datelijck versch/ waer over wp al te samen seer verblijdt waren / en lepden de Boot aende rechterhandt vande Kevier aende Wal. Op 't Landt komende / was het met langh gras bewossen/toe siende/ soo laghender Boonen in't gras/ ghelijck oft Epdersche Boontjes waren / doe met alle Man aen 't soecken / en eten / ick self dede mede mijn best / dachte ick sal mijn part mede sien te krijgen / en ons Volck liepen een wepnigh nae de hoeck toe/ vonden daer vper / met eenighe Toeback legghen / waer dooz wp heel verblijdt waren. Het scheen datter Volck van 't Landt hadden gheweest die daer vper aen gelepdt hadden/ en Toeback ghedzoncken hebbende/eenige Toeback vergeten hadden/of met wil leggen laten. Wp hadden in de Boot twee bijlen / daer hackten wp Boomen mede om en tacken mede af/en lepden wel tot 5. a 6. plaetsen vper aen / daer gingen ons Volck bp thienen en twaelven om staen en sitten/ en dzoncken Tobacq. Doen 't avondt was / lepden wp lustighe vperen aen/ en stelden tot dzie plaetsen wachten upt / upt vzeese vande Inwoonders van 't Landt / want het was donckere Maen. Nu dien selfden nacht wierden wp soo sieck vande Boonen die wp ge-eten hadden / dattet was of wp barsten souden van pijn ende spingh inde bupck / (gelijck wp te vozen vande Kokusnoten ghebaren waren.) En terwijle dat elck vast klaeghde / soo quamen de Inwoonders van 't Landt / en meenden ons daer al te samen doodt te slaen ; ghelijck ghp hier nae noch hoozen sult ; onse uptgheselde wachten wozdense jupst wijs ; sp quamen nae ons toe/ ende sepden: Mannen wat sullen wp doen/ daer komen sp aen/ wp hadden geen geweer als twee bijlen met noch een roestighe deeghen/ en waren daer toe noch sieck (als verhaelt) vande Boonen. Resolveerden evenwel dat wp ons soo niet wilden laten doodt smijten/ namen derhalven ghebzande houten inde handt/ en trocken teghen haer aen/ in het doncker; de voncken vpers vloghen over 't Landt/ 't welck bp het dupster/ een vzeeslijck aensien gaf ; oock wisten sp niet of wp gheweer bp ons hadden of niet/ sp namen de vlucht van ons af / achter 't Bosch / en wp keerden weder te rugh / nae onse vperen / bleven alsoo die gantsche nacht in sozge en vzeese bp 't vper sitten en staen ; maer ick en de Koop-man Heyn Rol, liepen in de Boot/ vertrouwden ons niet op 't Landt. 's Mozgens doen het dagh was / en de Son opquam of was / quamen dzie vande Inwoonders upt 't Bosch loopen op strand' / wp stuerden dzie van onse Maets nae haer toe / die wat Maleys konden / want sp hadden dooz die tijdt al in Oost-Indien geweest/soo dat sp de spzaeck ten deele gheleert hadden. Die bp haer komende / vzaeghden die dzie Inwoonders haer/wat Volck dat wp waren/ sepden wp zijn Hollan-

ders/ en hebben dooz ongheluck van bzandt ons Schip verlozen/ en zijn hier gekomen om eenige ververschinge te ruplen/soo ghy 't hebt. Sy antwoozden dat sy Hoenderen en Rijs hadden / daer wy heel graegh nae waren; doe quamen sy alsoo by ons ontrent de Boot/en bzaeghden of wy ook gheweer hadden. Wy gaven tot antwoozdt: jae/geweers genoegh/ Musschetten/ Krupt en Koegels; Ick hadde de Seplen over de Boot laten halen/soo datse inde Boot niet kosten sien / watter in was. Doe bzochten sy ons Rijs/ die ghekoockt was/met ettelijcke Hoenderen. Wy examineerden ons onder malkanderen/wat gelt dat wy by ons hadden/ en bzochtent by malkander/ d' eene bzacht 5. d' ander 6. dese 12. d' eene min/ d' ander meer/ Rejaelen van achten te voozschijn / soo dat wy in 't geheel ontrent 80. Rejaelen van achten by een bzochten / van welck ghelt wy die Hoenderen en Rijs die sy gebzocht hadden/ betaelden. Die hebbende/ sepde ick tegen ons Volck: Nu Mannen/ set jou nu by malkander/ en laet ons nu de bupck vooz eerst vol eten/ en sien hoe 't dan is/'t welck wy deden. De Maeltijdt gedaen zijnde/ maeckten wy overlegh wat ons nu te doen stondt / om ons beter te versien/ van 't gheen ons noodigh was. En alsoo wy niet wel verkent waren/ bzaeghden haer/ hoe dat Landt hiete/ maer konden 't niet wel verstaen / doch konden anders niet verstaen of noemden Sumatra, sy wesen met de handen neerwaert aen/ dat Iava daer lagh/ en noemden Ian Coen, dat die onse Overste aldaer op Iava was/'t welck waer was/ want Ian Pietersz. Coen van Hoorn, was doen ter tijdt Generael/soo dat wy doen ten deele verkent wozden/en vast ginghen dat wy boven Windt van Iava waren/ want wy hadden geen Compas/ waren altijdt twijffelmoedigh geweest/ of onse dinghen al vast gingen/ stelden ons in die saeck doe bzy wat gheruster: Maer alsoo wy meer victualie van doen hadden / om onse reps te verbozderen/ soo resolveerden wy / dat ick met vier vande Maets / met een Pzauwtjen de Revier op soude varen/ naer het Dozp/dat een stuck weeghs op lagh/ met het gheldt dat wy doen noch hadden/ om aldaer victualie te koopen/ soo veel wy krijghen konden/ 't welck ick dede / en voeren op. In 't Dozp komende/ kochten wy Rijs ende Hoenderen/ en stuerden 't nae de Boot by Heyn Rol de Koop-man/ozdze stellende dat elck sijn part soude krijghen/ op datse niet kijven souden/ en ick met de vier Maets lieten in 't Dozp 2. a 3. Hoenderen koocken / met wat Rijs / ginghen by malkander sitten en aten soo veel ons luste. Daer was ook dzanck/ die sy upt Boomen tappen/die soo sterck was/ datmen daer wel dzoncken of konde wozden/dzoncken daer van mede eens om/ met malkander/ doen wy ghe-eten hadden; terwijl wy aten/saten de Inwoonders van 't Dozp/rondtom ons/ en keecken ons aen/ als of sy ons de beten upt de mondt wilden kijcken. Nae de Maeltijdt kocht ick een Buffel vooz vijf en een halve Rejael van achten/ en betaelden hem/ maer de Buffel betaelt wesende/

N°. 4.

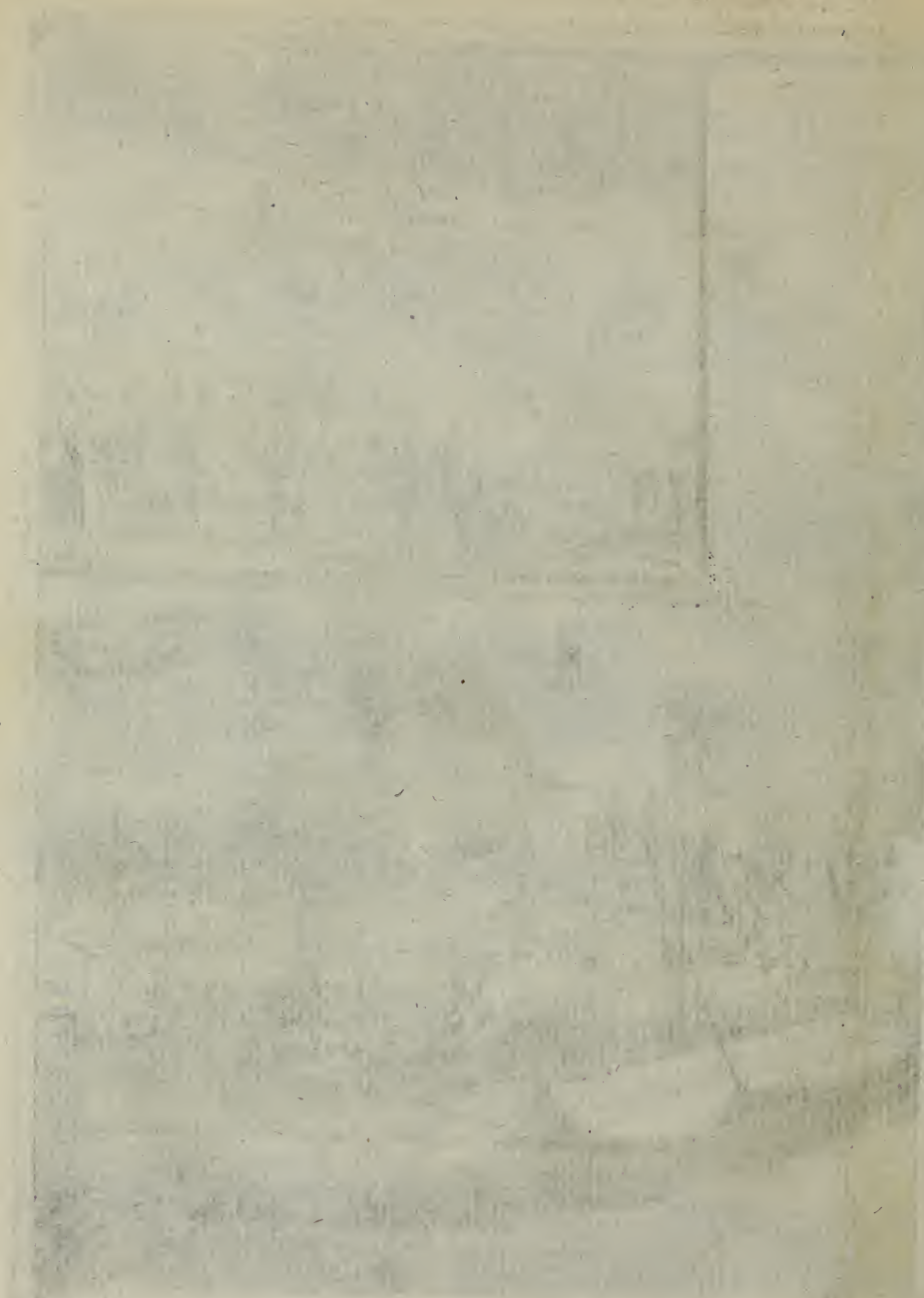

de/konden wp hem dooz de groote wildighepdt niet krijghen/spilden daer veel tijdt mede/ en alsoo het laet wozde/ wilde ick met de vier Maets weer nae de Boot/souden/ soo mp dochte/ de Buffel 's anderendaeghs wel krijgen. Hier ober baden mp de vier voozschzeben Maets/of ick wilde toestaen/dat sp die nacht daer mochten blijben/ inbzenghende dat sp 's nachts alst Beest soude sitten/ het wel souden krijghen. Hoe wel ick haer dit afriedt/soo consenteerde ick het ten langhen lesten/dooz haer langh aenstaen/ick nam mijn affschept/ en sepden of wenschten malkanderen goeden nacht. Aende kant vande Revier komende/ daer de Pzauw lagh/ stond' daer een hoop Volck vande Inwoonders / en haperden gheweldigh teghen malkander; het scheen dat de eene wilde hebben dat ick voer/ en de andere niet. Ick greeper een of twee (upt den hoop) bp den arm/ en stuuwdese nae de Pzauw toe/ om te varen/ gelijck of ick noch Meester was / en ick was boven half Knecht niet. Sp saghender soo bzeesselijck upt als Bullemannen/ doch lieten haer ghesegghen/ en twee ginghen met mp inde Pzauw/ de eene gingh achter sitten/ en de ander dooz/ elck met een scheppertjen inde handt/ en staecken af; sp hadden elck een Kris op haer zijd' steecken/ zijnde een geweer oft een Ponjaert was/met blammen. Doen wp wat gevaren hadden/ quam de achterste nae mp toe/ want ick sat midden inde Pzauw/en wees dat hp gheldt wilde hebben. Ick taste in mijn diessack/haelder een quaertjen upt/en gaf het hem. Hp stondt en bekeeck het/en wiste niet wat hp doen wilde; doch nam het ten lesten/ en wond' het in sijn kleetjen dat hp om sijn middel hadde / de voozste siende dat sijn maet wat ghekregen hadde/ quam mede nae mp toe/ en bewees mp dat hp oock wat hebben wilde/ ick dat siende/ haelde weder een quaertjen upt mijn diessack en gaf het hem. Hp stondt en bekeeck het mede / het leeck dat hp in twijffel was of hp het geldt wilde nemen/ dan of hp mp wilde aentasten/'t welck sp licht souden hebben konnen doen/ want ick hadde geen gheweer/ en sp hadden (als verhaelt) elck een Kris op zijd. Daer sat ick als een Schaep tusschen twee Wolven / met dupsent bzeesen / Godt weet hoe ick te moede was/ voeren alsoo dooz stroom af (want daer gingh harde stroom) ontrent ter halver weegh (aende Boot) zijnde / begonnen sp te tieren en te parlementen / 't scheen aen alle tepckenen dat sp mp om den hals wilden bzenghen. Ick dit siende/ was soo benauwt/dat mp het herte in 't lijf trilde en beefde / van bzeese / keerde mp derhalven tot Godt/ en badt hem om ghenade/ en dat hp mp verstant wilde gheven / wat mp best in die gheleghenthepdt stondt te doen/ en het scheen of mp inwendigh gesepdt wozde/ dat ick singen soude/ 't welck ick dede / hoewel ick in sulcken benauwthepdt was / en songh dat het dooz de Boomen en Bosschaedje klonck/want de Revier was aen bepde zijden met hooge Boomen bewassen. En als sp sagen en hoozden dat ick soo begon te singen/begonnen sp te lacchen/

en

en gaepten/datmen haer inde keel sien kon / soo dat het leeck dat sy meenden dat ick gheen swarighepdt van haer maeckte;doch ick was heel anders in myn herte gestelt/ als ick vertrouw dat sy meenden. Aldaer bevond' ick metter daedt / dat een Menschе upt vreese en benauwthepdt noch singhen kan; en wy raeckten te met soo verde voort/dat ick de Boot sagh leggen. Doe gingh ick over eynd' staen/ en wupfde ons Volck (die by de Boot stonden) toe/ sy my gewaer worden / quamen datelyck nae my toe by de kant vande Revier langhs/ en ick wees teghen die twee die my afbrochten/dat sy met de Vrauw aen Landt souden sturen/'t welck sy deden/ en wees haer dat sy voorheen loopen souden / want ick dacht / soo sult ghy my altyd van achteren niet voorsteecken. Doe quamen wy alsoo by ons Volck.

Die perijckel en benauthepdt(door Godts genade)ontkomen synde/by de boot komende/vraeghden de twee In-woonders waer ons Volck liep/wy sepden onder die Tentjes / want ons Volck hadden Tentjes van bladeren gemaeckt daer sy in kroopen. Sy vraeghden ock waer ick en Heyn Rol de Coopman liepen / sepden inde boot onder 't sepl. Doen ginghen sy weder wegh nae het Dorp. Doe vertelde ick Heyn Rol en het ander Volck / hoe ick ghevaren was / en dat ick een Buffel in 't Dorp ghekocht hadde / die wy op dien avondt niet wel konden krygen/ dat de vier Maets die ick mede genomen had' / my gebeden hadden/of sy aldaer te nacht mochten blyven/ dat sy het beest alst lagh souden vanghen en aen boort brengen/'t welck ick door langh aen staen consenteerde/met conditie/ dat sy morgen ochtent by tydts aen boort mosten komen met het beest. Dit/en wat ons meer was ontmoet/vertelt hebbende / ginghen wy t' samen legghen slapen/die nacht over/ 's morghens doen het dagh was/jae de Son al een groot stuck geresen was/vernamen wy noch geen Volck noch gheen beest ; Doe begonnen wy twyffelmoedigh te worden dat het met die vier Maets niet wel most staen / en noch nae een wyl wachtens/ soo sagen wy twee vande In-woonders komen/ die een beest voor haer heen dreven na ons toe / by ons komende en ick het beest siende / sepde dat het dat selfde beest niet en was/ dat ick gekocht en betaelt hadde/onse Bottelier konde haer ten deele verstaen/die vraeghde waerom dat sy dat selfde beest niet en brochten dat ick gekocht hadde/als ock waer ons Volck bleef/ (te weten die vier Man die met my nae 't Dorp waren gevaren) gaven tot antwoordt/dat sy dat beest niet en hadden konnen krygen/ en dat ons Volck met noch een beest aen quamen / soo dat wy doen ten deele te vreden waren. En dewyle dat dit beest / dat dese twee Swarten gebrocht hadden/soo gheweldigh sprongh en stepgerde/sepde ick teghen Willem van Galen de Sarjant: neem de byl inde handt/en hackt het beest in syn hacken/ op dat het ons niet en ontloopt / want wy mogen tegen geen schaed'/'t welck hy dede/ nam de byl en hield' het

in

N°. 5.

in sijn hacken dat het neerstorte. Doen begonnen die twee swarten te roepen en te schreeuwen/ dat het wonder was/ en op dat schreeuwen quamender wel 2. a 300. Man (die 't weten mocht) achter 't Bosch uptgheloopen/ en meenden ons alsoo de Boot af te snijden en ons al te samen doodt te slaen / maer worden haer in tijdts ghewaer/ door drie van onse Maets die een klepn vpertjen hadden aengelepdt een wepnigh van ons af/ want die quamen nae ons toe gheloopen/ en sepden: dat sp quamen. Ick stapte een wepnigh bupten 't Bos/en sagh daer ontrent 40. upt het Bosch komen/ sepde teghen ons Volck/ stae vast/ want wp hebben van dat Volck geen noodt/ want wp zijn ock sterck van Volck / maer sp vielen soo sterck upt/ en duerde soo langh / dat het scheen datter gheen epnd' van komen sou/ met Schilden en Swaerden/ en saghen ghelijck de bulleman/ waer door ick verbaest begon te roepen/ Mannen/ elck sijn best nae de Boot toe/ want snijden sp ons de Boot af/ soo zijn wp lijveloos. Doe stelden wp 't op een loopen/ met alleman nae de Boot toe/ die de Boot niet krijghen kon / die koos de Revier en swom daer in/ sp verbolghden ons tot de Boot toe / en als wp inde Boot quamen/ was de Boot heel reddeloos / om daer met soo grooten haest in en mede vande Wal te komen/ want de Seplen waren over de Boot heen gehaelt tot een tent/sp waren ons op onse hacken aende Boot/ terwijl wp over klommen/ en staecken ons Volck (met Hesegepjen) in 't lijf (soose overklommen) dat haer de dermen tot het lijf upt-liepen/met onse twee Bijlen deden wp soo veel weer als wp konden/ en ons roestigh deeghen dede me sijn profijt / want achter inde Boot stondt een groot Keerl van een Man (sijnde een Backer) die hem daer mede dapper weerde. Wp hadden een dregh achter uptleggen en een dregh t' Zee / ick ontrent de Mast over ghekomen wesende/ riep teghen de Backer : Hack het tou/hack het dregge-tou af/en hp hackte/hp hackte/ maer het wilde niet af/ ick dat siende raeckte nae achteren toe / nam het tou en lepde het op de steven / doe sepde ick hack nu / en hp hackte het ten eersten af. Doe stondender van ons Volck door inde Boot bp 't dregge-tou/en haelden de Boot t' Zee/ de swarten liepen ons in 't water wel nae / maer alsoo 't schor aen Lant was/waren sp datelijck grond af/mosten hier door onse Boot verlaten / en wp Visschten ons Volck op / die in de Revier swommen / en haldense inde Boot / met dat het Volck inde Boot was/ gaf Godt almachtigh / dat de windt met een barst datelijck upt de Landt quam/die tot die tijdt toe uptter Zee ghewaept hadde/door waer een merckelijck teycken vande genadige handt Godts/ wp settender onse seplen bp/en seplden eenstoeghs het gat upt tegen de hooge Zee aen/en over de Banck(daer op wp sulck een perijckel/in 't in komen hadden uptghestaen/ als verhaelt is) quamen wp nu datter wepnigh water inde Boot quam. De Swarten of Inwoonders van't Landt meenden dat wp daer niet upt souden komen/en sp liepen

pen op de hoeck van 't Landt / en dachten ons daer aen waer te nemen en ons doodt te smyten/maer het scheen dat het Godt alsoo niet en beliefde/want de Boot was vooz hoogh en vzoom/en spzongh tegen de Zee op/raeckten alsoo met Godts hulpe het gat upt/ bupten wesende/ wozde de Backer(die achter inde Boot hem soo wel hadde geweert met de degen) gheheel blau om 't hooft/want hy was recht boven syn navel inde bupck gequetst/ en haer geweer was senynigh geweest/waer dooz de wond' met een blauwighepdt omringht wozde/'t welck ick upt snee/ om het senyn van vozder voozt-loopinghe te stupten/maer mochte niet helpen/sturf evenwel vooz onse oogen/ doodt synde/setten hem overboozt/en lieten hem dzyven / doe telden wy ons Volck/en bevonden dat wy 16 man verloozen hadden/te weten elf diese aen Landt hadden doodt gesmeten en de Backer die wy over boozt setten/met noch de andere vier maets die in 't Dozp waren ghebleven / waer over wy altesamen harteliick bedzoeft waren/ haer beklagende/doch danckten evenwel de Heere/ dat wy daer altemael niet waren om gekomen.

Ick vooz myn part late my voozstaen dat die vier maets die in't Dozp bleven/ de behoudenis/ naest Godt/ van myn leven waren/ want hadden sy mede nae de Boot ghewilt/doe ick voer/ soo souden sy(te weten de Swarten)ons alle vyf doodt geslagen hebben/soo ick vastelyck gheloove / want doen ick op de kant vande Revier/ by al dat Volck stondt/twisten sy(als ghesepdt)onder malkanderen/ over myn wegh varen/ doch ick maeckten haer wys en bewees het haer/ dat ick 's anderdaeghs met al het Volck by haer wilde komen / doe scheent dat sy dachten / laet ons dan geen spel maecken / dan sullen wy haer met de minste swarighepdt konnen houden en dooden / hebben gemeent dat ick die vier maets niet verlaten sou/ hebbende daer bozgh en pant genoegh aen/doch 't is haer niet gheluckt/evenwel ist een beklaeghelycke saeck/dat wy die maets daer laten mosten / doch vermoede dat sy die al doodt hadden gesmeten.

Wy stelden onse koers vooz wint langhs de wal henen / hadden noch acht Hoenderen/met een wepnigh Kys by ons inde Boot / en dat vooz 56.persoonen/die wy doen noch sterck waren / voozwaer te wepnigh vooz soo veel menschen. Wy deplden hier van pder syn paert toe/dat op wesende/spzaecken met malcander dat het best was dat wy weder Landt koosen/hebbende alree grooten hongher/ en in Zee was niet vooz ons/op die tydt/te krygen om van te leve. Keerden daerom weder nae 't Landt/sagen een Bay/seplden daer in/wy saghen aen Landt veel Volcky by malcander staen/ daer wy nae toe liepen/doch sy verwachten ons niet/maer liepen van ons af/konden doe aldaer geen victualie krygen/dan vonden vers water/daer dzoncken wy soo veel af als ons luste / en haelden onse twee baetjes vol van dat water/en voeren by de klippen om / daer vonden wy klepne Oesterkens en Alekrupcken / pluckten daer van elck syn diessacken vol.

vol. Ick hadde op die plaets daer wp 't Volck verlooren/ ontrent een hoet vol Peper gheworpt/ die ons hier wel te pas quam/ met de Oesters te eten/ want het gloepde lustigh in de maegh.

Seylden doe weder de Bay upt / en kooſen Zee / om onſe reys te verbeteren. Een ſtuck weeghs bupten 't Landt komende/ begon het een heele ſtorm te waepen/ ſoo dat wp al onſe ſeylen moſten innemen/ die haelden wp doe ober de Boot heen / en kropen met allemaen onder de ſeylen/ en lietent op Godts genade drijven/ tot ontrent twee uren vooz den dagh/ doe begon't weer af te nemen / en wozde weder goet weer/ quamen vooz den dagh/ ſettender onſe ſeylen weder bp/ doe kreghen wp inde wint / ſeylden vande wal af/ 't ſcheen of Godt ons vooz grooter ongeluck bevrijden wilde/ want hadden wp deſe ſtorm en deſe contrarie wint niet gekregen/ ſouden bp de wal langhs ghevaren/ en wel licht op de water plaets / die daer dicht bp lagh / op Sumatra aengheloopen hebben / daer de onſe veel plachten aen te varen ; en die waren nu bittere Vpanden vande Hollanders / want kozts vooz deſe tijdt / waren daer noch veel Hollanders doodt geſlaghen/ die daer ghekomen waren om water te halen. En doen 't dagh wozde/ ſagen wp drie Eplanden vooz upt leggen/ reſolveerden daer nae toe te ſeylen/ vermoeden daer geen Volck op/ hoopten daer wel pets te krijghen tot ons onderhoudt / quamen daer dien ſelfden dagh noch aen. Wp vonden daer datelijck vers water/ en daer woſſen oock groote rieden/ ſoo dick als een Man om ſijn been / die hackten wp met onſe bijlen om. Deſe rieden wozden genaemt Bamboeſen/ wp ſtieten de knockels met een ſtock dooz / behalven de onderſte knockel/ daer gooten wp water in/ en ſtakender ſtoppen op / en hier mede kregē wp wel een laſt vers water inde Boot. Vondē daer oock Palmeed-boomen / die boven inde top ſoo murwe ſijn als oft Kietſpieren waren/ die hackten wp mede om / en namen de boven-enden die goedt waren tot onſe victualie / het Volck liepen het Eplandt dooz en dooz te boſch-karen / doch konden anders niet vinden dat waert was. Ick liep eens van al ons Volck af/ en een Bergh (ſijnde de hooghſte van 't Eplandt) ſiende / gingh daer op / en ſagh om ende wederom / weſende heel bedroeft en moepelijck in mijn gheeſt/ dooz dien dat het (ſoo mp dochte) meeſt op mp aen quam/ om de wech te vinden / en dewijl ick nopt in Ooſtindien gheweeſt was / noch gheen Stiermans ghereetſchap hebbende / principael gheen Compas / als verhaelt is / ſoo wiſt ick niet wat mp beter te doen ſtondt/ als mp op den Heere te verlaten/ want mijn raedt was ick dickwils ten enden/ als oock doe/ viel daerom op mijn knieſen neder / en bad de Heere / hem ſmeeckende / dewijl hp mp tot hier toe hadde gheredt en bewaert onder ſijn ghenadighe vleughelen/ en verloſt upt dper en water/ van honger en dorſt/ en vande quade menſchen/ dat het ſijn Vaderlijcke goethepdt doch ſoude ghelieven mp vozder te bewaren/ en mp de ooghen des verſtandts open te doen / om den rechten

wegh te vinden / op dat wp wederom by onse Natie en Vrienden mochten komen/ja met diep versuchten bad' ick:ô Heere/ wijst ons de wegh/en gelepdt my;doch oft uwe wijshept vooz goet en best insagh/my niet in salva/by onse Natie te brengen / soo laet doch(ist u Godtelijcke wil)eenighe van 't Volck te recht komen / op dat men weten mach/ hoe dat het met ons en het Schip ghegaen is. En aldus met Godt ghespzoocken hebbende/stondt ick op/om weder af te gaen/en sloegh mijn oogen als vooz/om en wederom/aen allen oozden upt/en siet/ick sagh aen mijn rechterhandt upt/dat de Wolcken van't Landt dzeven/ waer dooz het inde kimmen klaer wierdt / en sagh doe stracx twee hooge blauwe Berghen legghen/ en my schoot datelijck in 't sin / dat ick tot Hoorn van Willem Cornelisz Schouten, wel hadde hoozen seggen (die wel 2 a 3 mael in Oostindien gheweest was)dat op de hoeck van Iava twee hooge blauwe Bergen lagen /en wp waren by Sumatra langhs gekomen/ 't welck aende slinckerhant lagh/en dese sagh ick aende rechterhandt / en in't midden was een glop/daer ick gheen Landt sien kond' / en ick wiste dat de Straet van Sunda, tusschen Iava en Sumatra in liep / beelde my derhalven vastelijck in/dat wp wel te weegh waren / en liep doe alsoo verblijdt weder van den Bergh af/nae de Coopman / en vertelden hem / dat ick sulcke twee Bergen ghesien hadde. Doe ick hem dit vertelde/ waren de Wolcken daer weder overghedzeven / datmense doe weer niet sien kon. Vertelde hem oock wat ick van Willem Cornelisz.Schouten hadde hoozen vertellen / als oock wat gissingh dat ick daer over maerkte / te weten dat ick vastelijck vertroude dat wp recht vooz de Straet van Sunda waren. Doen sepde de Coopman/ wel Schipper hebt ghy sulcke moet/ soo laet ons het Volck te hoop roepen/en peuren daer nae toe / want u gissingh/en reden / hebben mijns oozdeels fondament.

Doe riepen wp het Volck by een/en sy dzoegen ons water / in die bamboesen en de top-enden vande Palmeed-boomen tot victualie/die wp vergadert hadden/ inde Boot/ en staecken af / kreghen de goede wint/stelden de koers recht het glop in/'s nachts op de Sterren aen/ omtrent de middernacht/sagen wp een vper/dat wp in 't eerst meenden het een Schip was/ maechten daer een kraeck af / maer daer by komende/was't een klepn Eplantjen/dat inde Straet van Sunda lepdt/ genaemt Dwars-inde-wegh,en passeerden dat Eplandtjen. Een wijl tijdts daer nae/sagen wp noch een vper aende ander zijd' / te weten/ aen stuer-boozt/passeerden dat oock / dochten my al goede tekens te wesen van Visschers. 'S mozgens den dagh opkomende / wozden het stil/waren doen aende binnekant van 't Eplandt Iava, wp lieten een man aende mast klimmen/die sagh upt / en riep ick sie Schepen legghen/ teldender tot 23.toe. Doen spzonghen wp bykans op van blijdtschap. Wp stracx met de riemen te vooz / en roepden daer nae toe/want het was(als verhaelt)stil.

Had-

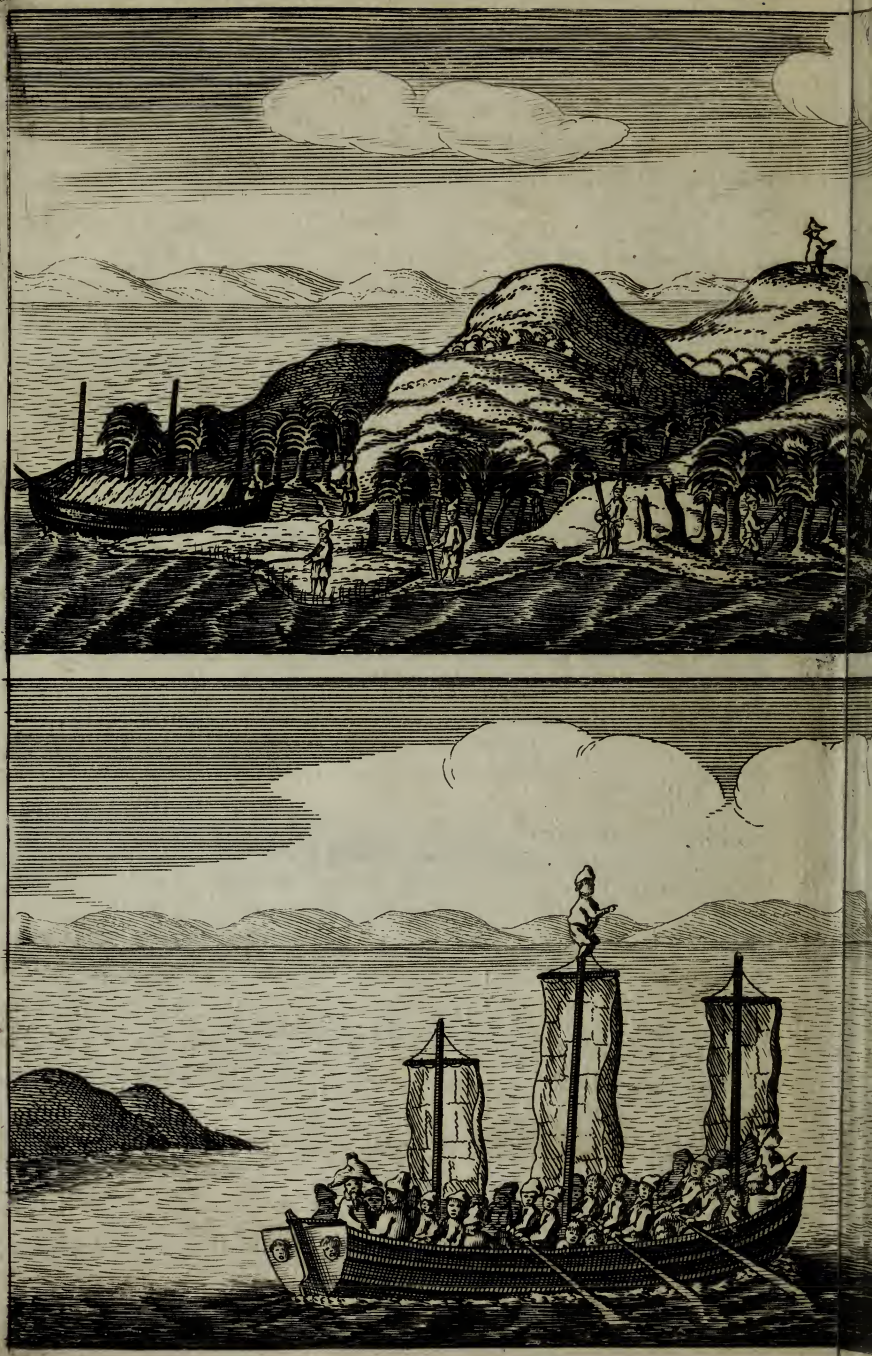

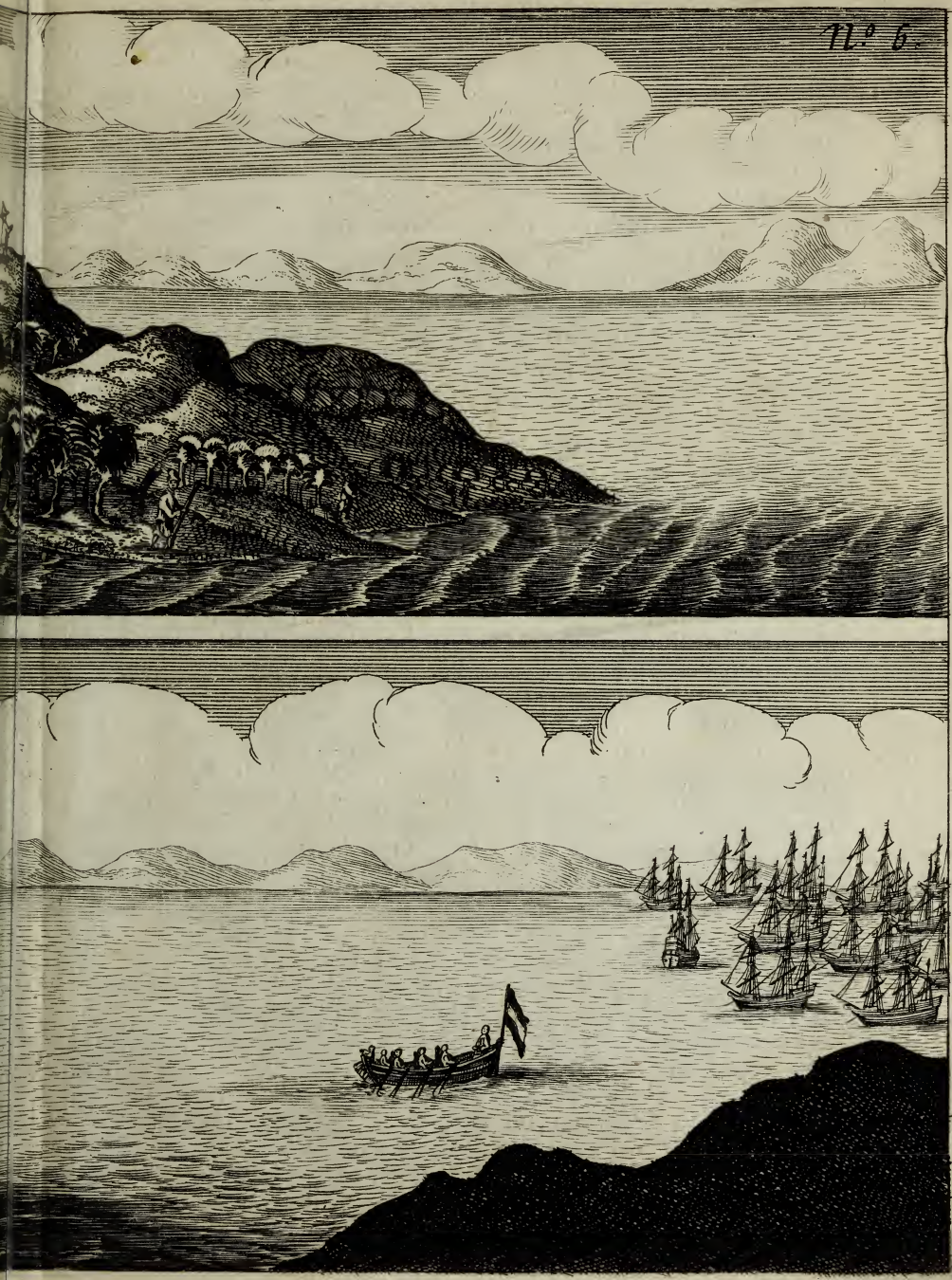
Tl.° 6.

Hadden wy dese Schepen hier niet ghevonden/ daer wy aen boeren/wy souden tot Bantem gevaren hebben/ daer wy inde val souden gheloopen hebben/want die waren doe met ons Volck in Oorlogh/ 't welck mede een merckelijck bewaringhe Godts voor ons was/ danckten daer over den Heere voor sijn goethevdt.

Dit waren altemael Hollandtsche Schepen / die daer over commandeerde/ was van Alckmaer, ghenaemt Frederick Hout-man, hy stondt doen ter tijdt en keeck met de kijcker of hzil inde gelderpe/ nae ons toe/verwondert wesende over onse mirakuleuse seplen/niet wetende wie het was/sondt sijn Sloep upt/ die ons te gemoet roepde/ om te besien wat voor Volck dat wy waren : by malcander komenden/sagen ons/en kenden malcander terstondt/want wy waren met haer upt Tessel geseplt/en waren inde Spaensche Zee/bupten de Kanael van malcander gheraeckt/ de Coopman en ick / stapten over in haer Sloep/ en voeren aen Hout-mans Schip/ genaemt de Maeght van Dordrecht. De Commandeur Hout-man riep ons achter inde Lerjupt/heete ons welkoom/liet ons de Tafel decken/om met hem te eten. Maer als ick het brood en ander eten sagh / sloot my het herte en het lijf toe/en de tranen schooten my van blijdtschap over de wangen/soo dat ick niet eten kon. Ons ander Volck aen boort komende/worden datelijck op de Schepen verdeelt.

Hout-man ordineerde terstondt een Jacht / dat my met de Coopman/nae Batavien soude voeren. En nae dat wy hem alle gelegenthevdt hadden vertelt van onse armoede / en wedervaren/ traden wy in 't Jacht/en gingen t' sepl;quamen 's morgens voor de Stadt van Batavia. Het Volck van onse kenniſſe/op de Schepen/ hadden ons al vande Indiaensche kleeren by gesel/soo dat wy al inden dos waren/eer wy inde Stadt quamen.

Wy ginghen inde Stadt/ quamen voor 't Hof (daer de Generael Ian Pietersz. Koen van Hoorn, sijn residentie hiel.) Wy vraeghden de Hellebaerdiers/ of sy wilden vragen: Of wy eens by de Generael mochten komen/ hadden hem te spreecken. Sy liepen heen / quamen weer/ werden binnen ghelaten/ en quamen by hem. Hy wiste van onse komste niet/maer ons bekent maeckende/ heete ons welkoom. Doen most het groote woordt daer upt met ons/en sepden: Heer Generael: Wy sijn op sulcken tijt/met het Schip Nieu-Hoorn upt Tessel gevaren/en op sulcken tijdt/ontrent de Straet Sunda ghekomen/op sulcken hooghte/daer hebben wy 't ongeluck gehadt / dat ons Schip in de brandt is geraeckt/en wegh ghespronghen/en verhaeldent hem al van stuck tot stuck / hoe en waer door dat het gheschiedt was / wat Volck dat wy verloozen hadden / en dat ick self met het Schip opgeblogen was/doch door Godts genade/met noch een Jongh-man ghesalveert/en ben tot heden toe bewaert/de Heer zy gelooft. De Generael dit hoorende / sepde: Wat helpt het/ dat is een groot ongeluck. Hy vraeghde nae alle omstandighevden/ en

wp seydent hem al / ghelijck alst gheschiedt was. En hy seyde al: Wat helpt het/ dat is een groot ongheluck. Ten laetsten seyde hy: Jonghen / brenght my de gouden kop hier/hy liet daer Spaensche wijn in schencken/en seyde: Geluck Schipper/ ick brengh u eens/ ghy meught dencken dat u leven verloozen is gheweest/ en dat het u van Godt almachtigh weder is gheschoncken; blijft hier en eet aen mijn Tafel/ want ick ben van meningh te nacht te vertrecken / nae Bantem, nae de Schepen / om eenighe oozze te stellen; blijft hier soo langh tot dat ick u ontbiede/of dat ick hier weder koom. Doe brocht hy 't de Coopman oock eens; hadden noch verschepden discoersen. Eyndelijck vertrock hy/en wy bleven daer en aten aen sijn Tafel/de tijt van acht dagen/doe ontboot hy ons weder by hem/booz Bantem, in 't Schip de Maeght van Dordrecht, daer wy te boozen aen gheweest waré;en hy ontboot my eerst by hem/en seyde: Schipper BonteKoe, ghy meught by pzobisie/tot naerder oozde/gaen op 't Schip de Berger-boot,en nemé aldaer het Schipperschap waer/als ghy te boozen gedaé hebt. Ic seyde: Ic bedancke mijn Heer Generael booz die gunst.

Twee of drie daghen daer nae/ontboot hy de Coopman Heyn Rol, en seyde: Coopman/ghy meught by pzobisie tot naerder oozde gaen/ op 't Schip de Berger-Boot, en nemen aldaer het Coopmanschap waer/ als ghy te boozen ghedaen hebt. Doen waren wy weder by malkander/ en hadden wider te commanderen.

Het Berger-Boot was een kozt Schip/ met 32. stucken/ en leeck of 't vol geschut lagh/meest twee lagen hoogh. Wy voeren in 't boozste van 't jaer 1620 na Ternaten, hadden ons Schip met Vleesch/ Speck en Kijs gheladen/ als ock veel Amonitie van Oozlogh/om de Fozten aldaer te versien/waren met ons drie Schepen/te weten: Het Berger-Boot, daer ick op was/ de Nephtunus, en de Morgen-star, deden in passant Gresse aen/ een Opper-Koopman/ Wolter Hudden van Rijga in Lijflandt die daer lagh/ scheepten ons in menighte van Koe-beesten/ Hoenderen/ Ganzen/Arack/ swarte Suycker. Het voer booz de Beesten was Kijs / die noch in de dop was/ gelijck sy van 't Landt afgheschneden was/ ghenaemt Paedje. Staecken doe weder van Gresse af/ voeren al by 't Landt langhs/booz by de Straet van Baly, om de hooghte te krijghen/ tot het Landt van Soloor toe/ want het Mouson was verloopen / hoopten daer booz te beter Ambony aen te seylen/ doch booz 't gat van Soloor komende/ quam den Koopman van 't Fozt aen ons boozdt/genaemt Raemburgh van Enchuysen,die sijn residentie aldaer hadde/ende seyde dat daer een Vleckxen ontrent lagh / ghenaemt Laritocken, waer upt de Specken en Mostiesen/daer woonende/grooten afbreuck deden in onsen handel/ en dat het nu den rechten tijdt was(dewijl wy daer nu met ons drien waren) om 't booznoemde Vleck af te loopen. Waer ober wy resolveerden het selfde te onderlegghen / voeren daer nae toe/verselschapt met eenighe Corrakorren, en een groote menighte van Vaer-tuygh

daer

daer van 't Landt / die mede voeren / om te sien hoe 't af soude loopen / doch quamen niet om te helpen. Wp liepen onder 't Fort en 't vleckien/schooten daer dapper in/en sp weer op ons/onder 't schieten/Landen wp ons Volck/ maer die van de Stadt / deden 2. a 3. uptvallen/en dreven de onse te rugh/ soo datter omtrent 20. a 25. van ons Volck bleven leggen/en noch veel gequest / mosten daerom vertrecken/sonder pets uptgherecht te hebben/haelden ons water / en namen ons af-schepdt van den Opper-Coopman Raemburgh , en stelden onse koers N. O. aen / om boven het Eylandt Batamboer te seylen/kregen het in gesicht/lietent aen Bag-booxt van ons leggen/ stelden doen den koers Nooxt-Oost ten Nooxden / om de Eylanden van Boero ende Blau te beseylen / de welcke wp mede aen Bag-booxt lieten legghen. Liepen doe nae het Eylandt Ambony, doch konden het dooz verlepdingh vande stroom niet beseylen/raeckten daer beneden om tusschen twee kleyne Eylandekens deur / in een In-wijck genaemt Hieto,en Combello lagh daer teghen over/alwaer veel Nagelen vallen/ van Hieto kamen met een paert/in kozter tijt op Ambony rijden. Wp vonden alhier 3. Commandeurs/te weten: Den Goverueur Hout-man van Alckmaer , den Goverueur 't Lam van Hoorn, met den Goverueur Speult. Het Lam hadde sijn residentie op Maleyen, die Goverueur Speult op Ambony, en Hout-man wozde gedestineert met ons te gaen nae Baets Ian,alwaer wp quamē. En na dat wp aldaer 4 a 5. dagen gelegen hadden/namen wp ons af-schept. Den Opper-Coopman wozde van 't Fozt gelicht/alsoo sijn tijdt geexpireert was / en onsen Coopman Heyn Rol, wozde in sijn plaets gestelt. Voeren vooxt aen alle Fozten in de Moluckes, en versagense met Vleys/Speck/Kijs / Olp / Asijn / en andere behoeftighepden. Lagen aen 't Eylant Maleye(daer den Goverueur Ian Dirckse.'t Lam sijn residentie hadde)omtrent 3. weecken;namen ons af-schept van't Lam;voeren weder aen Baets Ian,daer wp(als gesepdt is)onse Coopman Heyn Rol gelaten hadden / die het commande van 't Fozt hadde. Hp gaf ons omtrent 100. lasten Nagelen in/ hier nam ick mijn af-schepdt van Heyn Rol , bepde met de tranen over de wanghen/ gingh ons bepde dapper ter herten / te meer / om dat wp soo veel ellenden en swarighepden met malcanderen hadden uptgestaen / als vooren verhaelt is. Sedert dese tijdt/ heb ick hem nopt weer ghesien/dan heb verstaen / dat hp eenighe tijdt hier nae op het Eylandt Maleyen, gestozven en begraven is/de Heere wees sijn ziele genadigh en de mijne als ick na kome. Staecken doe dwars over nae die Boggeronis,ofte Straet van Boton toe. Liepē de Boggerones deur/al dwars over/ om boven de gronden te seylen/ recht op Iava Minor, ofte Cleyn Iava aen / en vooxt bp 't Landt langhs nae Grisse. Wp hadden den Goverueur Hout-man in't Schip bp ons. Op Grisse komende/ laden wp soo veel Koe-beesten en Hoenderen/als wp berghen kondē/ in 't getal omtrent 90, Beesten/en 16, hondert Hoenderen/met eenige

Ganssen

Tocht op Laritocken.

Ganſen en Eynden/gabenſe padje tot voer. Men kocht alhier 16. Hoenderen voor een Rejael van achten / namen weder onſe afſchept van den Koopman Wolter Hudden, en ſtelden onſe kours langhs Iava, ſeylden dicht by Iapana langhs/doch en waren daer niet aen/vervorderden onſe repſe en quamen geluckelijck voor Batavia, ſpraecken daer wederom den Heer Generael Coen van Hoorn, loſten daer ons Schip. Los weſende/worde ick met het ſelfde Schip geſonden na Ianbay, om daer een Schip vol Peper van daen te halen. Deden in paſſant Palimbam aen / brochten een Schip vol Peper op Batavia. Doe ſond den Generael my aende Eylanden die tuſſchen Bantem en Batavia dwars af legghen/ om Steen te halen/die daer op de grondt lepdt/ men gaf my 40. Laſkares mede/dieſe duycken en op de gront vaſt maecken ſouden/ 't welck ghedaen zynde/ hyſtenſe alſoo inde Boot/ 't zyn groote ſteenen/dieſe op Batavia weten vierrant te houwen / en maeckten daer de puncten van 't Fort af. Die Steen is heel wit/veel witter als Hart-ſteen in Hollandt. Het Fort is meeſt van ſulcke Steen gebouwt/ heel upt het Water tot boven toe/ een luſt om ſien: deden ſulcke drie tochten om ſteen. Doe quam het Schip Groeningen, upt het Vaderlandt/daer Schipper op was Tobias Emden, en Koopman/ Sr. van Neck, die Schout op Texel hadde gheweeſt/en door dien dat de Schipper en Coopman niet en hadden konnen accorderen/ wierden ſy beyde/ door oorſe van den Generael Koen, en de Raden van dien/ op 't Berger-boot geſtelt / en ick op 't Schip Groeningen, met een Onder-Koopman by my/genaemt Ian Claeſſz. van Amſterdam. Ick dede gheen quade ruplingh/ want op 't Berger-boot was te eten noch te dreecken(gelyckmen ſeydt) en het Schip Groeningen was eerſt upt het Vaderlandt ghekomen/ hadde van alles ghenoegh. Ick wierde gedeſtineert daer mede te gaen na Ianbay, weder om Peper/ met twee kiſten gheldt/ ſouden Palimbam wederom in paſſant aen doen/het welck wy deden / en vonden aldaer een Koopman van Alckmaer, ghenaemt Hooghlandt, ſetten hem een kiſt met gheldt by/vertrocken voort nae Ianbay, daer lagh een Koopman van Delft, genaemt Abraham vander Duſſen, dewelcke wy mede een kiſt met gheldt brochten. Laghen daer langh op de Reed / de laſt worden ons met klepne Jachten aen boort ghebrocht / nevens dat wy oock met onſe Boot alle daghen af en aen voeren om Peper upt de Revier te halen. Onſe Opper-ſtierman/ Sipke van Enchuyſen, voer met de Sloep heel op/ by de Koopman/ ende vondt het Jacht de Bruynvis by 't Dorp leggen/ daer Schipper op was Iaep Maertſz. van Hoorn, en nae dat hy daer in 's avondts goedt thier ghemaeckt hadde/ gingh 's nachts op de Hut legghen ſlapen/ en rolde met de Deecken om ſyn lyf vande Hut af in 't Water/ en verdronck / om welcke tydingh ick ſeer droevigh was. Doen wy de laſt in hadden/ namen ons afſchepdt van Sr. vander Duſſen, en vertrocken wederom nae Batavia, loſten daer dateliick ons Schip/voer weder twee tochten

om

om steen/ aen de voornoemde Eylanden. Dat ghedaen zijnde/voer wederom nae Ianbay om Peper/ op welcke tocht onse Koopman Ian Claesz. sterf/ quamen alsoo weder voor Batavia.

Met dese repsen/soo met het Berger-Boot als met het Schip Groningen, bracht ick ontrent 2. Jaren voor / doe wierter goedt gevonden dat ick met het selfde Schip nae China soude gaen / in Compagnie van noch seven Schepen / onder den Commandeur Cornelis Reyertsz. van der Gou; om/soo 't mogelijck waer/ Macou te incorperen/of nae de Piscadoris te gaen/en door alle bequame middelen / indien het mogelijck waer/ den handel met die van China te stabileren/ ghelijck dat breeder inde instructie was uptghedruckt/die den Heer Generael Koen ons mede gaf. De Generael hadde tot dien eynde/op veel plaetsen geschreven/dat de Schepen haer al by ons souden vervoeghen/ op sulck en sulcke plaetsen/ daer wy voorby passeren mosten. Onder anderen ock nae de Maniella, nae den Commandeur Willem Iansz. die neffens eenighe Enghelsche daer op een tocht was. Dat eenige van sijn Schepen haer by ons souden verboegen/gelijck onderwegen ock geschiede.

Den 10. April/nae dat wy eenige tijdt voor Batavien gelegen hadden/sijn wy met ons acht Schepen t' sepl gegaen/stelden onse koers om de Straet van Balimbam door te loopen. 1622. April.

Den 11. dito/saghen wy het Landt van Sumatra. Wy vervielen hier Supdelijcker als wy gisten/waer over wy oordeelden / dat de stroom de Straet van Sunda upt-liep.

Den 12. 13. 14. en 15. hadden wy variabel weer en windt / passeerden het Eylandt Lucipara.

Den 16. en 17. dito/quamen wy by 't Eylandt Bancka.

Den 18. ontmoeten ons het Schip Nieu-Zeelandt, komende upt Iapon met twee Portugesche Jachten by hem / die van onse Schepen/voor Malacca genomen waren/willende nae Batavia.

Den 19. tot den 25. dito/ konden wy wepnigh avanceren/ door dien wy meest de wint en stroom tegen hadden/ soo dat wy het dickwils mosten setten.

Den 29. dito/waren wy des middaeghs aen 't Noort-eynde vande Straet van Balimbam, en het Eylandt Bancka was S. O. van ons/ ontrent een mijl/ liepen Noorden aen/nae het Eylandt Polepon.

Den 30. dito/quamen wy aen 't S. O. eynde van Polepon ten ancker/op 12. vadem sandt-grondt. Het is hoogh Landt.

Den 1. Mayus / laghen wy aende West-zijde van 't voornoemde Eylandt ten ancker/op 19. vadem steckgrondt/ tegen over de Noordelijcste Sant-bay/alwaer het vers water of water-plaets een wepnigh in 't Bos is/ in een blacke Put of Dal / van 't Noort-eynde van 't Eylandt Bancka, tot dit voorghenoemde Eylandt/is de koers Noorden 19. mijlen. Mayus.

Den selfden dito/ sijn wy weder t' sepl ghegaen/stelden onse koers

N. O. ende N. O. ten N. aen / om boven of beoosten het Eylandt Linga te seylen.

Den 2. dito / behouden 12. mijlen N. O. ten N. des middaghs was de Oost hoeck van 't Eylandt Linga S. W. ten W. van ons 4. mijlē. Het is seer hoogh Landt aende Noort-sijde. Vande West zijde van Poelepon tot de Oost-zijde ofte hoeck van Linga, is de koers N. N. O. wel soo Noordelijck 9. mijlen / diep 18. 19. 20. vadem.

Den 3. dito / was het Eylandt Poelepaniang, West en W. ten S. van ons.

Den 4. dito / namen wp hooghte / en bevonden 1. graed 48. minupten / benoorden de Linie Equinoctiael, 's achter middaeghs saghen wp het Eylandt Laur, N. W. van ons / naer gissingh 8. mijlen / hooghachtigh Landt / doet hem op als een hoogen Bergh / diep 35. vadem.

Den 6. dito / was het Eylandt Poele Timon, W. van ons / ontrent 6. mijlen / stelden onse koers N. N. O. nae 't Eylandt Poele Candoor.

Den 9. dito / wierter geordonneert / dat wp met ons drie Schepen voor upt souden loopen / nae het Eylandt Poele Ceceer, te weten / 't Schip Groningen, (daer ick op was) de Engelsche Beer, en St. Niclaes.

Den 18. dito / 's morghens saghen wp het Eylandt Poele Candoor, N. N. O. van ons / ontrent 9. mijlen / is hooghachtigh Landt / met kleyne Eylandtjes / meest leggende aende S. O. sijde van 't groote Eylandt / de water plaets is aende S. W. sijde / van 't Eylandt Poele Timon, tot dit Eylandt, is de koers recht N. N. O. volghende de Kaerten diep in 't Vaer-water 35. 40. 50. 60. vadem, weeckachtige grondt; maer als men Poele Candoor begint te naderen, soo krijghtmen weder 30. 25. 20. vadem, harde sant-grondt. Des avondts liepen wp dicht beoosten het Eylandt om / ontrent een groot half mijl van 't Oosteljckste Eylandeken / diep 18. en 20. vadem / setten onse koers N. O. aen / nae de kuste van Champey.

Den 21. dito / 's avondts konden wp Poele Candoor, noch vande groote stengh sien.

Den 22. dito / sagen wp het Landt van Champay, doet hem op / oft Eylanden waren / wesende ontrent 7. a 8. mijlen van 't Landt.

Den 24. dito / saghen wp onse andere Schepen wederom / wesende op de hooghte van 10. graden 35. minuten / waren ontrent $1\frac{1}{2}$. mijl van 't Landt / is hier leeghachtigh voor-landt / met witte sant-strant / doch hoogh en heuvelachtigh Binne-landt. Langhs het Landt heen 1. 2. 3. mijlen t' Zee, is diep 17. 16. 15. 14. 13. vadem Sant-grondt. Des avondts sijn wp altesamen by malcanderen ten Ancker gekomen op 15. vadem / tegen een punt / of hoeck gheleghen op de hooghte van $10\frac{3}{4}$. graden / genaemt Caep de Ceceer, benoorden dese Caep heeft men een groote In-wijck / daer het voort by de Zee-kant langhs / Dupnigh Landt / met hoogh Binne-landt is / het Landt streckt hem van desen hoeck N. O. ten O.

Den 25. waren wp nevens het Eylandeken met de steen-klippen ge-

genaemt Poele Ceseer de Terre. Men siet hier benoorden het Landt een In-wijck/tusschen het hoogh Landt / gheljck een Revier/ het Dupnigh Landt begint hier te eyndigen/ en men krijght dan voort hoogh dubbelt Landt/met dieper water/van 30.40.en 50.vadem.

Den 26. dito quamen wp inde Malle Bay (bp de In-woonders/ genoemt de Bay van Panderan) ten Ancker. Hier ginghonse Opperstierman Abram Thijssz. van Vlissingen over/op het Schip St. Niclaes, ghedestineert na de Mannieljes, om te sien of hp eenige Schepen van Willem Ianſz. vloot kost vindē. Hier staē veel hoge Klappes boomē/ aen de strand' bp de hupsjes. Des anderen daeghs/gingen wp met ons 4. Schepen t' sepl/nae een ander Bay,genaemt Canberijn,ontrent 6.mijlen verder vonden hier water en hout ghenoegh / als oock verversinge in abondantie; kreghen ontrent 17. Beesten/ en een goede parthp Hoenderen / maer een Speck van ons overloopende bp de Inwoonders/ konden daer nae geen verversinge meer krijgen. Iunius.

Den 4. Junp/ trock ick met de Boot nae onse Mackers inde Bay Panderan,om haer van ons wedervarē rappoort te doen/en quam dē 6. dito wederom/ ondertusschē was het Iacht St. Cruys bp ons gekomē.

Des anderen daeghs/gingen wp onder sepl/quamē bp het Jacht de Haen, die een Iaponsche Ionck aengehaelt hadde/ als oock bp onse andere Schepen.

Den 10.dito / sagen wp een klepn Eplandt onder de Wal leggen/ van gedaente oft Cockx Broodt was/onder Engelandt.

Den 20.dito/ verschepden Eplanden in onse wegh gesien hebbende/sagen twee Seplen/dicht onder de Wal.' S avondts quamen wp bp de Manieljes Vaerders,de Hoop met de Bul, sijnde een Engelsman; hielden den heelen nacht bp.

Den 22.dito/quamen wp voor Macou, lieten ons Ancker ballen/ op 4.vadem weerke grondt/waren doe sterck 15. seplen/soo Schepen als Jachten/daer onder 2. Engelsche Schepen.

Wp monsterdē ons Volck/lieten haer optrecken rondom de mast/ daer in sp onderrecht woorden/nae krijghs gebruyck. Desgelijx deden sp op de andere Schepen.

Den 23. 's middaeghs/ginghen wp met ons drie Schepen/te weten Groningen, de Galias, en de Engelse Beer, dicht onder de Stadt/ lieten ons Ancker vallē op 3.vadem diepte/met laegh water/ontrent een Gotelinghs schoot vande wal/ schootē dien avont noch 5. schooten daer in. Des nachts liepen wp met ons tween/ te weten Groningen,en de Galias, tot op een groote Musketsschoot onder de Stadt/ op 3.vadem/met half vloet/weerke grondt.

Daer was goet gevonden/ dat ick en onsen Commandeur Nieuwen-roode,met het Volck aen Landt souden varen / en te Lande de Stadt helpē bestormen:maer dese resolutie wierde verandert/om het Schip niet teffens van Schipper en Coopman te ontblooten / dat ick soude t' Scheep blijven/en daer de saecken waer nemen / en onse

Commandeur voer vooz Velt-Oberste aen Landt.

Tocht op Macou. Des morghens zijnde den 24. dito / soo vae den dagh aenbrack/ schoten wp met de gantsche laegh inde Stadt dat het rammelde/ soo veel de stucken konden verdraghen. Wepnigh tijdt daer nae/ is den E. Heer Commandeur Cornelis Reyertsz. nae Landt ghevaren/ met ontrent 600. weerbare Mannen; twee Jachten liepen dicht by de wal/daer den Commandeur Lande/om oft de onse te quaedt viel/ dat sy haer retrept daer aen soudē konnen nemen/oock om de Boots en klepn Vaer-tuygh te beschermen. De Portugijsen hadden een Borst-weer opgeworpen/daer de onsen mosten Landen/daer van sy eenige tegen-weer deden/doch de onsen daer op aendringende/ namen sy de vlucht op de hooghte nae een Clooster. De onsen aen Landt wesende/avanceerde dapper op de Portugijsen / de welcke verschepden uptvallen op de onsen deden/maer t' elckens met een groote rouragie te rugh werden gedreven. Eyndelijck raeckte door ongeluck de brant in eenige half vaten krupt/ 't welck de onse verlegen maeckte/want daer soo vae geen ander kon gebracht worden/of de Portugijsen waren daer van verwittight door eenige Overloopers/ sijnde Japoneesen. De onse van voornemen sijnde om af te trecken/ quamen de Portugijsen op dat voorsepde rapport/tot de onsen ingevallen / die door gebreck van krupt geen genoeghsame tegenstandt konden doen/en sloegen vele vande onse doodt: De rest ritereerde in groote confusie van 't Landt inde Booten/en voeren nae boort. Wp bevonden in als verlozen te hebben 130. Man/ hadden ontrent oock soo veel gequetsten/ onder anderen den Commandeur Cornelis Reyertsz. die in 't eerste soo de onse Landen souden/ door sijn buyck geschoten wierde/doch wierdt door Godts hulpe weder genesen.

Het Volck weder Scheep komende/seylden wp af/ ontrent $\frac{1}{4}$ van een mijl/en haelden daer water/aen een Eylandt / besuyden Macou, kreghen onse Opper-Stierman wederom / die te voozen van ons Schip was overgegaen.

Den 27. vertrocken de twee Engelsche Schepē/met het Schip de Trou, na Iapon. 't Schip de Hoop, wert mede onder onse vlagge gestelt

Den 28. dito/ is de Beer en St. Cruys, nae het Eylandt Lemon gheseylt/ en voort om de kust van China te besichtigen.

Den 29. sijn wp voort altemael vertrocken nae de Piscadoris, uptgesondert het Schip de Hoop, 't Jacht St. Niclaes, en het klepn Jachtje Palicatten, die daer souden blijven/ tot in 't laetste van Augustus/ om te passen op de Schepen die van Malacca aldaer souden moghen komen.

Den 30. passeerden wp Idelemo, of anders de Hasen Ooren, liepen Oost en O. ten S. aen / om boven Poele of Peter Blancke te loopen/ doet hem van veers op/als een groot Schip of Kraeck.

Iulius. Den 4. Julius/ sagen wp upt de Mars/het Suyd-westelijckste Eylandt van de Piscadoris.

Den

Den 6. dito/is het Schip de Beer, weder by ons gekomen/ vande kust van China, liepen met malcander buyten de Eylanden om.

Den 10. quamen wy tē Ancker/achter een vande Eylanden/ deed' hem op als een Tafel/was wel een vande hooghste Eylanden vande Piscadoris, saghen tusschen de Eylanden door eenighe Chinese Visschers/doch liepen voor ons wegh.

'S anderdaeghs / lichten wy weer ons Ancker/ en liepen in een schoone besloten Bey/ op 8 a 9. vadem steck-grondt. Dit Landt is vlack en steenigh/heeft geen Boomen om hout te hacken / is met langh gras bewossen/heeft redelijck vers water / 't welckmen uyt putjes haelt/ maer alst droogh weer is / soo ist brackachtigh / men vindt het in twee in-wijcken/daermen met de Schepen leydt / anders en heeftmen hier geen verversinge/most daer altemael gebracht worden/en alsoo ons dese plaets was belast te houden/tot een rendevoes/soo deden wy op het eynd' van Ilje Fromosa, een haven aen/daer de Chinesen eenigen handel hebben/Tayorang ghenaemt/daer haelden wy naderhandt met onse Jachten veel verversinghe van daen/leydt 13. mijlen vande Piscadoris, heeft niet meer als 11. voet water in 't gat/ en is vry krom in te komen / soo datmen met groote Schepen daer niet in mach.

Den 19. gingen wy/te weten het Schip Groningen en de Beer, onder seyl / om over nae de kust van China te loopen / ghemoeten het Jacht St. Cruys, 's anderendaeghs brack de Beer sijn Focke-Ree/ waer door wy ghenootsaeckt waren / minder seyl te voeren/ om by malcander te blijven.

Den 21. saghen het vaste Landt van China , quamen voor de vermaerde Revier Chincheo , dese Revier is seer kenbaer/ ghelijck Ian Huygen van Linschoten daer van schrijft / op de eene hoeck aen de N. O. sijde staen twee Heuvelen/waer van de eene is gelijck een Pylaer van een Kerck/en aende S. W. sijde vande Revier ist leegh duynigh Landt/en weynigh binnen de Suyd-West hoeck/sietmen een Tooren of ten minsten die ghelijckenisse / souden daer aen de S. W. sijde onder een kleyn rondt Eylandeken geloopen hebben/ maer door dien het Schip de Beer die reed' niet en kost beseylen / mosten weder Zee kiesen/want sijn gebroocken Ree was noch niet ghemaeckt / begon hart te waeyen / soo dat 's anderdaeghs onse Fock uytte lijck waeyde/hielden doe af ende aen/doch dreven geweldigh om de Noort.

Den 25. saghen wy een seer hackeligh Landt op de hooghte van 27. graden 9. minuyten/'t welck wy vermoeden/soo door 't schrijven van Ian Huygen, als uytwijsende de Kaert/ het Eylandt Lanquijn te wesen/ settent daer onder op 15. vadem/sagē veel Chinese Visschers/ die omtrent 3. 4. 5. a 6 mijlen buyten Landt hielden.

Wy deden daghelijckx onse best om om de Zuyd te komen/maer dreven ghestadigh om de Noordt/ soo dat daer een harde stroom om de Noordt schijnt te gaen.

Den 27. kreghen wp een Visscher aen ons boozt/die ons wat ghedzooghde Vis verkocht.

Augustus. Den 9. Augustus / bevonden wp ons bp de Eplanden van China, die seer veel in 't getal zyn/liepē tē Ancker op 15. vadem/vermoeden ons/uptwyssende de Kaert / en bevonden bzeete / ontrent de Caep de Somber te wesen/doch konden geē vaste kust/noch Caep siē/oozdeelden daerom dat de Caep Noozdelyckst lept/als de Kaertē aenwyssen.

Den 11. lichten wp ons Ancker/ en liepen onder het Eplant Lanquijn, leggende op 28 ½. graden/benoozden den Equinoctiael, op een tamelyckе Rede/aende Noozt-zyde/die wp met de Boot hadden opgespeurt/om nae water en verversinge te soecken/doch bequamen geen of wepnigh/van eetwarē: maer daer was goet water. Hier leggende/ quamen daer eenighe Chinesen aen ons boozt/ met haer Ciampan, die ons booz elcke Schip 5. kozben witte supcker vereerden/waren nae ons vermoeden en soo veel wp upt haer verstaen kondē/Chinese Zeeroovers/die op haer epgē natie wzp-buptē. Des anderē daeghs/haelden wp ons water/en gingē weder t' sepl/doch met wepnigh spoets.

Den 18. dito/quamen wp wederom ten Ancker/ aen de West-syde van 't selfde Eplandt/op een beter Rede als de voozgaende/was een haven/daermen meest booz alle winden beschut lagh. Hier hieldē de boozgenoemde Zee-roovers haer haven plaets/die ons altemet eenige verversinge bzachten/die sp van elders wisten te halē/doch kon wepnigh helpen/booz 't geheele Scheeps Volck. Sp pzesenteerden ons dickwils/soo wp met haer wilden seplen na de vaste Kust/dat sp onder ons mochten schuplen/sp wilden ons verversingh/ja ladingh genoegh beschicken/dan wp vondent niet geraden. Sp setten Pzince Vlaggē op hare Scheepkens/ en roofden onder de selfde op haer epgen Natie. Wp ginghen weder onder sepl/ om ons bp onse andere Schepen te voegen/ in de Piscadoris, daer wp na veel variabel weder

Septem. den 22. September quamen. Sagen ons Volck daer doende om een Fozt/ of sterckte op te werpen/vonden daer oock twee Schepen met een Jacht meer als wp daer gelaten hadden/ die van Batavien sedert aldaer ghekomen waren / te weten / het Schip de Gouden Leeuw, de Samplon, en het Jacht Sincke-pure.

Des ander daeghs / synder twee Jachten vande Kust van China gekomen/hebbende eene achter gelaten/dat op de voozschzeven Kust gebleven was/maer het Volck en geschut hadden sp geberght/ waer in haer de Chinesen seer behulpigh hadden geweest. Dese Jachten waren uptgesonden/om met de Chinesen vande handel te spzeken/de welcke haer met groote hoope wederom sonden/ en beloofden met eē Ambassadeur/bp ons te sullen komen inde Piscadoris, om nader met malcander te spzeken/'t welck sp den 29. dito deden/ quamē met vper Joncken/met haren Ambassadeur/ om met onsen Commandeur en Raet over den handel te accozderen/maer en wiert niet uptghererht/ want in al wat sp belsofdē/en hielden sp geen woozdt/soeckende ons

booz

dooz die middel vande Piscadoris te krijgen/ 't welck streedt tegen de oozde ons vanden Heer Generael mede gegeven.

Den 10. October/ is de Gouwe Leeuw t' sepl ghegaen/ nae Ianby.

Den 18. dito/ sijn wp met ons acht seplen / dzie Schepen/ en vijf Jachten/ gecommandeert te gaen nae de Revier Chincheo, en de kust van China, om te sien of wp haer dooz bzeese van onse vpandtschap en gewelt/ tot den handel mochten beweghen; doch quamen ontrent 10. mijlen te laegh/ dzie van onse Schepen dwaelden van ons/ bleven doe noch met ons bijven/ settent in een Bay, daer wp dooz onse Jachten wel 60. a 70. Joncken soo klepn als groot/ verbzanden.

Hier ghebeurden een sake verhalens waerdigh / want alsoo ons Volck doende was/ om 2. Joncken (die sp genomen hadden) aen ons boozt te bzengen/ en dooz harde wint het mosten setten/ bp haer hebbende den boot met onse sloep/ soo sijn sp inde dooz-nacht / van haer Anckers ghespilt / en dzeven wegh/ de eene in hebbende 23. van onse maets/ met twee Chineesen, het Jacht Victoria dat bp haer geset lagh om haer te helpen/ en kost dooz het harde weer en donckerhept/ geen hulp doen/ de eene Jonck wegh dzijvende/ begaven die upt de ander Jonck/ die met haer sessen waren/ haer inde boot/ en stake de Jonck in bzandt/ doch alsoo sp met de boot qualijck sepl konden voeren/ en op een lager wal sijnde/ wierpen de dzegh upt/ maer ontrent 2. uren dooz de dzegh gelegen hebbende/ bzack het dzeggetou/ dzeven teghen de wal aen/ in perijckel van haer leven / te meer om dat haer lonten in 't stranden waren uptgebluft en uptghegaen/ en niet als Vpandt aen Landt te verwachten hadden/ en om gewelt tegen te staen/ waren sp al te wepnigh in ghetal/ wesende niet meer als 4. Mannen en 2. Jongens/ gaven daerom Godt de saecke op/ en baden dat hem beliefde een ghenadighe uptkomst te verlenen / saten alsoo in grooten anghst en bzeese inde boot/ en verwachten den dagh/ straex quamender een parthy Chineesen nae de boot/ ons Volck grepen de sabels inde vupst/ en riepen en schzeuden/ als of sp naer haer wilde toekomē. De Chineesen dat hoozende/ die dooz de dupsterhept des nachts niet en kosten sien/ hoe sterck de onse waren/ keerden wederom/ en schenē van den verveerden verveert te wesen/ de onse namen dat dooz een seker waer-teken/ dat de huld en bescherminge Gods over haer was/ den dagh aenkomende/ resolveerden sp de boot te verlaten (alsoo die dooz haer onmogelijck was van 't Landt te water te bzenghen) met musketten op de hals/ de sabels op zp/ om alsoo/ waert mogelijck te Lande te repsen/ nae de Revier van Sammitju, daer onse 2. Jachten dooz lagē. De 23. Man/ die met de ander Jonck waren wegh gedzeven/ wierden gevangē. Eenige jaren daer na/ is een vande 23. man te recht gekomen/ soo ick verstaē heb. Doch dese kosten noch Jonck/ noch tael/ noch tekē van haer strandē siē/ sijn derhalvē boozt gemarreert. Eē partp Chineesē haer siende/ quamē na haer toe/ en stierdē 2. mannē dooz upt/ om met de onsē te spzekē/ maer onse maets betrou-

den

den haer niet / lepden de Musketten op haer toe / als oftse schieten wilden/waer dooz sp haer lieten passeren. Onder weegh een Hupsken vindende/daer een Man met een Vzou in was/gingen daer in/ staecken haer lonten op/en maeckten haer geweer(dat geheel onklaer was/dooz dat het nat geweest had' in 't Landen met de Boot)weder klaer / hier kreghen sp oock te eten/ want desen Man gaf haer wat Kijs/hem bedanckt hebbende/spoeden haer wegh. In't gaen saghen sp wel 6 of 7 Chinesen doodt leggen op strant/ten pzope dooz de honden en vogelen/die vande onsen waren doodt gesmeten/hier upt hadden sp licht af te nemen/wat men haer doen sou / soose ghekreghen wozden/resolveerden daerom/haer soo langh te weren als sp een sabel inde vupst souden konnen voeren. Haer ghemoeten daer nae een groote menighte Chinesen , meenen wel van 2. hondert / die altemael dooz haer vluchten. Des achtermiddaeghs quamen sp bp onse Jachten / schoten met haer Musketten een deel schoten / om ghehoozt en ghehaelt te wozden / van die inde Jachten/ maer dooz dat schieten/quamender wel 7 a 8 hondert Chinesen (naer haer gissingh) op de been/upt een groot bp-gelegen Dozp/ginghen nae onse maets toe/ghemonteert met messen en pieken/de onse die niet als de doodt (soo 't scheen) te verwachten hadden / schoten eenighe schoten tot haer in / sp siende dat de onse gheresolveert waren / al verhtende te sterven/liepen te rugh/eenige bleven van verre staen/en wierpen met steenen / 't scheen dat sp niet veel schieten moeten ghehoozt hebben/ want sp warender geweldigh verveert dooz/sepden de Maets/ boden epndelijck de onse alle vziendtschap aen / nooden haer in haer Dozp/in't Dozp komende/stonden wel twee dupsent Chinesen, nae gissingh/en sagen haer met verwonderinghe aen/schenen haer leven geen Hollanders gesien te hebben/bzachte ons Volck in haer Tempel/gaven haer daer te eten en te dzincken/en wat Toeback / de onse gingen bp malcander sitten/haer geweer gestadigh gereet houdende/ want sp niemandt vertrouden/ vzeesende dat sp haer overvallen souden / hier sittende / is haer lont verbzandt/ scheurden stucken van haer hembden/dat dzapende tot een lont/soo sp best konden/ trocken doe weer upt het Dozp / haer bedanckende vande ontfanghene weldaedt/ waren blijde dat sp daer soo geluckigh waren uptghekomen/ en dat niemandt haer nae volghde/ want sp hadden geen vier schoten krupt meer in haer handeliers / quamen op strant / vonden een Scampan/setten het vande wal/in 't water komende / ist terstondt gesoncken/soo leck was't/gingen doe in een Visschers hups/ daer eenige haer tot slapen lepden/maer de andere en kosten/of durfden niet slapen / alsoo sp des nachts een party Chinesen om het Hups hoozden/des mozgens maeckten sp twee vlotjes/ van 't geen sp best vonden/voeren daer mede nae de Jachten / die terstondt t' sepl gingen/ soo dat het niet langer diende geduert te hebben/of hadden daer licht moeten blijven. Soo datmen aen dese gheschiedenisse gants klaer kan

kan speuren/wat den Mensch al vooz perijckel kan dooz komen/als des Heeren bewaringe ghenadelijck mede werckt/ want sonder dat/ wast schier miraeckel/dat soo wepnigh Volck upt der Chinesen handen sijn ontkomen/daer sy haer Vyanden waren.

Den 2. November is het Jacht S^t. Niclaes gheseplt nae de plaets daer de Boot op strand lagh / die vande Chinesen gans gheplundert was/van Sepl/Mast/Swaerden/Roer/ twee Steen-stucken / en de pseren Schijf/vooz upt de Steven/setten hem te water/en bzachten 10. Borcken/ en 3. a 4. Verckens tot revensie mede/en quamen soo met de Boot aen boozt.

Den 4. dito/nam de Boot vande Beer 2. Joncken / met 25. Mannen / staken de Joncken inde bzandt / het Volck bzachten sy aen 't Jacht S^t. Niclaes.

Den 9. November is onse Opper-stierman ghestozven aen 't water/begroeven hem op een Eylandt / op de hooghte van 23. graden.

Den selfden dito/ is de Boot vande Beer nae een deel Joncken gevaren/maer begost soo hard te waepen / dat de voozschzeven Boot/ met achtien Man/daer onder de Schipper Ian Ianisz. wegh bzeef tot groote bzoefheydt van ons alle / sonden het Jacht Victoria om nae haer te soecken/dan deden niet op / hadden hier legghende met onse twee Schepen 40. Mannen van het beste bevaren Volck verloozen/ 't welck ons dapper smarte.

Den 25. dito/quamen wy te samen vooz de Revière Chincheu, setten 't onder een Eylandt/ by een Dozp / daer de Inwoonders upt vluchten / bequamen daer ontrent 40. Beesten / daer onder eenighe Verckens/oock een parthy Hoenderen/ het welck ons wel quam tot verversingh/alsoo veel van ons Volck sieck en aen 't water laghen/ die haer hier mede heel verquickten.

Sonden 3. Jachten de Revier in / die 't by een Dozp setten daer sy Landen/en dapper teghen de Chinesen schermutseerden/de Chinesen maeckten 9. Joncken aen malcander vast/en staken se inde bzandt en lieten die nae onse Jachten toe dzijven/ van meninge om die inde bzandt te krijgen/dan dzeven mis/wy met ons twee Schepen/quamen den 28. dito by haer / schooten met ons grof gheschut / op een plaetse / daer van sy met seven Bassen op het Volck vande Jacht en gheschooten hadden/die warder stant tegen haer hielden/ hoewel die maer 50. in 't getal waren/ daer sy eenighe dupsenden sterck waren/ dzoeghen haer Bassen wegh / een stuck weeghs van haer Dozp/de onse staecken 4. Joncken vooz haer Dozp inde bzandt / en quamen 's avondts weder aen boozt.

Den 29. dito/quam een Chinees over loopen/doch scheen half gerk te wesen/wy lichten ons Ancker/en liepen vooz een Stadt/schooten daer in/en sy weer met Bassen op ons/raeckten ons tweemael/staken een Jonck inde bzandt/de Beer met een Jacht/ liepen aen de andere sijd van 't Eylandt/sagen daer twee groote Dozpen / daer ne-

ben het eene 2. groote Joncken op stapel stonden / resolveerden om dat af te loopen / 't welck wp den 30. dito onderlepden / met ontrent 70. Musquetiers; De In-woonders waren altemael ghevlucht / op een seecker Fort; wp verbolghden haer tot onder 't Fort / sp deden 2. uptvallen / met sulcken afgrysselyck gheroep en ghesch3eu / als of de werelt vergingh / quamen lustigh op ons aen / en wp niet willende wyken / sloeghen malcander met de sabel om de oo3en / maer als wp met onse Musquetten een deel vande haren onder de voet ghe-schoten hadden / syn sp geritereert / en stelden 't op 'tloopen; sp hadden onse Sarjant / en de Seplemaecker vande Beer onder de voet / ten waer wp haer ontset hadden / sp hadden doodt geweest; De Sarjant hadden sp de Bandelier van 't lyf gehouwen; d3even haer al doodt-slaende weder in haer Fort. Wp verloo3en een Man / synde de Barbier vande Beer, doch weten niet / of hp doodt gheslagen of ghe-hangen is gewo3den. Wp staecken de twee Joncken als oock haer gantsche Do3p inde b3andt / quamen alsoo 's avondts weder aen boo3t / met goeden bupt / van Verckens / Bocken / Hoenderen / en an-dere plunderaedje / van Hupsraedt en andere saecken / de Beesten berepden wp des nachts / om 's anderen daeghs onse hart (voo3 dese moepelyckе Landt-tocht) weder eens op te halen.

Decem-ber. Den 2. December / voeren wp weder nae Landt / plunderden noch een ander Do3p upt / en staecken 't alst voo3gaende mede in b3andt. Wp kreghen hier een-en-twintigh Canassers ghetweernde syde / upt een Pack-hups / en b3achten het nevens de andere bupt / weder aen boo3t.

Des anderen daeghs / seylden wp nae een ander Eylandt / daer een groote Too3en op staet / vonden daer gheen Volck op / setten met hoogh water op vyf-te-half vadem / en inde voo3-nacht met het la-ge water saten wp vast / 't scheen dat hier een gheweldige stroom in ende upt gaet. Inde selfde nacht met de vloet / sonden de Chinesen 2. b3andende Joncken op ons af / die dicht by de Beer (die boven ons gheset lagh) langhs d3even / de eene scheen of hp ons recht voo3 de boegh soude komen / waer doo3 een groote verbaesthept in ons schip ontstondt / wp stonden met alleman boven / en den een sep dit / den an-der dat; doch ick my verseke3ende / dat hp mis soude d3yven / maeck-ten soo groote swarighepdt niet / de Coopman Nieuwen-roode, by my staende / sepde: Schipper laet het tou af houwen / ick onderrech-te hem / dat het niet gheraden was het tou af te houwen / terwyl wp op de wal lagen / en nootsaeckelyck het Schip souden moeten verlie-sen / en dat de Jonck ons niet begaen kon / maer den Jonck ons na-derende / die nae des Coopmans oo3deel niet mis en kond / riep hp / hou af het tou / hou af het tou. Ick daer-en-teghen riep / hou niet af / want hou jp het tou af / soo syn wp het Schip quyt / 't is mis / hou niet. Doe de Coopman sagh dat de maets / die alreede een hou in 't tou hadden ghegheven op-hielden / en my hier in ghehoo3 ga-

ven

ben / riep hy teghen my: (meenende dat de Jonck alsoo goedt als aen booyd was.) Schipper Bontekoe, sie daer / dats u schuldt; dat sal ick op u verhalen: Doch ick al bevreest wesende / dat de Maets het tou souden af houwen / riep al / 't is mis / 't is mis / hou niet / hou niet / 't welck oock waer was / want dreef noch soo verre mis / dat hy onse groote Ree / die in 't Crups stondt / noch mis dreef / hoe wel syn Mast veel hooghet was als onse Ree / alleen onse Scampan die wy achter aen hadden legghen / raeckte inde brandt / die wy doe dryven lieten / soo dat het oock niet veel nader diende / stondt ghe-weldigh pssellyck / want het branden soo gheweldigh of het vol swa-vel gheweest was / en soude met ons wel haest kortte mylen (als men seydt) ghemaeckt hebben. Ick hadde het roer van 't eene boort aen 't ander laten legghen / waer door het Schip een gier maeckten / 't welck (naest Godt) de eenighste oorsaecke was van 't mis dryven.

Den 4. dito / lichten wy ons Ancker / en liepen nae het Eylandt door inde mondt vande Revier / daer wy de 40. Beesten van ghehaelt hadden / als voor verhaelt is / haelden daer water / en gingen dē 7. dito van daer t' sepl / om weder over nae de Piscadoris te loopen: mits wa-ter synde / waeyde ons voor Marssepl wegh / setten het 's anderen daeghs (door dien wy door 't hard weer geen sepl en kosten gebruy-cken om 't gat / daer wy recht voor waren / in te loopen) onder het nae-ste Eylandt / dat bewesten het gat lept / op 15. vadem.

Den 9. dito / syn wy van ons Ancker gesylt / lieten een ander toe-gaen / welck tou / nae vier uren leggens / oock brack / dreven doe van de Eylanden af / en dat met een harde storm upttē N. O. en N. N. O.

Den 10. dito / wierdt ons Schip soo leck / dat wy met twee pom-pen soo veel te doen hadden als wy konden om boven te houden / had-den wel seven voeten water in 't Schip / en onse achterste pomp was staegh onklaer. Wy hadden achter inde Kamer een party paedje / en een gat inde Kamer raeckende / liep de paedje daer door by de pomp / 't welck onse pomp / als ghesepdt / by nae onbruyckbaer maeckten; waren derhalven gedwongen om de paedje overboort te werpē / want wy vreesden / dat sy al de lock-gatē verstoppen en onklaer makē sou.

Den 13. en 14. is het baerbaer weer gewonden / bevondē ons dicht onder de kust van China, quamen daer by het Schip Haerlem, daer myn broeder Pieter Ysbrantsz. Bontekoe Schipper op was / dat mede garen aende Piscadoris hadde gheweest / en was door dese voorgaende storm oock verdreven / quam van Iapon; wy hielden met malcander wel vier dagen by / maer dreven meer over stuer als wy wonnen / lie-pen daerom met malcander te Ree aen de Kust van China.

De 20. nam het Schip Haerlem, wel 7. Scampannē, daer in 36. Chi-nesen met 3. Jonckē / die met sout / gesoutē Vis en anders geladē wa-ren. Den selfden dito / wierde goet ghevonden / dat wy de lading (die het Schip Haerlem upt Iapon ghebracht had) souden overnemen /

om dat het Schip Haerlem swack en soo gheselt was / dat het niet langher doorst upt blijven / en noodsakelijck verdubbelt most / en daer en teghen ons Schip noch sterck en goedt / waren oock weder dicht / rupmden daerom ons Schip op / en begosten des anderen daeghs te laden. Doe quamen daer 2. Chinesen van Landt / met een Scampantjen aen 't Schip Haerlem, brachten een deel Appelen / Hoenderen / en Verckens aen boort / voor welcke daet / sy hem sijn Jonck weer gaven. Haelden hier voort ons water / maeckten ons weder klaer om t' sepl te gaen / lepden een wangh op onse Focke-mast en Kee.

1623. Januarij. Den eersten Januarij / wierter goedt ghevonden / dat den Opperstierman Ian Gerritsz. de Naeyer, met ontrent 't sestigh personen / van 't Schip Haerlem, op ons Schip souden komen. En onse Onder-stierman Geleyn Cornelisz. is nevens andere / weder overgegaen op 't Schip Haerlem, om alsoo nae Batavia en voort nae 't Vaderlandt te gaen. De Coop-lupden waren ten dien eynde besich om brieven te schrijven / de eene nae Batavia en de ander nae de Piscadoris. Wy setten wel 84. Chinesen over aen 't Schip Haerlem, dat den 4. dito van ons t' sepl gingh nae Batavia. Des nachts haelden de Chinesen een Jonck / dicht by ons Schip van daen / hoe wel wy na haer schooten / ginghender evenwel me deur / wy hadden gheen Sloep om haer nae te jagen.

Den 5. dito / quamen de Chinesen om en by ons visschen / 't scheen dat sy wisten / dat wy gheen Sloep hadden / daer onse Timmer-lup daghelijckx mee besich waren / om een te maecken. Wy hadden een half sleten sepl van 't Schip Haerlem gekregen / daer af maeckten wy tot de Schupt / en ons Schip wat ons noodigh docht / hielden des nachts goede wacht / bzeesden voor bzanders / die de Chinesen ons souden konnen toestueren.

Den 7. dito / ginghen wy t' sepl om Zee te kiesen: maer door contrarie wint mosten weder te rugh / liepen op onse oude Kee / namen in 't seplen een Jonck / daer wy drie kabels nevens ander tou-werck upt kregen / en staken de Jonck inde brandt. Het Volck wasser upt-gebrucht / welck tou-werck ons heel wel te pas quam.

Den 9. en 10. dito / kregen wy onse Schupts sepl / Mast / Sweerden en ander tupgh weder klaer / bleven noch al door onbequame wint leggen.

Den 11. dito / sagen wy tegen den avondt / twee Jonckxen onder de wal / de Coopman wilde datmen met de Boot daer nae toe soude varen / maer het docht my ongheraden / om dat het tegen den avondt was / en gantsch leelijck weer / en stondt gheschapen noch harder te sullen waepē / want sacher gans onweerigh upt; oock sepde ick / datmen het Volck soo licht niet behoorde te waghen / b leef daerom achter / begon teghen de nacht oock soo te waepen / dat wy blijd' waren / dat de boot aen boort was gebleven.

Des anderen daeghs 's morghens / sijn wy met de Boot nae een Jonck

Jonck gebaren/die de Bay op laveerde/ doch eer wp daer by waren/ quamen 4. Oozlooghs Joncken hem te hulp/ die geweldigh na ons schooten / en alsoo 't dicht aen Landt was / daer wel dupsent menschen/soo 't scheen/op strand stonden met geweer/ mosten hem verlaten/en voeren weer nae boozt.

Den 14.dito/'s nachts inde eerste wacht/ ben ick met de boot nae een ander Jonck ghevaren/die haer te weer stelden/ schooten wel 2. glasen teghen ons/ en alsoo wp te verd van 't Schip dwaelden / en wepnigh aparentie was haer te krijghen / quamen wp inde daghwacht weder aen boozt.

Den 15.dito / was de Stierman met de boot weer by een Jonck die van Teyling quam/daer sp heftigh tegen doende waren/maer mosten hem verlaten/hadden 3.gequetsten/daer onder een gants doodelijck/want was met fenijnigh geweer dooz schooten.

Den 18.dito/ben ick met de boot ghevaren/ nae 5.Joncken / eene gingh sijn gangh/en de ander vier kozten malcander op zp / en stelden haer schzap met Schilden/Swaerden/Pijlen en Bassen/want 't waren Oozlooghs Joncken / soo dat wp nae een klepn ghevecht wederom keerden / de Joncken peurden ons nae / ons Volck in 't Schip dit siende/en vzesende dat sp de boot souden aentasten/maeckten de twee achter stucken klaer / om nae haer te schieten / want het was dicht by 't Schip/ wp waren geen dupsent treden van 't schip af/wp gijden het sepl op/en streken de Fock neer / en roepden blanck inde wint op. Sp inde Joncken dit siende / keerden van ons af. 'S avondts quamen wp weer aen boozt/en gingen den selfden nacht noch onder sepl/hadden de wint N.W.

Den 19.dito/'s mozghens waren wp ontrent een mijl bupten de wal/of vande hoeck van Teyling,hadden Peter Blanca S.O.van ons ontrent 5.mijlen/'t welck lept op de hooghte van 22.graden 20.minupten / seplden langhs de wal / op den selfden dagh kreghen ons Volck rantsoen/een flap-kan water daeghs.

Den 20.dito/liepen dooz contrarie wint/ met de Sonnen ondergangh/weder ten Ancker op 17.vadem/ontrent 6. mijl bupten lant N.ten O.van Catsje,alsoo wp gheen vozdel saghen te doen met seplen. Hier vzack ons tou stucken / mosten daerom de seplen daer weer op setten/doch quamen dooz hard weer / des anderen daeghs weder te reed' ontrent 8.mijlen beoosten Teyling.

Den 22.senden wp de boot upt/bet nae Landt toe/ om te vernemen ofter geen beter Reed was te vinden; seplden op haer rapoozt/ tot ontrent een half Kartous schoot vande Wal / op een goede Rede.

Den 23.'s mozghens/noch al contrarie wint uptten N.O. met koel weer.

Den 24.dito/stozf die persoon/die 9.dagen te boozen soo deerlijck gequetst was/was genaemt Hendrick Brays van Bremen.

Den 25. dito/kregen onse Timmerlup de Sloep meest klaer.

Den 27. dito/is onse Coopman Nieuwen-Roode, met de Sloep en Boot na Landt gevaren/om te sien of wp geen water souden konnē krijgen/dan en dee niet op / sagen eenighe Joncken inde Revier leggen/daer wp 's achtermiddaeghs een therge met musquetten tegen hadden/maer sp schooten met bassen/en ginghen onder seyl/soo dat wp vzuchteloos wederom quamen.

Den 28. nam onse Stierman een klepn Jonckjen met gedzooghde en gesouten Vis geladen/met 8. Chinesen, die het datelijck op gaven.

Den 29. en 30. dito/hebben wp verschepden tochten/soo na Joncken als Visschers gedaen/maer niet bekomen/ als een Visscher met 5. man/en water gesocht/'t welck ick den 31. dito vont/ dat heel goet was/en gemackelijck om halen.

Februarij De navolghende dagen tot den 7. Febzuarij/ haelden wp ons water/was alle dagen lelijck variabel weer/en contrarie wint/om onse reys te verbozderen.

Den 8. dito/voeren wp met Boot en Sloep nae Landt / met 27. musketiers om een Landt-tocht te doen; quamen in een Dozp/daer het Volck uptgevlueht was/marcheerden een wepnigh Lantwaert in/vonden een troep Buffels/daer wpder 17. van t' Scheep vzochten met 4. Verckens en ettelijcke Hoenderen/was alle dagē lelijck weer.

Den 10. dito / is de Coopman Nieuwen-Roode met schupt en boot weder aen Lant gevaren/met 25. musketiers/trocken Landtwaert in/quamen in 2. Dozpen/ daer het Volck alle uptgevlucht was/staken bey de Dozpen inde vzandt/en quamen weer aen boozt.

Den 11. dito/is onse eene Jonckjen omgevallen en gesonckē/doch de Mast (die 14. Palmen dick en 59. voeten langh was) kregen wpder norh upt / onse boot voer weder nae Landt om stroo vooz de Buffels te halen.

Den 12. dedē wp weer een Landt-tocht/met 50. gewapende mannen/liepen twee Dozpen af/sagben eenige Buffels/ maer kosten die niet bangen; kregen eenige sacken met looth/en upen/ en quamen na dat sp wel 2. mylen in 't Landt geweest hadden/weer aen boozt.

Den 15. dito / is onse Opper-Stierman inde boepen gheset / om datter vzant in sijn Kamertje geweest was / doch wierder 's abonts weer uptgelaten. Onse Timmerlup maeckten een wangh op onse groote Mast.

Den 18. setten wp een Man overboozt / die de voozgaende nacht gheston̄en was. Wp deden meest alle dagen tochten/ soo met ons Jonckjen/ Schupt/ als Boot / nae Visschers en Joncken / maer konden niet bekomen/was meest alle dagen/kout lelijck weer.

Den 20. dito/namen wp een Jonck met 14. Chinesen, seyden ons dat sp upt de Revier Chinchieu quamen/als oock dat den Heer Commandeur Cornelis Reyersz. met die van Chinchieu verdzagē was/doch namen hem ebenwel me/ en losten sijn waren in ons Schip. Verstelden

ſtelden met wangen en anders/onſe Maſten en Boegh-ſpriet.

Den 10. Meert/deden noch alle dagen alſt weer was/eē tocht om water. Op deſen dagh wierde upt ons Schip een Vogel(ſoo hy in de Lucht vloogh)geſchooten. Martius.

Den 14.dito/voeren wy meeſt met alleman aen Lant/haelden onſe boot op 't ſtrandt/ om heim te calfaeten en ſchoon te maecken/quamen des avondts wederom.

Den 17.dito/ ſterf een vande Boots-geſellen/genaemt Claes Corneliſſz.van Middelburgh.

Den 18.dito/onghеſtadigh weer/met Donder/ Blixſem/en Regen. Des nachts ſterf de Onder-ſtierman/Ian Gerritſz. Brouwer van Haerlem, die/ ontrent vijf-te-half weeck gheleden/ Onder-ſtierman gemaeckt was.

Den 20.dito/des nachts ſpringender 3.Chineſen overboort;meenden met de boot door te gaen / maer alſoo de wacht het gewaer worden/kregen de eene weder/maer de ander twee verdroncken.

Dē 30.dito/ kregē wy twee Jonckē met eē Viſſcher/met 27.man.

Den 2.April/ſetten wy twee Chineſen aen Landt/die ons beloofden ververſingh te brenghen voor haer rantſoen / den eene was ghequetſt en den ander heel oudt. April.

Die 5.dito/ſagen wy twee Chineſen in onſe Hout-Jonck ſtaē/en riepen datmen haer aen boort halen ſou. Sonden onſe Scampan na haer toe/bevonden dat de eene een vande ſelfde was/ die wy op dē 2. deſes aen Landt hadden geſet. Sy waren 's nachts van andere Chineſen aen onſe Hout-Jonck gebracht:brachten met haer/Hoenders/ Eyeren/een Vercken/Sitroenen/Appelen/ Supcker-riet en Toeback/van elck wat;tot danckbaerheydt van hare ghеſchoncken bygheydt. Voorwaer een groote deught/beſchamende veele Chriſtenen/ die als ſy upt de knip zijn/dickwils wepnigh om haer beloftē denckē.

Den 6.dito/ reſolveerden wy de eene Jonck te ſloopen / het hout daer van in de ander te laden/en die me na de Piſcadoris te nemen/alſoo ſy daer wel brant-hout van doen hadden. Den 7.ſetten wy de voorſz 2.Chineſen weder aen Landt. Den 8.dito/ quammer een Prautjen met twee andere Chineſen aen ons Schip/ en brachten ons(als de voorgaende)eenige ververſchingh/als Appelen/Eperen/ eenighe potten met Arack / waer voor wy haer beloofden twee Mannen te ſullen bey geven/ eene die ghequetſt was en een ander/op voorwaerde/dat ſy ons meer ververſchinge ſouden brengen/ gaven haer oock 25.rejalen aen gelt/ om daer Vercken voor te brenghen/ en lieten ſe daer op nae Landt toe varen. Des nachts is onſe Jonck(daer wy mede doende waren te ſloopen)geſoncken.

Den 9.en 10.dito/ haelden wy water ſoo voor de Jonck / als ons ſchip/ en ſetten 17. man van ons Volck op de Jonck/ om met malcander na de Piſcadoris te ſeylen/ ſoo drae het wint en weer was.

Den 11.dito/quamen de laetſte 2.Chineſen weder van Landt/ met haer

haer brengende 5. Verckens/een parthy Eyeren/Vijgen/Appelen/ en ander goet.

Den 12. waeydent een gheheele storm / streecken onse Rees neer/ een Chinees Prautjen dreef van ons wegh/met een van onse Maets/ sonden de Sloep daer na toe/haelden hem daer uyt/maer het Prautjen kosten sy door de harde wint niet op roeyen / haddent achter de Sloep gebonden/lieten het eyndelijck drijven/en quamen weer aen boort.

Den 13.dito/lieten wy de Chinesen, die ons de verversinghe ghebracht hadden/ weder nae Landt varen / met haer beloofde twee Landtsluy.

Den 15.dito/waren die Maets inde Jonck doende/ om een Bas te beproeven / die sy op een nieu roopaertje gheleydt hadden / laden het met dubbelt scherp / settent met de mondt nae de deur vande Jonck / met soo komter een Jonghman uyt een vande ruymen/ gaet inde deur staen/om sijn water te maecken/niet wetende van de anderen haer doen ; daer op komt een met de lont-stock vande ander kant/(de Jonghman niet siende) en steeckter de brandt in / en schiet de Jonghman door sijn been. Voorwaer een droevigh ongeluck/ en groote onvoorsichtigheydt van den aensteecker.

Wy slachten/ in ons Schip/ des achter middaeghs een Buffel/ met een Vercken / om alsoo des anderen daeghs onse Paesch-Feest daer mede te houden.

Terwijl de Maets doende waren / plock-haerden onse Domine met een Assistent,die beyde in de boeyen geset worden.

Den 16.dito/sijnde Paesch-dagh, wierden sy beyde daer weder uyt ghelaten. Doe quam het Volck uyt de Jonck altemael in ons Schip/om de Predicatie te hooren/en bleven voort onse gast op de Buffel. Des ander daeghs / quamen sy weder om Predicatie te hooren / was alle daghen onghestuymigh weder / en variabele winden.

Den 19. dito / werdt de Jonghman / die in sijn been gheschoten was/het been afgheset/die ontrent een uer daer nae sturf.

Den 20.dito/ongestuymigh weder/uyt den O. N. O. schooten onse stenghen/lieten noch een Ancker vallen/sacher uyt/ oft al stucken waeyen sou wat om en an was. De 2. Chinesen die den 13. van ons Schip waren ghescheyden/quamen weder aen boort/ brochten ons weder eenighe verversingh / seyden ons / datter wel twee hondert Joncken gelijck souden komen om ons te vernestelen/ maeckten ons daerom(op die waerschouwinghe)van alles klaer / om haer/ soo sy quamen/ te begroeten.

Den 27.dito/setten wy onse Scampan in 't Schip/ en 2. Visschers Prauwen daer uyt/die de Jonck in sette/verlanghden om t' seyl te gaen/ want dorsten daer niet wel langer blijven; doch door dien dat het alle dagen soo sterck waeyde en stormde / kosten niet wel 't seyl komen/

komen/te meer/om dat de wint ons tegen was.

Den 28. brachten wp 20. Chineſen in de Jonck / om die nevens de onſe aen de Piſcadoris te brengen.

Den 29. dito/'s morgens met redelijck weer / de wint O. N. O. gingen wp 't ſepl met onſe Jonck/doch hadden veel omſwervens in Zee/door harde contrarie wint/en anders.

Den 1. May/ongeſtadigh weder/des morgens ſagen wp dat onſe Jonck van ons gedwaelt was / doch ten laetſten ſaghen wp hem een groot ſtuck in Ly van ons/lagh heel in onmacht / ſyn ſepl was wegh ghewaept/vonden daerom goedt / alſoo het heel hard begon te waepen/het Volck daer upt te lichten/ Ick voer ten dien epnde met de boot heen/namen het Volck over/doch konden nevens ons Volck die 16. in 't getal waren / niet meer als thien Chineſen over krijgen/ de andere waren ſchupl ghekropen / de wint begon oock hard op te ſteken / ſoo datter noch thien Chineſen inde Jonck bleven en wegh dreven. Quamen des middaeghs weder aen boort / giſten ons ontrent 8. mijlen bupten de Ooſtelijckſte Eylanden van Macou te weſen. En alſoo hier een geſtadige wint waept/ontrent half jaer om half jaer/dat men het Moſon noemt/ſoo kan die gheene/ die te laegh verhalt/'t zy aen de eene of ander kant vande Piſcadoris niet wel opwaert aen komen/door dat/dat Moſon weder verloopen is/ſwurven om die oorſaeck hier lange tijdt/ dan eens ſettende/ dan eens ſeplende/ eer wp inde Piſcadoris quamen. Leden oock veel ongemack van ſtorm/en ſieckte/by gebreck van ververſinge; jae waré op het laetſte van 90. mannen boven 50. geſonde mannen niet van ons epgē Volck. In onſe wegh ontmoeten wp noch een Chineſche Jonck/ koſtelijck geladen/eenighe dupſenden waerdigh/die nae de Manieljes Wilde; namen hem/ hadde wel 250. ſielen in/nam het Volck meeſt over op ontrent 20. a 25. man nae/ en ſtelden 15. a 16. man van ons Volck daer by/en bonden de Jonck achter aen ons Schip/en ſleepten hem.

Wp hadden doe ettelijcke hondert Chineſen in ons Schip/ waren bedreeſt dat ſy ons overweldighen ſouden/ want wp/ als verhaelt/ maer 50. geſonden mannen ſterck waren. Lieten al ons Volck met geweer op zijd' gaen/even oft altemael Officieren waren.

Des nachts lieten wp al de Chineſen in 't ruym loopen/ſetten dan een ſtut boven op 't luyck/en behingen het over al met lampen / dat het onder 't verdeck licht was; en by 't luyck hielden 5 a 6 man/ met bloote ſabels de wacht/ en des morgens deden wp het luyck op / en lieten de Chineſen boven komen/om haer gevoegh en anders te doen/ waer door het krielde van menſchen op 't Schip. Ick was dickwils inde kejupt ghegaen om te ſlapen / maer konde niet/ als ick boven quam/ſoo maeckten de Chineſen datelijck ruymte/gingen aen beyde ſyden/op haer kniejen leggen/met de handen t' ſamen/ſoo dat ſy als Lammeren waren. Daer wierde verhaelt/dat onder haer een prophetye was/dat haer Landt ingenomen ſoude worden/van mannen

Mayus.

met roo baerden; en alsoo ick een rood' baert had/schenen sy dieshalven my met meer vreese te aenschouwen. Doch dit was soo het seggen/hoe het is/is Godt bekent. Wy doorsten haer evenwel niet vertrouwen. Sy gingen 's morgens langhs de boordē van 't Schip/en inde rustē sitten/repnighdē en kemden haer. Sy hadden sulck langh hayr / dat het veele / als sy over eynde stonden/ tot de waden vande benen hingh/'t welck sy met een dwap/vlechts gewijs/op haer hooft leggen/steecken daer een pen door die 't vast houdt / met de kam daer teghen aen / wy brachtense alle inde Piscadoris, daer worden sy alle/ nevens de andere Chinesen, die wy / en andere Schepen en Jachten daer ghebrocht hadden / 2. en 2. aen malcanderen ghesloten/ mosten aerd' aendragen tot het Foyt/jae doe het Foyt ghemaeckt was/warender wel 14. hondert in 't getal/ die doe meest nae Batavien wierden gebracht/ en aldaer verkocht. De Piscadoris was onse rende-boesplaets/als verhaelt is/daer wy stee hielden/en voeren daer van af en aen/en namen alle Chinesen die wy krijghen konden/ en brachten die daer by een. Terwijl wy hier inde Piscadoris laghen / kreghen wy sulcken oorlaen/ dat al de Schepen bykans op 't droogh waepden/ onder alle onse Jonck/ waepde geheel op 't Landt.

Inde Piscadoris leggende / kreegh ick een brief van Batavia, door Christaen Fransz. van mijn Broeder Pieter Ysbrantsz. Bontekoe, die/ als voor verhaelt is/ Schipper op 't Schip Haerlem was / die den 4. Januarij op de Kust van China, van ons/ nae Batavien ginghe/ schreef my: dat onsen Broeder Iacob Ysbrantsz. 't voorgaende Jaer oock voor Schipper in Indien was ghekomen upt Hollandt, wesende doe met ons drie gebroeders in 't Lant/alle drie Schippers/verhaelde dat Iacob met het Schip Mauritius in Compagnie van 't Wapē van Rotterdam, heel miserabel aen quam / hadden onder weegh pder ontrent 275. man verlorē. Het Wapen van Rotterdam had soo veel gesont volck niet behouden/dat het sijn seylen kost gebruycken. Iacob quam in de Straet van Sunda by 2. Jachten die Iacob voor Batavia brochten/ maer 't ander Schip had Iacob gelaten aende Supt-sijde van Iava, daer hy met Jachten en Baer-tuygh na toe wierde gesonden/om het te soecken/vonden hem/en hy wierter Schipper op gemaeckt/wiert nae Ambona ghesonden: schreef oock dat den Heer Generael Koen met het Schip daer Iacob mede in 't Landt quam/ te weten Mauritius, upt Oost-Indien nae Hollandt was vertrocken den 2. Februarij 1623. in Compagnie van noch 3. Schepen/ en dat den Heer Pieter de Carpentier daeghs voor het vertreck van den Heer Koen tot Generael over Indien gestelt was &c. Daer quamen doe oock veel Hupsgesinnen upt Hollandt op Batavia, soo met het Wapen van Hoorn, daer Schipper op was Pieter Gerritsz. Bieren-broots-pot, en andere Schepen. Daer trouwden oock veel Hollanders op Batavia, soo dat vele haer hier vast maeckten/ om soo licht niet te vertrecken.

October. Den 25. October / isser by den E. Heer Commandeur Cornelis Reyersz.

Reyersz. en sijne Raden gheordonneert/ dat wy met ons 5. Schepen (te weten het Schip Groningen, Samson, Muyden, Erasmus, en Victoria, welck laetste om reden niet mede gingh / onder den Commandeur Christiaen Fransz. souden gaen/ nae de Reviere van Chinchieu, om de selfde beset te houden/ datter geen Joncken na de Manieljes, of andere onser Vyanden plaetsen souden varen / en aen haer te versoecken/ gelijck wy dickwils en gestadigh ghedaen hadden/ den wyden handel met haer op Tajouan, en haer als dan alle vreed en vrientschap aen te bieden; doch indien sy hier in niet wilden consenteren / haer den Oorloogh aen te doen/ te water en te land'/ waer het selfde met avontagie en tot voordeel vande Compagnie kan geschieden/ gelijck dat selfde vreeder was uptgedruckt inde instructie / ons vanden E. Heer Commandeur en sijne Raden mede ghegeven. Gingen dien selfden dagh noch t' sepl.

Den 28. dito/ quamen wy voor de voornoemde Revier/ setten het onder het Eplandt met de Pagoden, daer al 't Volck was af gevlucht/ behalven een oudt man / die wy vonden; lieten / ghelijck onse ordre was/ een witte vlagge waepen/ hopende datter pemandt van Aymuy, by ons soude komen/ om ons te verspreecken.

Den 29. dito/ wierdt onder ons goedt ghevonden / datmen op yder Schip 30. à 40. swabbers soude maecken/ en 8. à 9. balijs met water/ als ock een deel leeren emmers langhs 't Schip souden stellen/ om (of de Chineesen ons met Vranders toe quamē) de vrant te uptten/ als ock/ datmen scherpe wacht soude houden/ en dat twee schupten een derden deel van een mijl vande Schepen / alle nachten / op de wacht souden leggen/ ock om water te halen/ roepdē de stucken op/ en waren wel op onse hoede. En alsoo niemandt van Aymuy by ons quam/ schreven den 30. dito/ een vrief aenden Totock van Aymuy, en bestelden die met die oude Chinees, die wy op 't Eplandt vonden. Wy schreven dat wy aldaer gekomen waren/ om met haer den handel en vrede te versoecken/ gelijck wy inde voorige conferentie tusschen haer en ons gehouden/ gedaen hadden/ en voort eenighe complementen/ tot sulck schrijven wel voeghende / publiceerden ock dien selfden dagh/ dese navolgende Ordonnantie/ op alle de Schepen.

Ordonnantie, waer naer sich het Volck vande Schepen, leggende inde Reviere van *Chinchieu* sullen hebben te reguleren.

ALsoo wy met ons vier Schepen, alhier inde Reviere van *Chinchieu* legghen, om soo veel als moghelijck is, die van *China* 't uytvaren naer *Manilha* ofte eenige andere onser vyanden plaetsen te beletten: derhalven wel te vermoeden is,

dat de *Chineesen* niet sullen naer laten hun uytterste devoir te doen, om ('t zy met openbaer gewelt, onder schijn van vrede, ofte andere bedrieghelijcke middelen) met hare Brandt-Schepen, (diese mette stroom souden mogen af seynden) ons van hier te drijven: waeromme hoogh-noodigh is, datter voor al in alle de Schepen ofte Boots en de Chaloupen ('t zy datse aen boort ofte een stuck boven stroom vande Schepen, als uytleggers mochten leggen) goede scharpe ende behoorelijcke wacht wordt ghehouden: Ende alsoo bevinden dat de selve dickmalen by de Matroosen seer slechtelijck werden waer genomen, sonder acht te nemen, wat schade ende onheyl daer door te verwachten hebben: Werdt hier mede by den E. Commandeur *Christiaen Francx*, ende Raet gheordonneert ende bevoolen, ghelijck wy ordonneren ende beveelen midts desen, aen alle Scheeps Officieren ende Matroosen, niemant uytgesondert, dat yder sijn wachte ter plaetse daer hy soude mogen gestelt werden, behoorlijck sal waernemen, op pene dat de gene, die slapende ofte ter contrarie doende, bevonden werdt, driemael vande Rhaa sal vallen, ende met hondert slaghen voor de Mast gheleerst werden. Ider wacht sich voor schade, alsoo dese voorsz. Ordonnantie sonder eenige dissimulatie aende Contraventeurs, naer behooren sal ghe-executeert werden, want 't selve in æquiete ende naer gelegentheyt der saken alsoo bevinden te behooren. Actum in 't Schip *Groningen*, leggende inde Reviere van *Chinchieuw* desen 30. October 1623.

November. Den 1. November / quammer met een Scampan, een Chinees ghenaemt Cipzuan, aen ons boozt / sey soo wp om vzede en den handel te verſoecken quamen / dat het aen haer sijde niet en soude manqueren / alsoo de ingesetene daer alle wel toe genegen waren / en gaf ons boozt goede hoope van een goet succes. Seyde oock / datter wel 300. Chineſe Coop-lupden vergadert waren gheweest / en hadden besloten een requeſt aenden Combon van Hockzieu te pzesenterē / en te verſoecken om met ons te mogen handelen / alsoo sy (soo hy seyde) booz den Oozlogh haer goet verlozē / en soo dē Oozlogh continueerden / geschapen stont om t' eenemael te verarmen; resolveerden daerom instantelijck den handel en vzede met ons aenden boozschzevē Combon te verſoecken. Desen Cipzuan seyde bozder / datter ter plaetse daer hy woonachtigh was / een Kluysenaer of Eremijt in 't geberghte woonde / die van grooten afcomste was / en hadde machtigh rijck (meene oock Banderijn over die Pzovincie) geweest / hebbende hem nae 't overlijden van sijn Hupsvzou / die hy seer lief hadde / tot dese eensaemheydt begheven;

dede

dede nu niet anders (soo hy seyde) als arme lupden / die gheen middelen en hadden / haer saecken by de grooten upt te rechten ; was alsoo by de grooten en by de klepnen in hooge achtinghe en aensien; jae hy wierde voor een Prophect / en sijn woorden voor prophetien gehouden / seyde oock / dat hy desen Cluysenaer het verschil / tusschen ons en haer te kennen had' ghegheven / en hy oock verstaende / dat de grooten preperatie maeckten / om ons te beoorloghen / was hy (seyde Cipzuan) by haer gegaen / hun voorseggende / dat (soo sy ons den Oorloogh aen deden) sy haer staet in perijckel souden stellen. Waer over Christaen Fransz. den voornoemden Cipzuan vraeghde / ofmen met die Cluysenaer niet te spraeck en soude konnen komen / om hem ons oprecht en eerelijck versoeck / met alle omstandighepden te vertoonen; 't welck Cipzuan beloofde te sullen beschicken / en twijffelde niet / of soude dat wel verwerven by hem / en seyde: Dit sal ick doen / om dat ghy ghelooven sult / dat ick het goedt met u meene. Waer op is hy vertrocken / verklaerde / steels-gewijs by ons gekomen te zijn.

Den 3. dito / is Cipzuan met de gesepde Cluysenaer, nevens noch een Chinees, aen ons boort ghekomen / wy verklaerden hem de oorsaecke van onse komst / en wat onse meninge en versoeck was / die (nae datter eenige reden weder-sijds waren ghevallen) ons beloofde sijn uptterste devoor te sullen doen / om de saeck tot een goedt eynde te brenghen / gaven hem een brief (van den selfden in-houdt / als die wy met den ouden Chinees ghesonden hadden) aen den Totock. Hy beloofde die self den Totock te behandigen. Twee a drie dagen daer na / quam Cipzuan weder by ons / en bracht antwoordt op de onsen / waer in den Totock schreef: Dat hy verstaen hadde / dat wy met onse Schepen onder 't Eylandt met de Pagoden gearriveert waren / den vrede en handel met haer versochten / 't welck hem lief was / soo wy het met goeder herten meenden / en niet ghelijck wy voor desen / met valschheydt en bedroch (ghelijck hem beliefde te schrijven) gedaen hadden / soude dan wel mogelijck zijn om een goet accoort te maecken / hadde ons inde laetste conferentie met ons ghehouden / twee weghen geweesen / te weten: De gevanghen Chinesen in vryheydt te stellen / en Peboe, by ons genaemt de Piscadoris te verlaten / en hadden gheen van beyden willen accepteeren / waer door de handelinghe doe vruchteloos afliep. Wy antwoorden / dat onse meninge goedt was / en altijdt geweest hadde. Hy schreef wederom / dat hy verstaen hadde / dat wy ghekomen waren om de Chinesen te berooven / en gheen gelt of Coopmanschap mede trochten om te handelen ; waer op hy versocht / dat wy onse meninge souden verklaren. Waer op wy weder aen hem antwoorden; dat onse meninghe goedt was / en niet anders als voozen den handel versochten. Hy schreef wederom / de wijle wy persisteerden by onse goede meninge / dat wy dan een Capitepn by hem souden sendē / om van alles met hem te handelen / en een Vrede / of Bestant tusschen malcanderen te slupten / voor een deel Jaren / of

vooz eeuwigh. Wp verſochten daer op aenden vooꝛſchꝛeven Totock, dat hem ſoude gelieven toe te laten/dat wp met een Jacht/vooꝛ Aymuy mochten komen/om dicht bpder handt te zyn/ want deſe ſake beter van nae bp/als van verre konde afgehandelt wozden. Hier toe kreghen wp met den naeſten licentie / om met 1. a 2. Schepen vooꝛ Aymuy te mogen komen. Hebben epndelyck den 13. dito met malcander goet gevonden/dat onſen Commandeur Chriſtiaen Franſz. met de Jachten Muyden en Eraſmus naer Aymuy ſoude ſeplen.

Den 14. dito/vertrocken de Jachten/die des anderen daeghs vooꝛ Aymuy quamen / en wp met de twee Schepen bleven onder het Eplandt legghen.

Tuſſchen den 17. en 18. in de nae nacht / ben ick met de boot nae onſe Jachten gevaren/om eens tydingh te hebben / hoe de ſake met haer gheleghen was / want het begon ons te verdzieten/ dat het ſoo langh duerde / daer het vooꝛ haer vertreck ſoo nae bp ſcheen ; maer onder weegh ſynde / dicht bp de Jachten / ſaghen wp dat het eene Jacht inde bzandt ſtondt / en het ander hadde ock 3. Bzanders aen boozt/ en voeren in groot perykel dooꝛ een groote menighte Baertupgh/van Stampantjes en eenige Oozlooghs Joncken / en ſagen ontrent 50. Bzanders/voeren aen 't Jacht Eraſmus, dat dooꝛ kloeckmoedighepdt de eene Bzander hadde uptgheblust/ en de andere twee van haer ghekreghen / ſoo dat ſy miraculeuſſelyck van dat perykel verloſt wierden ; maer het Jacht Muyden , raeckten ſyn Fock en Vooꝛ-marſſepl ſtracx in bzant/en ſcheen niet te helpen/ verbzanden en ſpzongh vooꝛt met Volck met al/ſynde een deerelyckе ſake. Wp ginghen terſtondt nae onſe Schepen/ met het Jacht Eraſmus. De Bzienden van Eraſmus verhaelden ons / hoe ſich de saecke tot ſoo verd hadde toe gedzagen/ ſepden: Met dat ſy vooꝛ Aymuy ghecomen waren/kregen ſy terſtont eenige Gedeputeerden aen boozt/ verſoeckende dat eenighe vande Hoofden aen Landt / bp den Totock ſouden komen / om van de ſaecke mondelingh met malcander te ſpzeecken/ 't welck bp den Commandeur beleefdelyck wierde afgheſlagen/hem excuſerende gheen bequame Tolcken daer toe te hebben; maer ſoo 't den Totock gelieſde/ſoude eenige vande ſyne ſenden/met volle macht/ om met ons een accooꝛt te ſlupten. Daer op voeren ſy weder nae Landt;weder komende ſepden:Dat den Totock haer volkomen hadde geauthoꝛiſeert/en volle macht ten dien epnde gegeven / en dat alles wat van haer met ons geſloten ſou wozden / vaſt en onverbzeeckelyck van hem ſoude ghehouden en van waerden ghekent wozden. Syn daer op met malcander in handelingh getredē/en geaccozdeert/ en beſloten/ dat ſy in Teyowan met ons ſouden komen handelen/ en aldaer ſoo veel ſyde waren bzenghen / als ons Capitael ſoude ſtrecken: Datſe op de Manilha, Cambodia, Siam, Patany, Iamby, Andrigerry, ofte op eenige andere plaetſen niet en ſouden varen/ als met pas van ons : datſe ock 4. a 6. Joncken nae Batavia ſouden ſenden / om aldaer

daer met den Heer Generael te spreecken/wegen de saecke vande Piscadoris,daer sp ons garen af hadden. Dit accoort Solemneel ghemaeckt sijnde/voeren sp aen Landt; quamen daer nae wederom aen boort;versochten dat eenighe Capitepnen bp den Totock aen Landt geliefden te komen: dat het accoort op de eene sijde in 't Chinees, en op de ander sijd in Duyts soude geschreven en beswoozen wozden / op dat den Totock den Combon van Hockzieuw' mocht schrijven; alsoo in sijn presentie geschiedt te zijn/ bzachten met haer dzie Manderijns tot Oftagiers, en(nae haer gewoonte)dzie pijlen tot verseckerhepdt.

De Commandeur Christiaen Fransz. met de Raden vande Jachten/ hebben daer op goet gevonden / dat hp Commandeur self/ met Doede Florisz.Craegh, Schipper op Muyden, en Willem van Houdaen, Opper-Coopman op Erasmus,haer aen Landt souden verboeghen/om het boven geschreven te verrechten. Aen Landt ghekomen sijnde/ met ontrent 30. Man / onder ander oock de Schipper van Erasmus Ian Pietersz. Reus, wierden daer(soo 't scheen) heel wel ontfanghen. Sp stelden Tafels op Strand' boozt Boots-Volck / disten wacker op. Den Commandeur belasten Ian Pietersz.Reus,dat hp op de Maets passen sou / om die stracx weer nae boozt te schicken / en sp wierden gelept na 't huys vanden Totock, 't scheē dat sp de Boots-gesellen sochten dzoncken te maecken/de Mandorijns dienden de Tafel / wilden dat Schipper Ian Pietersz. Reus mede opwaerts nae de Totock soude gaen. Hp geliet hem of hp noch volgen sou/maer siende (soo hp hem inbeelde) dat het gheen klaer-schapen werck was/ dede de Maets opstaen / en dateljck inde boot vallen / en voer met haer nae boozt. 'Savondts (gheljck het bespzoocken was)gingh de Stierman Moses Claesz.van 't Jacht Muyden, met een ghemande Sloep nae Landt / om onse 3. boozgnoemde Raden te halen. Aen Landt komende/wierden vande Chinesen ghehouden/ 't Volck inde Jachten wisten niet wat sp dencken souden/ waerom dat de Sloep en onse Raden soo langh aen Landt bleven / bzaeghden daerom de Oftagiers,waerom de onse niet weder en quamen / antwoozden: Sp sijn dzoljck; maer die dzoljckhepdt is wel af te meten / want inde selfde nacht/ontrent vier uren vooz daegh/quamen sp(als vooz verhaelt is)met wel vijftigh Bzanders / om de Jachten te vernielen/ geljck sp 't eene deden/&c. De Chinesen hadden oock eenigh Chinees bier aende Jachten gesonden/daer sp vergif in ghedaen hadden/ om alsoo ons Volck te vergeven/maer wierde sonder schade bp ons bekent/ 't scheen dat Godt het niet beliefde. Dese tijdinghe smarten ons alle dapper/want was een groot verlies vooz ons/ en een Goddeloos schelm-stuck vande Chinesen, dan Godt sal alles te sijnder tijdt oozdeelen.

Mandarijns zijn Gouverneurs of Oversten,dan daer sijn noch Mandarijns die onder de Opper-Mandarijn staen van de Provincie van sulcke schijnen dese drie gheweest te zijn.

Ter wereldt en is geen booser fenijn:
Dan Vriendt te schijnen en Vyandt te zijn.

Den

Den 18. dito/haelden wp eenigh brandt-hout upt de Hupsen/op 't Eylandt met de Pagoden daer wp onder laghen/ dan resolveerden te verseplen/aen de Noozt-syde vande Revier/om aldaer te wyper vooz de Wranders te legghen/want wp sagen nu wel datse gheen vriendtschap/maer vpandtschap met ons socht̃en.

Den 19. dito / quam het Schip de Engelsche Beer upt Iappon bp ons/die wp alle ghelegenthepdt van ons wedervaren verhaelden/ en om dese en meer andere oozsaecken / is den Raedt van de Schepen vergadert/ in het Schip de Beer, en besloten 't gene upt dese navolgende Resolutie verstaen kan wozden.

Resolutie ghenomen by de Over-Hoofden vande Schepen den *Engelsche Beer*, *Samson*, en *Erasmus*, op den 24. November, voor de Revier van *Chinchieu* Ao 1623.

ALsoo (op den 11. November uyt *Iappon* vertreckende, tot meerder verseeckeringe van onse reyse nae de *Piscadoris*) goet gevonden was, de Kuste van *China* aen te doen, soo sijn wy God lof, op den 19. deses, voor de Reviere van *Chinchieu* ghekomen, en aldaer ghevonden de Schepen *Groningen*, *Samson* en *Erasmus*, waer van wy tot ons groot leetwesen hebben verstaen, het deerlijck verbranden van het Iacht *Muyden*, als oock de gevanckenisse vanden *Commandeur Christiaen Fransz.* en de andere Gecommitteerde, welcke van onse sijde ghegaen waren, om den Vrede met haer te bevestigen; en alsoo de Instructie van den Heer *Commandeur Cornelis Reyersz.* is vermeldende, datmen, 't zy Oorloogh of Vrede, de Revier van *Chinchieu* met Schepen beset sal houden, soo ist dat de Vrienden vande boven-genoemde Schepen, klaghen seer van sieck Volck overladen te zijn, voornamentlijck de *Samson*, hebbende qualijck soo veel gesont Volck, dat hy sijn Ancker konde lichten, en dien volgens ghenootsaeckt soude wesen, de Kust te verlaten, of sijne siecken andere over te geven, om nae de *Piscadoris* te brengen.

Is derhalven goet gevonden en geresolveert (nademael de vrienden voornoemt rapporteerden, dat den *E. Heer Commandeur Cornelis Reyersz.* met de meeste siecken van de *Piscadoris* nae *Teyowan* vertrocken is, soo dat weynigh siecken inde *Piscadoris* zijn) vande ververschinge, die wy voor de Vloote sijn hebbende aende boven-genoemde drie Schepen over te geven: Tien duysent groote Appelen,

thien

tien duysent Mikans, 20. Verckens, 200. Pompoenen, en drie Koe-Beesten, op dat door noot van ververschinghe, tot ondienst vande Compagnie, de Revier van *Chincheu* niet onbeset blijve.

En alsoo door de ghevanghenis vanden Commandeur *Christiaen Fransz.* de Vloote van een Over-Hooft ontbloot is, soo heeft den Raedt provisioneel tot nader ordre van den *E. Heer Commandeur Cornelis Reyersz.* ghestelt, en stelt by desen, *Willem Ysbrantsz. Bontekoe*, om in alle voorvallende saecken den Raedt te beroepen, daer in te presideren, ende als vooren de Vlagge vande groote Stengh te voeren, &c.

Aldus ghedaen en gearresteert in 't Schip den *Engelsche Beer*, datum en Iare als voren. Was onderteyckent by

Isaac vande Wercken.
Frans Leendersz. Valck.
Herman de Coningh.
Pieter Fransz.
Ian Pietersz. Reus.

Dese ververschinge/ verquickten onse siecken uyttermaten/ hielden de Reviere soo veel doenlijck was beset en onvry/ volghens onse ordre/ soo dat de Chinesen niet vry op de Manieljes en elders mochten varen; namen verscheyden van haer Joncken/ en ander Vaertuygh. Eyndelijck ben ick weder verseylt nae de Piscadoris, en alsoo mijn tijdt ghe-expireert was/ en niet ghesint wesende my weder op nieu te verbinden/ hoe wel den E. Heer Cornelis Reyersz. my daer sterck om aensocht/ my presenterende veele goede en beter conditien als ick gehadt hadde/ nevens merckelijcke verhooginghe van gagie/ verwurf eyndelijck/ nae veel versoeckens/ dat ick mochte overgaen op een ander Schip dat ghereet lagh om nae Batavia te vertrecken/ genaemt de Goede Hope. De E. Heer Commandeur Cornelis Reyersz. gaf ons in 't lange mede een Resolutie/ waer nae wy ons in de voyagie en ontmoetinghe van andere onse Schepen souden reguleren/ onder anderen oock dese korte Instructie.

Instructie voor de Raedts-persoonen, van 't Schip de *Goede Hope*, uyt *Pehoe* naer *Batavia* varende.

ALsoo onse Heeren Ms. ende d'Ed. Heer Generaels begeerten is, datter in alle Schepen een persoon gestelt wort, om in alle voorvallende saecken den Raedt te beroepen, ende over den selvige te presideren.

Soo ist dat wy daer toe goedt ghekent hebben, *Willem Ysbrantsz. Bontekoe*, Schipper op dito Schip, om in alle voorvallende saecken den dienst der Compagnie betreffende den Raedt sal beroepen, oock daer over presideren, ende de eerste stemme hebben.

Ian de Moor Coopman.
Ian de Nayer Stierman.
Hoogh-bootsman.
Onder-Stierman. *de 5. stemme.*

Dese voorsz. Raedts-persoonen, wordt de volvoeringhe vande voyagie ten hooghsten bevolen, oock 't ghene den dienst der Compagnie is betreffende, soecken te vorderen, en alle vlijt aenwenden, om naer te komen, 't gene Ampel inde mede-ghegheven Resolutie van dato 19. Februarij, Anno 1624. verhaelt staet. In 't Fort inde *Piscadoris*, desen 20. Februarij 1624.

Cornelis Reyersz.

1624. Februarij. Den 21. Februarij/ben ick met het Schip de Goede Hope, upt de Piscadoris t' sepl ghegaen / nae Batavia, doch met Instructie/ eerst dwars over te loopen nae de Kust van China, 't welck wp deden/ maer kreghen een harde stozm/doe wp bp de Kust waren/en bevonden dat ons Schip soo onbeniert was/dat wp het met de Fock qualijck booz wint om konden krijghen / waren oock soo leck / dat wp staegh aende Pomp mosten staen; vonden daerom ongheraden/ daer langher bp te houden / maer onse repse nae Batavia te verbozderen/ hielden booz wint af/passeerden den 24. a 25. dito/ de Eplanden van Macou, hadden veel variabel weder.

Martius. Den 6. Meert/quamen wp bp de Engelsche Beer, daer Coopman op was Isaac vande Wercken, en Schipper Frans Leendertsz. van Rotterdam,

terdam, quamen ons aen boozdt/verhaelden dat sy aen de Chineesche Kust wel hondert en tsestigh Chinesen (soo Mans / Vrouwen en Kinderen) ghekregen hadden/die wy (volgens onse ontfanghen Instructie) van haer wilden overnemen/en hem belasten by te houden/ maer sy verklaerden ons / dat haer Schip soo swack en leck was/ dat sy 't qualijck boven Water konden houden/en daerom ghenootsaeckt waren dzagent te houden/ nae Batavia.

Den 8. dito bzacht de Schipper vande Beer ons twee klepne Beesten tot verversinghe.

Den 9. voeren wy de Beer aen boozdt/kregen weder 2. Beesten/een perthy Boonen/eenighe potten met Olp/en andere saecken.

Den 17. dito liepen wy onder Poelepon ten Ancker/ haelden hier Water/ en namen 64. Chinesen vande Beer over. Voeren oock om bzandthout te hacken.

Den 20. dito ginghen wy weder onder sepl.

Tusschen den 25. en 26. dito is de Beer van ons gedwaelt.

Den 30. dito quamen wy onder 't Mensch-eters Eylandt ten Ancker

Den eersten Apzil lichten wy ons Ancker / en quamen des andere daeghs/zynde den 2. Apzil/op de Rede booz Batavia. Aprilis.

Dede doe wederom eenige tochten om Steen/aende boozgenoemde Eplanden tusschen Bantem en Batavia.

Ick van boornemen zynde om my met de eerste gelegenthept nae Hollandt te transpozteren/bevindende dat het spzeeck-woozdt waer en upt de erbarenthepdt bekrachtight is/ pder Voghel is gaern daer hy upt-ghebzoedt is ; want wat schoone Landen / Kusten en Rycken/ datmen besplt en besiet/ wat Conditien/ pzofyten/ en vermakelyckhepden datmen gheniet / 't soude ons maer pyn wesen/ soo die hope ons niet onderhiel / van dat selfde eens nae te vertellen in ons Vaderlandt: want om die hope heten onse Repsen/Repsen/ anders soude tusschen de ballinghschap/ en sulck hopeloos repsen/niet veel verschil zyn. Terwyle ick hier van Batavien af en aen voer om Steen (als verhaelt) wierdender dzie Schepen / te weten/ het Schip Hollandia, Gouda en 't Schip Middelburgh ghereet gemaeckt om nae Patria te gaen/ welcke ghelegenthepdt ick aen waer nam: versocht aen den E. E. Heer Generael Carpentier, en syne Raden / om daer mede te moghen vertrecken / 't welck ick verwurf: stelden my tot Schipper op het Schip Hollandia, zynde een treffelyck ghemonteert Schip/ den Commandeur Cornelis Reyersz. was ondertusschen oock upt de Piscadoris op Batavia ghekomen/om mede nae Huys te vertrecken / wierde ghestelt tot Commandeur over de dzie boornoemde Schepen; kreghen hem in ons Schip/was een gauw erbaren Man/ die de Compagnie in veel saecken groote diensten ghedaen hadde.

Hier op Batavia zynde/ spzack ick myn Landtsman Willem Cornelisz. Schouten, hadde veel ommegangh met hem / hy gingh op

het Schip Middelburgh, om mede met ons in Compagnie nae 't Vaderlandt te gaen.

1625. Februarij. Den 6. Februarij 1625. zijn wy met ons drie voornoemde Schepen van Batavia vertrocken / om soo Godt wilde / nae Huys te gaen. Deden in passant Bantem aen / daer eenighe van onse Schepen laghen / lichten daer een grof Touw met een Marssepl upt; namen doe ons afschepdt vande Vrienden / met een Westelijcke Windt / dat voor ons inde Wint was. Laveerden daerom tot onder 't Eylandt Sebbesee, 't welck aende binne-kant vande Straet van Sunda lepdt / Sumatra naest. Bleven aldaer 3. à 4. dagen leggben / nae de goede Windt wachtende / ock om dat de stroom soo hard de Straet inviel.

Den 15. dito zijn wy weder t' sepl ghegaen met de Landtwindt / kreghen een slagh-boegh en raeckten den 16. dito bupten de Straet van Sunda, hebbende den Windt Westelijck; liepen om de Supd / met wepnigh koelte / doch de Windt wackerde van dagh tot dagh; liepen al Supd-waert over / verhoopten een Supdelijcke Windt te krijghen.

Den 27. dito kreghen wy de Windt upt de Supdelijcker handt / hadden de hooghte van 17. graden / Supder breete / wenden als doen West-waert over / en stelden onse cours Westelijck aen / nae de Caep de Bonesperance toe / tot dat wy kreghen de hooghte van 19. graden / Supder breete; hadden een S. O. Windt / en by Ooste-lijckte noch al op de handt; ginghen al Westelijck aen / met stijve koelte / soo veel als wy gaende konden houden.

Martius. Den 15. Maert 's Morghens de Son in 't opgaen ghepeylt hebbende / bevonden 22. graden / afgaende Noord-westeringh van 't Compas. Den selfden dito wierdt onsen Commandeur Cornelis Reyersz. heel sieck.

Den 16. 17. 18. dito begon het soo stijff te waepen / dat wy 't voor een Schoobers Fock met de Blind op gheen 8. streecken konden gaenden houwen / vreesden dat wy 's nachts van malkander souden raecken. En alsoo wy het dper 's nachts voerden / soo liep ick by de Commandeur inde Cajupt / en ontboodt daer de Scheeps-raedt / seyde teghen den Commandeur, die / als verhaelt / heel sieck lagh / soo wy dus te Nacht seylende bljven / soo vrees ick / dat wy Morgen van malkander sullen wesen / want het Volck konnen 't op gheen 8. streecken gaende houden. Oordeel daerom best te wesen / de Seylen by daegh in te nemen en schieten onder Zee / want als onse mackers dat sien / sullen van ghelijcke doen / dan heb ick wel moet dat wy malkander in dese nacht soo verde niet sullen ontdrijven / of wy sullen malkander Morghen wel sien. Daer op seyde den Commandeur, dunckt u dat goedt te wesen Schipper / soo laet ons soo doen. Het welck wy deden / namen onse Fock met de Blind / by daegh / in / besloeghense wel dicht / en schoten onder Zee. Onse twee ander

Macts /

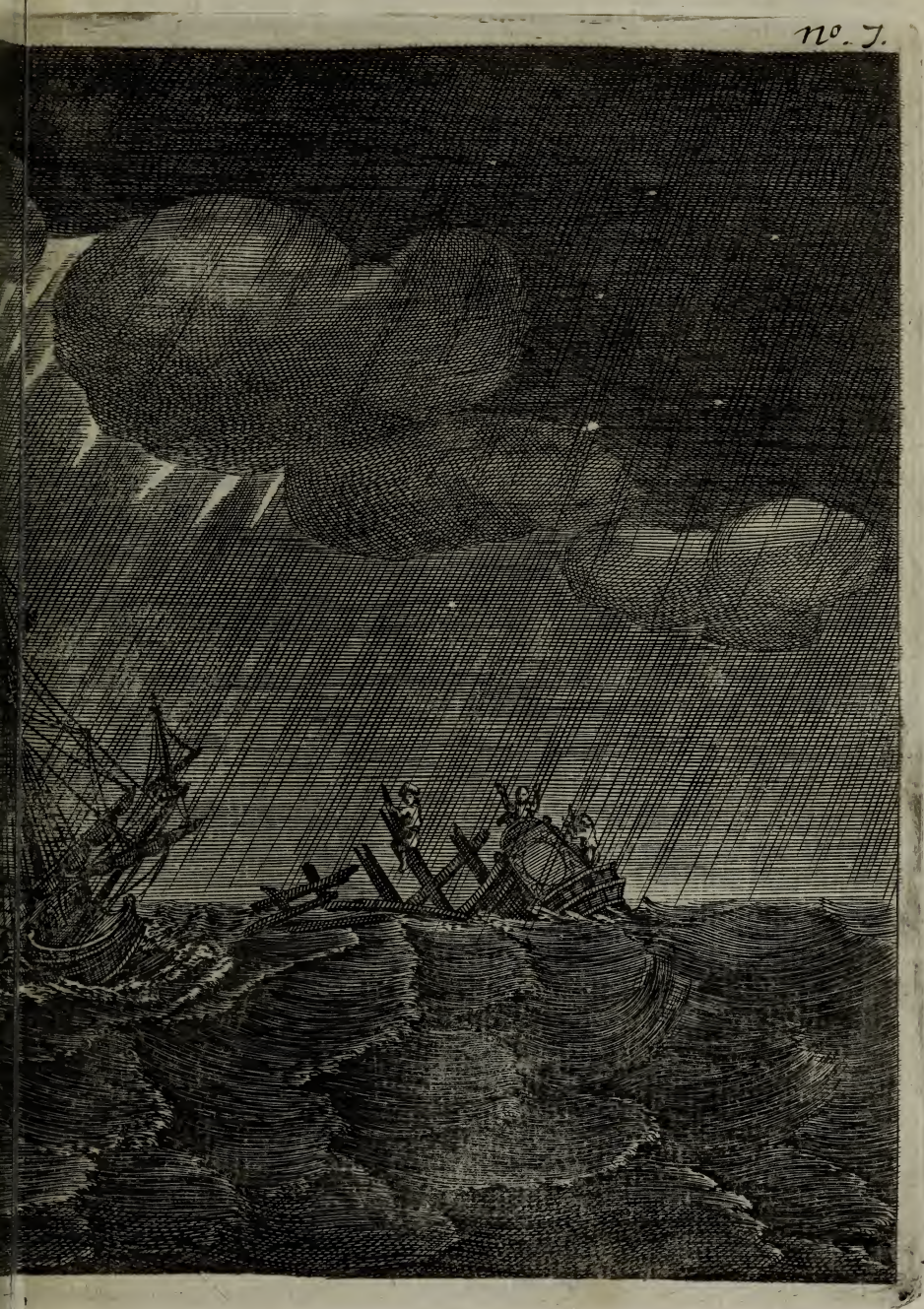
No. 7.

Maets/ te weten/ het Schip Gouda en Middelburgh, dat siende/ deden van gheluycken/ namen haer Seylen in/ en schoten mede onder Zee/ lepden 't met de steven Supd-waert over. Des glasen in de nacht/ begon het soo schrickelijck te waepen/ dat het die ghene die 't nopt ghehoort noch gesien heeft/ onmooghlijck sou schijnen/ dat de Windt sulcken kracht kan by brengen. De Windt was rondtom de Compassen/ want de Compassen dreyden rondtom/ dat wy niet konden sien hoe wy wendt lagen. Het Schip sackte door de Windt soo laegh in 't Water/ als of de Windt recht van boven neer quam/ dat het scheen dat de Anckers/ die op de boegh stonden/ by 't Water quamen/ jae meende dat het Schip sonck. Ten lesten waepde onse groote Mast over boordt/ en brack ontrent drie vadem boven 't Boevenet/ waer door het Schip doen weder rees. Wy stonden by malkander/ met de Hoofden teghen malkander aen/ maer konden niet roepen noch spreecken dat wy malkander konden verstaen/ te weten die boven waren.

Dese onstuymighe harde Windt/ die men een Orkaen noemt/ duerde ontrent 6. a 8. glasen/ doen begon den Windt weder te minderen. Doen het op sijn hartste waepde/ was het Water soo slecht als een taeffel/ dat het hem niet konde verheffen/ maer doen die wint af nam/ verhief hem de Zee soo gheweldigh/ dat het scheen dat het Schip het onderste boven soude rollen; het slingerde altemet het boordt los onder Water/ waer door wy soo veel Water van boven in kreghen dat het ons heel verlegen maeckte/ want het Water liep in 't ruym/ soo dat wy al seven voet Water in 't Schip hadden eer wy 't wijs wierden/ waer door wy meenden dat het Schip al sonck; pompten met alle pompen/ maer het Water scheen daer al teghen aen te wassen. Hier stonden wy verslaghen/ want was een versufte kans; daer op raeckten de pompen noch onklaer/ dat wy niet pompen konden/ want de wranghen raeckten vol Peper/ 't welck de pompen verstopte. Wy hadden 60. stucken/ soo Metalen als Yseren/ in 't ruym onder de Peper op 't Genier leggen/ die raeckten door 't slingeren gaende/ braecken met de oozen door 't Genier/ waer door de Peper door 't Genier op de Buyckdenningh liep/ en door het Water waren de vullinghen van de Buyckdenningh opghedreven/ doe spoelde de Peper altemael inde wranghen; doch alsoo wy hoopten en vertrouden dat het Schip onder noch goedt was/ deden onse best/ om alles te doen dat wy konden/ setten de pompen upt/ en wonden stucken van oude vlaggen beneden om de epnden van de pompen/ en setten de selfde epnden op de Buyckdenningh neer/ yder in een mande/ vielen doen weder/ met alle macht/ aen 't pompen; doe bleven de pompen klaer; sagen dateliyck dat het Water minderde/ waer door wy weder moet kregen. Onse afgewapde groote Mast lagh de heele nacht en rinck-ranckte onder 't black en op de zijd' van 't Schip/ dat wy vreesden dat hy ons

onder leck ſoude maecken. Het Volck upt het ruym riepen: Hack alles af dat hem vaſt houdt en laet hem dryven; doch wp deden onſe beſt / hieuwen het groote Wandt te loevert ſtucken / maer in lp / dewyl het Schip ſoo ſchrickelyck rolde en ſlingerde / konden wp niet ſchrap raecken / moſt hem inde nacht ſoo behelpen / maer met den dagh hackten wp alles af dat wp konden ſien / en raeckten ſoo van de vleet ontſlagen. 's Morgens ſagen wp rontom nae onſe twee Mackers / maer miſtender een / te weten / het Schip Gouda, maer 't Schip Middelburgh, lach te loefwaert van ons / was alle ſyn Maſten quyt / met Boegh-ſpriet / Gallioen en al / uptgeſondert ſyn Beſaens Maſt / waren alſoo beyde in een ſoberen ſtaet. Goeden raedt was dier. Het Schip Gouda, deed' hem niet op / vreeſden dat het gheſoncken was; ghelyck het oock is / ſoo naeſt te gheloouen is: want 's nachts waren wp door een plaets gedreven daer het Water heel bruyn / en flechter was / als anders; eenighe ſchepten met de Puds daer in / ſeyden dat ſy Peper ſchepten / viel ons doe al op de leden / dat het met een / of beyde onſe mackers niet wel geſtelt moſt weſen / hoewel wp 't niet op 't beſte hadden / ſoo gaf ons dit verlies / van 't Schip Gouda, een groote herten wee. Het worde 's anderen-daeghs goedt weder / het Schip Middelburgh lagh (als geſeydt) te loefwaert van ons / maer konden by malkander niet komen / lagen beyde gaer als in onmacht. Voor dagh ſchoof Middelburgh ſyn Sloep over boordt en roepden naer ons toe / quamen metten dagh achter ons Schip onder de Gelderp / en riepen aen ons / waer door wp verſchoten dat het te wonder was / want wp waré daer niet op verdacht datter volck ontrent ons was / ſaghen upt de Gelderp / hoorden dat het de Sloep van Middelburgh was / lieten de Val-reep achter upt hanghen / daer de Schipper by over quam / ghenaemt Ian Dijcke van Vliſſingen, met noch een ander / vertelden ons haer wedervaren en hoe dat ſy geſtelt waren / en wp haer het onſe; klaeghden ons dat ſy alle haer Maſten en gereetſchap quyt waren / en ſoo wp haer niet konden ontſetten / dat ſy geen Landt ſouden konnen krygen; wp hadden onſe Focke-maſt en Boegh-ſpriet met de Beſaens-maſt noch behouden / als mede onſe groote Ree / door dien ick onſe Rees om laegh hadde doen ſtryncken wepnigh te voren eer de Windt aen quam / en ſy hadde haer Rees om hoogh laten ſtaen / waren daer door al de vleet quyt: doch de beſte boegh moſt voor / reſolveerden daerom dat wp Middelburgh ſouden overgheven onſe groote Ree / met onſe Voor-ſtengh / met een Spier van 14. palm die wp noch in 't Schip hadden / dan hadden ſy moet ſoo veel ſtompen te rechten / dat ſy hoopten Landt te krygen. Wierdt oock beſloten: dat / als wp haer dit ſouden overgheven / dat elck dan ſyn beſt ſoude doen / om het eerſte Landt te krygen / datmen vond' / hadden het ghemunt op de Bay van Sancte Loſie, aen 't Eylandt Madagaſcar.

Dit wierde alſoo ghearreſteert by den vreeden raedt inde Reyupt;

en

en dewijl ick Schipper was/most het commanderen aen het Volck. Als ick boven quam om te commanderen/stond het Volck tegen my op/en hadden daer veel tegen/ seyden/ wy hebben meerder noodt als Middelburgh, wy willen 't niet overgeven. Daer stond ick doe en keeck. Doch seyde met soete woorden: Mannen/ siet toe wat ghy doet/want laten wy Middelburgh hier leggen in onmacht/'tis seker dat sy haer niet redde konnen/soo moetē sy vergaen/want sy konnen geen seyl maecken;wy zijn immer Christen Menschen/laten wy ons ock Christelijck toonen; denckt eens/ wat wy wel souden willen/ als wy in haer plaets waren / laet ons dan ock dat selfde aen onse even-naesten doen; ginghen haer met soo veel mope woorden aen als ick konde bybrengen. Ten laetsten schoolden sy by malkander/begonnen de Hoofden t'samen te steecken/ en seyden tegen malkander/ wat sullen wy doen/wy zijn allijckewel Christen menschen/ gelijck de Schipper seydt/ en of Middelburgh dan niet te recht quam/ wat hadden wy te seggē/quamen daer op wederom by my/voor de groote Mast/en seyden: wel Schipper/als wy Middelburgh dit goedt by gheset hebben/moghen wy dan van hem scheyen? Waer op ick antwoorde: jae/ dat het soo inde Kajupt besloten was. Doen lieten sy het glijen/setten de stengh af/ smackten die met de groote Kee met de 14. palms Spier over boordt. Hier op namen die van Middelburgh haer afscheydt/ en roepden nae boort met het goedt achter aen/ souden malkander vinden inde Bay Sancte Losie, soo 't Godt gheliefde. Doe braechden ons Volck wederom: Mogen wy nu van haer scheyden? Ick seyde: Jae. Onse Focke Kee lagh neer; ick seyde: Dat aen 't Cardeel vande Fock/ en hijs de Fock om hoogh/ 't welck sy dateliick deden/ en liepen de Fock ten eersten om hoogh/ tot voor 't Hommer. Te voren scheen het schier onmogelijck de Focke-ree te hijssen/maer doen 't een willige wegh was/quam het niet eens aen.

Den 22. dito zijn wy van Middelburgh gheschepden/ stelden onse kours naer het Eylandt Madagascar dat ons het naeste was/en kregen den 30. dito het Landt in 't gesicht; seylden dicht by 't Landt/ saghen wel eenighe droogh ten branden/doch waren onverkent/waren ontrent nae onse gissinge 8.a 9.mijlen beoosten de Bay van Sancte Losie,wilden ons niet gaern vande wal af begheven/ om dat wy soo schaloos waren ; hebben daerom ghereselveert het Ancker te laten vallen/ was ontrent 25. vadem diep/ en de Sloep upt te setten/ en by de wal langhs te roepen of te seylen nae 't te pas quam/om te sien of wy de voorsz. Bay niet konden aentreffen. Hier op ben ick met de gemande Sloep van 't Schip afgheseeckten. Vonden de voornoemde Bay ontrent 8. a 10. mijlen van daer 't Schip lagh; peylden de Eylandtjes en de hoecken en diepten met het diep-loot / over en weer over / en vonden dat het een bequame plaets was voor 't Schip. Dat ghedaen zijnde/voeren verblijdt weder nae 't Schip/ quamen 's anderdaeghs wederom aen boort/ en vertelden alle gelegenthepdt

genthepdt wat ons weder-baren was; lichten ons Anckers en seylden daer nae toe; bzochten het Schip met Gods hulp daer in/waer dooz wp altemael vol bzeucht waren / danckten Godt booz sijn ghenade.

April. Den eersten Apzil hebben wp goedt gevonden het Schip te lossen en Tenten op 't Landt te maecken / om 't goedt te berghen / en de Lockgaten te klaren; en alsoo ick met de Sloep aen Landt voer/ sach ick dat de Zee bzp wat aenliep / docht mp daerom dat het niet gheraden was / om 't goedt aen Landt te bzenghen / want sou sijn perijckel loopen om Schupt ende Boot stucken te krijgen: hebben hierom besloten het rupm te lossen en het goedt in 't Schip te houden/ het welck wp deden/ dzoeghen het goedt booz upt het Schip/ met sacken / en stozten de Constapels Kamer vol / en in 't Boevenet/ kregen het booz Schip met der haest heel leegh/ maeckten een beschot dwars ober teghen de groote Mast aen / dat het goedt ons van achter niet konde toekomen/ namen doe de vullingen op/klaerden de Wzangen en de Lockgaten/ schozen doe touwen van bozen na achteren dooz de Lockgaten/ om die klaer te houden/ of sp bp ongeluck weer berstopten. Doe bzochten wp het goedt upt de Constapels Kamer en Boevenet weder booz in: dat ghedaen zijnde/namen het goedt achter upt / en berghdent weder in de Kamer en Boevenet: klaerden daer de Vullingen en Lockgaten oock/ schozen doe de touwen boozt vande Mast af dooz de Lockgaten tot achter toe/ soo dat wp bp ghelegenthepdt de touwen heen ende weer konden halen dooz de Lockgaten. Ondertusschen spzaecken wp met de Inwoonders van 't Landt/wp wesen haer dat onse Mast en onse doent soo onklaer was / en bzaeghden offer geen raedt was om een ander Mast te krijgen. Sp konden onse meeninghe verstaen/ wesen ons Landt-waert in; gingen met ons/ en toonden ons daer toe bequame Boomen; sepden/ dat sp ons souden helpen in alles wat wp van doen hadden. Ick trock met Volck/ Ipnen/ Taeckels/Bijlen en Saghen daer nae toe/ kreghen ons gherijf/ sleepten en bzochten de houten met groote moepten ontrent 't Schip/ stelden de Timmerlup te werck/ maeckten van 't swaerste epnd van 't hout/dat ontrent 18. palm dick/ en 28. voeten langh was/ een epnd' op de stomp van onse ghebzoocken Mast/ saeghden een swaelf upt het dickste epnd'/ en hieuwen onse stomp/ die ontrent/ als ghesepdt / dzie en een half vaem boven 't Boevenet hoogh was / scherp toe / en settender het nieuwe epnd op/ in malkander sluptende/ lepden doe vier wanghen daer op/ en woelden dat soo te samen/waer dooz het een sterck hecht werck wozde; namen doe onse Besaens Mars/ saeghden die midden dooz en setten de zijden soo verde van malkander als wp de Mars wilden wijt hebben/ en vulden de gaten toe met Deelen/soo dat de Mars goedt werde. Waren alle daghen besich om onse dinghen weder te repareren/ soo wel in 't Schip als aen Landt. Wp

hadden

hadden eenige Yser/ gelijck sp inde Lijn-banen ghebruycken/ om Cou-werck te slaen / stelden een Lijn-baen op 't Landt toe/ hackten een van onse Sware-touwen meest aen enden ; deden se los / en sloeghen al ons loopende Wandt daer af ; verbesinghden ten naesten by een geheel Cou/ voort namen wy onse Cabel-Touwen/hackten se stucken/ en maeckten daer onse groote Wandt van / sochten ons self alsoo te behelpen/het best dat wy konden. Het gerucht ginghdaer wyt en breet door 't Landt/ dat wy daer waren / daer op quamen d' Inwoonders van wyt en syt / dreven haer Beesten voor haer henen/ tot by ons/ daer sp haer neer sloeghen. Stelden haer Tenten op/brochten ons alles wat sp hadden/Appelen/Lemoenen/ Ceteroenen en Melck / die sp eerst opwelden / eer sp die aen ons vercochten / om dat sp niet mochte dueren / want was dateliick groot. Kuplden en kochten ock van haer eenighe Beesten. Haer Visschers voeren t' Zee/ en brochten ons die Vis/die wy van haer kuplden of kochten. Dit Volck waren ons heel toe-ghedaen / wesen ons dat sp Vpanden hadden op 't selfde Landt. Versochten door bedupdinge/of wy haer wilden helpen/soo souden sp ons alles doen wat sp konden. Hier viel ock Was en Honigh ; verkochten een deel aen ons. Wy verstonden uyt haer / dat haer Coningh Spaens spraeck / die een dagh reysen 5.a 6. van daer woonde. Wy stuerden twee van onse Maets nae den Coningh toe / om te vragen of hy ons eenige Rijs wilde verkoopen/de een was ghenaemt Abraham Stevensz. van Vlissingen, die goedt Spaens spraeck / met noch een ander Jongh-man. Sy quamen by den Coningh / wierden van hem wel ontfangen. Sy deden haer boodtschap; versochten eenige Rijs te koop : Maer den Coningh seyde: dat sp dat Jaer seer ghequelt hadden geweest vande Spринck-hanen / die de Rijs meest opge-eten hadden / het welcke voor my wel te gelooven was/want ick heb self gesien(nae dat ick een stuck Landtwaert in was gelooven) dat de Spринck-hanen op quamen rysen uyt het Landt / offer een Wolck quam aendrijven / vloghen my op 't lijf en op de borst / soo dick by een / dat ick myn aessem qualijck konde krijgen. Sy hadden vleugelen om te vliegen/en op 't Landt staende/hiptense als andere Hip-Hanen. De Coningh seyd/datse altemet wel 3.a 400.mannen konden stellen / om de Rijs te bewaren / en de Spринck-hanen daer van te houwen/maer hulp wepnigh/konden daerom geen Rijs krijgen. Wy saghen dat de Inwoonders de Spринck-hanen namen/en streecken daer de vleugels af / lepdense op 't vyer te braden/ en atense op/wesen ons dat wy 't mede doen souden/doch wy hadden daer geen lust toe. De Coningh quam nebens onse twee Maets by ons by 't Schip;schonck ons vier Beesten / daer voor wy hem 2.musquetten gaven ; seyde ons doe ock dat hy gheen Rijs missen mocht.

Nae dat wy hier 11.dagen gelegen hadden/ soo is den Heer Com-

mandeur Cornelis Reyersz. gestoxven/en inden Heer geruſt/ begroeven hem op een Eylandt (dat voor inde Bay lepdt) vol geboomte/ onder een luſtigen groenen Boom/de beſte die wp vonden.

Op dit over-lijden/ is dit Veersken gepaſt.

De doodt die volght ons over al,
En niemandt weet den tijdt wanneer,
Noch waer, dat sy ons treffen sal,
't Zy Ooſt, of Weſt, dan Godt den Heer,
Maer wie hem met Godts wil vernoeght
Die is te vreen hoe hy het voeght.

Onſe Muſquettiers ſchooten dziemael af over de begraeffenis/ en upt het Schip worden 5. ſchooten geſchooten; namen doe onſe afſchept van het graf/ trocké wederom aen 't twerck/ om onſe Scheepsſaecken klaer te maecken. En alſoo het Volck dickwils upt-wegen en meerder welluſt als werck ſocht / en ick wetende in wat ſtaet wp waren / vermaende het Volck alle daghen met ſoete woorden: Mannen laten wp doch ons beſte doen/ om klaer te worden/ op dat wp onſen tijt hier niet verſupmen/ want wp ſijn maer voor 8. maenden ghevictalieert/ en verſupmen wp hier onſen tijdt / ende eten die victualie op/ ſoo moeten wp weer om nae Batavia, en daer (wiſt ick wel) hadden ſp geen ſin aen/ ſpzack haer derhalven een moet aen / en in plaets van gebieden/ moſt ick ſmeecken: gelijck in ſulcke gelegenthepdt meer-malen gheſchiedt: Want wp hadden noch veel werckx te doen: Hier waſt met mp gelijck alſt met Scipio Affricanus was / die (nae ick wel gehoort heb) dickwils plagh te ſeggen: ick ben nimmermeer min ledigh/ dan als ick ledigh ben/ en nimmermeer min alleen dan als ick alleenigh ben. Want ick hadde 's nachts ghenoegh te doen met te pzactiſeren/ hoe wp 't des daeghs ſouden aenleggen met maecken en toe-ſtellen / en om met vzede een pder op ſijn werck te ſtellen/ ſoo dat de Maets in 't eynde als overtupght wierden in haer gemoet/ dat een pder ſijn beſt dede tot den 22. Apzil toe / doen waren wp wederom klaer/ en lagen/ met de Rees in 't Crups/ gereet om onſe repſe te verboxderen; haelden onſe water-baten vol water/ en ons Volck kreghen ſoo veel Appelen en Lemoenen / als een pder in ſijn Kop konde bergen.

D' Inwoonders van dit Landt/ waren meeſt heel ſwart / ſommige hadden het hapr bp 't Hooft hangen/ ſommighen ghekrult als Schaeps-wol ; de Vzouwen hadden 't hapr rontom 't Hooft met klepne vlechtjens ghevlucht / en dat ſmeerden ſp met traen/ dat het glom tegen de Son/ 't welck de Mannen meeſt mede deden. De meeſten-deel hadden geen meer als een kleetjen om de middel / om haer

ſchaemte

schaemte te bedecken/en sommige gingen heel naeckt sonder schaemte.

Den 23. dito besloten wy/ om des anderdaeghs morgens met de Landt-windt t' sepl te gaen / maer inde selfde nacht / synder twee van onse Maets/die de wacht hadden / met onse klepne Schuptjen aen Landt ghevaren/en liepen wegh by de Swarten / dat wy haer niet konden vinden. Waren daer in heel verwondert/ want sy hadden het gantsche Schip mede helpen klaer maecken / en liepen sulcks den lesten nacht wegh / en dat by sulck Barbarisch Volck / daer ick niet konde mercken/dat se van Godt of syn gebodt wisten. Eenen van dese wegh-loopers was genaemt Hilke Iopkis upt Vrieslandt, en den ander Gerrit Harmessz. van Norden. Wy maeckten gissingh dat se haer te veel vermenght hadden met de Vrouwen/die door schoonschynende beloften / haer herten ghetrocken hadden om daer te blyven/ want de Vrouwen krachtige Instrumenten syn om de Mannen te verleyden: Waer toe de exempelen onnoodigh syn op te halen. Siet alleen op Samson, David, en Salomon. Wy saghen alhier veel Kinderen loopen / die by-kans blanck waren / met blanckachtigh hayr by 't Hooft hangen/ maeckten gissinge die van Hollanders toe ghestelt te wesen/die voor ons wel meer in die Bay gheweest hadden. Die Vrouwen waren heel graegh om by ons Volck te converseren/want hadder op dese plaets / soo wel wyn ofte bier te koop gheweest alsser Vrouwen waren te krygen / wy hadden ons werck soo dra niet uptgherecht: Maer nu als sy by die Vrouwen hadden gheweest/quamen als Lammeren mack weerom aen haer werck. Dit segh ick van veele/de vromen uptgesondert.

Door 't wegh-loopen van dese 2. Maets/is ons vertreck noch een dagh langer getardeert/ want wy liepen die dagh noch aen Landt/ om haer te soecken / kreghense wel in 't ghesicht / maer sy ons wys wordende/liepen van ons af/soo dat wy haer daer moesten laten.

Doe syn wy den 25. Apryl met de Landt-windt t' sepl ghegaen/ liepen om de Supd met redelyck weer / tot den 10. May/ met een Westelyncken windt/kreghen veranderingh van wint en weer/ met regen/den wint heel ongestupmigh upt den W. S. W. wendent als doen Noordt-waert over / vernamen dat wy noch soo veel dwangh van sepl achter niet en hadden / dat wy aende windt konden over wenden/ liepen voor de windt om/en staecken by de windt over/ om boven 't Eylandt Madagascar te seylen. Het weer nam alle daghen aen/met stercken W. S. W. wint/soo dat wy onse Marssepten mosten in-nemen / en lietent al deur staen boven Madagascar heen / tot dat wy het vaste Landt den 28. May in 't gesicht kregen/ ghenaemt Terra de Natal. By 't Landt komende/wierdt het moey weer/met een klare Lucht/maer de dyningen heel hol/die vande Caep de Bonesperanse quamen af schieten. Wendent als doen vande wal af/vernamen datter een harde stroom by de wal upt-liep / die ons nae de Caep toe trock / was een wonder om sien / dat het Landt soo hart

vertierde/'t welck ons goede moet gaf/ om boven de Caep te komen. Kregen 's nachts weder onstupmigh weder/met mist en regen/waer door wy 3.a 4.daghen vande wal afliepen / met Schovers-seplen/ hadden den windt al Westelijck met holle dijninghen upt alle oorden/ soo dat het Schip sijn leden dickwils versette dat het kraeckte. Had het geen sterck Schip geweest/het had niet mogelijck geweest/om heel te blijven. Doen het weer wat bedaerde / lepden wy 't weer Noordt-waert over / nae de wal toe / konden door 't onstupmigh weer geen hooghte nemen / doch lietent soo langh deurstaen dat wy 't Landt sagen/doen klaerdent weder op/namen de hooghte/ en bevonden 35.graden / waer upt wy saghen / dat het het Landt van de Caep Augueles was/die op de hooghte van 35.graden lepdt/wendent vande wal af/kregen een W. S. W. windt met reghen/ begon weder soo stijf te waepen/en de Zee liep soo teghen malcander aen / en sloegh in 't Schip / dat het scheen het Schip inde Zee soude versmoren/doch door Godts genade worstelden wy daer noch deur/dat geheel onghesien scheen.

Dit duerde 4.dagen/ lagen nu met een sepl/ en dan met 2. Schovers-seplen by. Ons Schip was soo stijf / dat wy sonder sepl niet wel konden drijven.

Iunij. Den 6. Junij/begon het water slecht te worden / en kreghen heel goet weer/ namen de hooghte/ bevonden 32. gráden en 16. minuten/ waer upt wy bevonden/ dat wy boven of binnen de Caep de Bonesperance waren/want de Caep lept op 34.en een halve graed. Doe wierd' het handt over handt sulck vast mop weer/ dat het scheen dat wy inden Hemel waren/daer wy te voren schené inde Hel te wesen/en daer wy te voren versuft en schier hopeloos waren/ om boven de Caep te komen/ waren wy met de stroom tegen de windt aen / met dat dreeselijck weer/daer boven gedrongen/ tot onser aller verwonderinge/ en daer wy te voren schier gheen of wepnigh sepl konden voeren/ konden wy nu wel alwaert 2. Marsseplen hoogh voeren. Setten onse koers nae 't Eplandt Sancte Helena,kregen een S. O.en O. S. O.windt/met mope koelte.

Den 14. Junij/kregen wy het selfde in 't gesicht/ daer in wy altesamen seer verblijdt waren. Liepen dicht by de wal langhs. Om de hoeck komende/alsmen na de Kerck-vley toe komt/daer de waterplaets is / saghen wy een Spaensche kraeck recht voor de Kerckvley leggen/soo haest sy ons gewaer wierden / drochten sy een worp upt nae 't Landt toe/en korten met het achter gat dicht aen Landt/ met sijn Ancker t' Zee / en voerden dateljck eenigh geschut met de Boots aen Landt/en maeckten een Baterp op't Landt. Wy met het Schip Hollandia, hem te met naeckende / kreghen een dwarrel windt/dewijl het Landt seer hoogh is / en de winden over't Landt dwarrelden / konden hem daerom niet beseplen / of by hem komen/ want ons voornemen was hem dateljck aen boordt te legghen/ sijn

Tou-

Touwen af te hacken/en met hem in Zee te gaen/ hadden't genoegh konnen doen / want sijn Geschut lagh soo hoogh / dat wy met ons Schip wel onder sijn geschut konden leggen / hadde onse aenslagh gelu[c]kt/wy twijffelen niet of souden hem vermeestert hebben / doch door de selfde dwarlinge/ quamen op een musquets schoot by hem. Wy manden onse Sloep / stuerden den Onder-Coopman Harmen de Coningh, (was upt den Haegh van daen) met een Vreed-vaentje naer haer toe/sy dat siende/manden haer Boot metter haest/en quamen ons Volck inde moet tusschen hey de Schepen. Verseyden malcander. Vraeghden ons/waer wy van daen quamen. De onse seyden van Iava, en dat wy van ons Compagnie verdwaelt waren/ die wy alle uren verwachten. De onse vraeghden waer sy van daen quamen/seyden: van Goa. Vraeghden voorder (alsoo sy de waterplaets in hadden)of sy wilden toe-laten / dat wy quamen en haelden water/'t welck wy noodigh van doen hadden/ en dat hebbende / soo wilden wy dadelijck vertrecken. Waer op sy riepen anda Pero, anda Canaly, met veel smadighe woorden meer. Doe keerden ons Volck met de Sloep weder nae 't Schip / vertelden ons haer weder-varen. Daer op hebben wy dadelijck den Scheeps-raedt vergadert/ overleggende wat ons hier in te doen stondt/ vonden goedt dat de Sloep dadelijck weder nae haer toe soude varen/om te vraghen hoe of sy haer beraden hadden/of wy soudē komen water halen ofte niet/ en soo sy als voorzen dat niet wilden toe-staen / soo souden sy weder-om t' Scheep komen / en men soud' haer noch soo veel tijdt gheven/ om haer te bedencken/ datmen een glas soude om-keeren/en soo sy/ eer 't uptgeloopen was/quamen en stonden ons verscoeck toe/soo souden wy haer met vreden laten/en soo niet / souden daer dadelijck in vranden. Met dese resolutie is de Sloep weder met een Vreedvaen naer haer toe gheroept. Sy quamen ons Volck weder met haer Boot in 't ghemoet. Daer stondt een Munnick met een kap op 't Hooft in haer Boot die ons Volck verseyde. Onsen Onder-Coopman de Coningh sijn reden ghedaen hebbende / kreegh verkeert antwoordt als voorzen Anda Pero, Anda Cana, wy willen jou hier niet sien/ wegh van hier. Onse Volck aen boort komende / hebben dit rapport aen ons gedaen. Doe lieten wy dadelijck de klock luyden/ deden 't gebedt/setten een glas van een half uer op de Spil/en soo dra het selfde glas upt was gheloopen / en wy haer niet saghen komen/ hebben wy dadelijck vper op haer ghegheven met halve Cartouwen/ daer van wyder elf hadden / en schoten inde Kraeck dat het rammelde/want hy goet te raecken was/sijn voorschip ofte Casteel was soo 't scheen soo hoogh/als onse voor mars/alhoewel wy een Schip hadden van vijf hondert lasten / wy schooten daer soo langh op / tot dat sy wepnigh meer upt de Kraeck schooten / maer met het Geschut dat sy upt de Kraeck op 't Landt hadden ghehaelt/ en op haer ghemaeckte Vaterp hadden gheselt/ schooten sy ghestadigh in ons

Schip/of sijter met handen in-lepden/want elcke schoot wasser een/ dat raeckte/ 2.3.a 4.voeten boven 'twater/soo dat wp vreesden/ dat sp ons inde grondt souden schieten/kregen ock eenige ghequetsten. Onder alle wozde onse Onder-timmerman ghenaemt Bockjen van Dort, bepde sijn beenen afgeschoten/ leefde noch een wepnigh tijdts/ maer stozf datelijck/waer dooz wp daer niet kondē blijven leggen/re-solveerden een wozp upt te brengen nae de wal toe/daer eenige klip-pen lagen/kozten achter die klippen/ tot dat wp vzp van haer schie-ten waren vande Baterp/wp lagen doen soo dicht aen 't Lant/dat-men met een steen konde op 't Landt smacken: doen wert het nacht. Wp ontboden alle de Officieren inde Kejupt/met de Bottelier daer bp/vzaeghden hem/hoe veel water wp noch hadden/en reeckenden het over/ hoe veel water dat wp van doen hadden/ wetende dat wp de Linie Equinoctiael noch mosten passeren/ en dan kond het noch langh dueren eer wp in Hollandt quamen. Bevonden derhalven dat wp niet meer als vier mutskens water daeghs konden geven; over sulcks vzaeghden wp de Officieren/ ende d' Officieren spzaecken met het Volck wat haer daer van docht/ of sp wilden vechten/ als den desperaten tegen de Vpandt om 't water/ die de water-plaets in hadde/ dan of wp onse repse souden verbozderen nae 't Vader-landt en te vzeden wesen met 4. mutskens water 's daeghs. Dit aldus rontom gevzaeght zijnde/ soo wierder een-stemmigh met alle Offi-cieren en Boots-volck goedt ghevonden/ onse repse te verbozderen/ te vzeden wesende met 4.mutskens water 's daeghs. Lichten da-telijck ons Ancker om t' sepl te gaen. Maer metten dagh alsoo wp doende waren om van 't Landt te boechseerden/ quamen de Spec-ken boven op 't Landt met musquetten/ en schoten van boven neer in 't Schip/ en nae de Boot/ datmen qualijck dueren kond'/ doch raeckten noch (met Godts hulp) vande wal af/ hadden wp daer een uer langer gebleven/het sond sijn perijckel gheloopen hebben/ of wp niet veel Volck verlooren souden hebben.

Dese boozgemelde Kraeck is (soo mp nader-handt onderrecht is) dooz dat wp hem soo ghetreft hadden/ daer legghende/ ghesoncken: Want daer nae quamender noch ses Hollandtsche Schepen aen/ om te ververschen/die sagen hem inde grondt legghen/en de Poztu-gijsen hadden het goedt/soo veel sp konden/op 't Landt gheberght/ nevens het geschut/'t welcke sp op een Baterp hadden gestelt/die sp opghewozpen hadden/daer schooten sp soo gheweldigh van nae dese 6.Schepen/dat sp niet Landen kosten/mosten daerom/ ghelijck als wp/sonder te ververschen/vertrecken.

Wp stelden onse koers N.W.aen/nae het Eplandt Ascention toe/ met een goede wint en stijve voozt gangh/doch sagē het niet/alleē sa-gen wp/doe wp vermoeden daer ontrent te wesen/eē groote menigh-te van Zee-gevogelte/de wint begon al handt over handt aen te ne-men/soo veel als wp voeren mochten/met welcke stijve windt wp de

Linie

Linie Equinoctiael sonder hinder passeerden / daer wp op onse uptrepse wel ses weecken ouer doende waren / eer wp die passeeren kosten/meest met stilte / en dan altemet harde trauaden / soo dat het scheen dat het al stucken waepen en reghenen sou wat om en aen was.

Den 12. September/nae dat wp 3. daghen min als dzie maenden van S^t. Helena gheweest waren / quamen wp op de hooghte van 24. graden / 34. minuten benoozden de Linie Equinoctiael. Hier kregen wp oock beter weer/dzeuen doe in stilte/trocken 's mozgens/ na 't schaffen vande dzoo-kost/te werck/ gijden onse seplen op/schzaeptē en boenden onse Schip bupten om de groente af / want het was gheweldigh rupgh bewossen / hoopten dat het in 't seplen te beter weerd' soude maecken. September.

Den 13 dito wast mop weer met een labber koelte upt den O. S. O. gingen Noozd Oost ten Noozden aen.

Den 15. dito S. S. W. windt/de koers als vozen/namen 's middaeghs hooghte/en bevonden 28. graden Noozder bzeete/ sloegen onse Fock af/en sloegen een ander weder aen.

Den 16. dito veranderden wp oock van Vooz-Marssepl / saghen veel steen-kroos dzijven/de koers als voozen / met een mope doozgaende S. W. windt.

Den 17. dito namen wp de hooghte van 30. graden 48. minuten/ veranderden oock van groot Marssepl / met variable winden / des nachts liep de windt Noozd Oost en Oost / met donder en blixem/ namen onse Marsseplx in.

Den 18. dito setten wp onse Marsseplen daer weder bp/ met onse blind'/de koers N. O. was mistigh/en somtijdts regen/konden geen hooghte bekomen.

Den 19. dito begon het soo stijf te waepen upt den S. S. W. en S. W. dat wp de Marsseplx in-namen/en onse blinde waepde wegh/ onse groot sepl/'t welck wp oock wilden in-nemen/sloegh oock stucken/lietent met de Fock die nacht dooz-staen/teghen den dagh nam het weer af/setten onse Marsseplx daer weder bp.

Den 20. dito sloeghen wp een ander Groot-sepl aen/en een blind'/ namen hooghte/bevonden 35. graden 13. minuten Noozder bzeete.

Den 24. dito wast een donckere Lucht/met reghen kaken / namen onse bzam-stengh af.

Den 26. dito hadden wp de hooghte van 43. graden 12. minuten.

Den 27. dito de windt S. W. de koers N. O. ten N. des voozmiddaeghs/quammer een Dupf op ons Schip vlieghen / doch dooz dat het Volck/soo begeerigh waren hem te krijgen / is hp op-gevlogen en viel in 't water neer. Namen hooghte / en bevonden 44. graden 53. minuten.

Den 1. October wast mop weer/de wint O. S. O. de koers bp de wint over N. O. ten N. aē/namē 's middaeghs de hooghte vā 48. gra. 30. mi- October.

30. minuten/'t welck de hooghte is van Heysant.

Den 2. dito/'s morgens/ sagen wp een sepl Noordt-West van ons ontrent 3. mijlen/ gijden onse seplen op/ en wachten hem in/ recht op de middagh quam hy by ons/ verspraecken hem/ was een Engelsman dicht by Pleymuyden van daen/ quam van Terneuf, wp hielden twee dupsent Visschen van hem/ haelden de Schipper aen ons boord/ was genaemt Mr. Smal-water. Gingen O. en O. ten Suyden aen/ worde regenachtigh mottigh weer.

Den 4. dito quam de Engelsman weer aen ons boort/ die wp na vermoghen tracteerden/ hadden de hooghte van 49 graden 46. minuten.

Den 5. dito begon 't stijf te waepen/ onse Fock waepde stucken/ doe dwaelde de Engelsman oock van ons. De windt was S. S. W.

Den 6. dito sagen wp twee seplen/ een dwars van ons/ en een achter upt/ gingen S. O. aen/ om de Canael weder open te seplen. Hadden de hooghte van 50. graden 20. minuten.

Den 7. dito wast mop weer/ de windt Suyden/ de koers O. S. O. sagen geen Schepen/ sloegen wederom een ander Sepl aen.

Den 8. dito hadden wp de hooghte van 49. graden 42. minuten/ de windt als vozen/ doch liep wel haest West/ de koers stelden wp S. O. ten O. wozpen doe/ gelijck wp al eenige dagen te voozen gedaen hadden/ het loot/ maer konden gheen grondt bekomen/ recht nae de middagh sturf Capitepn Strijcker, was Capitepn over de Soldaten geweest/ zijnde een vroom en uptnement persoon/ wel geoeffent inde Crijghs-handelingh/ was van de Rijn-kant van Wesel of daer ontrent van daen.

Den 10. dito/ des avondts/ wierpen wp grondt op ontrent 70. vadem.

Den 11. dito/ des morgens/ wierpen wp wederom grondt op 70. vadem/ en des avondts op 60. vadem met grau-achtigh sant/ hadden de hooghte van 49. graden en 55. minuten/ de wint Suyden/ stelden de koers O. ten N. en N. O. aen.

Den 12. dito wierpen wp op 50. vadem grondt/ en continueerden alle vier glasen met het loot te werpen/ hadden doorgaers 50. 2. a 3. en vijftigh vadem/ en des nachts wierpen wp 56. a 60. vadem/ al wit grau en somtijdts wat swarte sant-gront/ sagen doe oock een Schip teghen ons overkomen/ doch worde soo mistigh dat wp hem weder verloozen.

Des anderen daeghs was de windt Oost/ met nevelachtigh mistigh weer en stilletjes. Een dagh 2. a 3. daer nae sagen wp Landt/ 't welck wp bevonden Yerlandt te wesen/ liepen in Kin-sael daer een Engels Coninghs Schip lagh met twee laghen gheschut/ en alsoo ick wist dat de Hollantsche Compagny/ onse Heeren Meesters/ met de Engelsche in geen goede vriendtschap stondt/ soo was ick bedurht het Volck soo overvloedigh aen Landt te laten gaen/ vreesende voor

eenigh

eenigh onghemack van dit Coninghs Schip. Ick setten 't Zeewaert van hem/ dacht soo hy eenigh spel maeckt / soo konnen wy de Zee kiesen/ en soo hy ons daer vervolght soo sijn wy hem getroost. Ick voer dat selfde aen boozt/ nooden de Overste in ons Schip/ die quam/ vzaeghde hem nae alle ghelegenthepdt/ onder anderen oock/ of hy oock eenighe last had om ons eenigh leet te doen / hy antwoozde van neen/ was met ons vzolijck en wel. Ick was noch niet gherust/ liet aen Landt een maeltijdt berepden / nooden hem daer op/ dzoncken malcander eens toe / en onder de vzolijckhepdt des maeltijdts/ her-vzaeghde ick of hy geen last had/ om ons aen te tasten; seyde wederom van neen/ verhaelde dat hy/ terwijl wy daer ghelegen hadden/ nae Engelandt geschzeven had' / maer had geen last tot sulcky ghekregen/ doch ick dozst daer op niet veel vertrouwen. Ondertusschen quamen daer by ons twee Conbopers die op ons krupsten/ die verstaen hadden dat wy daer laghen/ de eene was Capitepn Iacob Ianſz. van Edam, en de ander was Pieter Gijsen van Rotterdam, doe was de rugh wat beter bewaert/ oft het ten quaetsten wilde afloopen. Hier dus leggende/ liep het Volck soo gheweldigh aen Landt/ dat ick niet veel kans sagh/ om haer Scheep te krijgen/ vermaendese als ick by de sommige was/ dat sy doch Scheep soudé komen/ dat wy onse repse dienden te vervozderen/ dat het herfts dagh was/ dat de winter op handen quam/ en dat wy een dupl onbeniert Schip hadden/ vertoonden haer de perijckel die daer was om met sulcken swaren Schip soo laet in de tijdt booz 't Landt te komen / maer mochte wepnigh helpen/ het Volck bleef aen Landt / 't scheen of sy al in 't Vaderlandt waren/ sy aten en dzoncken daer op aen. Ick gingh epndelijck by den Meper vande Stadt/ vzaeghden hem offer gheen raedt soude wesen om ons Volck aen boozt te krijghen / hy seyde neen/ dat hy geen en wist/ maer doe ick sijn Vzou gesprzoocken had'/ en die een stuckje sijn Lijn-waet vereert had/ doe seyde hy/ als ick hem andermael vzaeghde/ dat hy daer toe wel raet schaffen sou. Hy liet dateliick een parthy Trommels de Stadt booz-slaen/ en overal uptroepen/ dat yder soude gewaerschout wesen/ wie eenige vande Hollanders vande Oost-indisch-Vaerder meer als 7. schellinghen bozghde / die soude dat quijt wesen. Op dit roepen wierden de meeste part (alsoo haer schult al meer beliep) ter deuren uptgestooten/ quamen by my / ick wildese al nae boozd hebben / maer sy souden daer liever noch wat ghebleven hebben. Ick liet daer op de Anckers op-winden/ de seplen los maken en begost het gat uptwaert aen te seplé. Doe vielen sy in Schupten en ander Vaer-tupgh als Mieren/ en quamen aen boozt. De Waerden en Waerdinnen quamé ooch aen boozdt/ spzaken om haer gelt / 't welck ick haer dede geven/ en op yders reeckeningh te boeck aen-teeckenen. Hadden doe al ons Volck weder Scheep/ behalven 3. a 4. man/ die haer met Vzou-volck verlooft hadden/ die sy daer nae Trouden/ die lieten wy daer blijven / gingen nevens de twee Conbopers

vopers van daer t' sepl / en quamen met redelijcke spoet den 16. November Zeelandt in. De Heere heb lof en danck/die my tot dus verre upt soo veel perijckelen gheholpen heeft/ hebbende in 't geheel upt geweest ontrent een maendt minder als seven Jaer.

Hier mede hadde ick gemeent van schrijven op te houden/ dewijle mijn repse voltrocken was: Maer alsoo ick vooz verhaelt heb/dat het Schip Middel-burgh den 22. Meert 1625. seer schadeloos van ons schepden/ met vooznemen / malcander inde Bay van St. Lofie te vinden / daer wp den 31. dito quamen / en den 25. Aprzil weder van daen ginghen/sonder in die tijdt/noch op onse gheheele t' hups reps hem gesien noch van hem gehoozt te hebben/noch naderhandt opt te recht is gekomen/soo moet ick(hoewel het jupst niet nootsaeckelijck aen mijn repse behoozt/doch evenwel daer soo vreemt niet van en is/ dat den Leser my sal kunnen berispen / mijn Journael met pets vreemts/en onbetamelijck vergroot te hebben)den Leser mede-deelen/het gene hem 't sedert onse van een schepden is weder-varen/nae de seeckerste tijdingh en waer-schijnelijckste presumptie. Te liever aenveerd ick dese moepten/ om dat ick daer dooz oozsake sal hebben/ om den Naekomelinghen / het eynde van onsen bp pder vermaerde Hoorense Willem Corneliss. Schouten mijnen bpsonderen Vziendt/ mede te deelen/dat tot pders oozen niet gekomen is/want hp(als gesepdt is)op dit Schip Middel-burgh was gegaen. De saecke dan is sulcks. Terwijle wp inde Bay de St. Lofie lagen/hoozden wp vande Inwoonders / datter een Schip inde Bay van Antongiel lagh/doch wisten doe niet seecker of het Middel-burgh was of niet. Wp daer van daen gaende / hoopten hem aen St. Helena te vinden of te verwachten / en daer dooz de Spaense Kraeck (als verhaelt) niet aen konnende komen/voeren wp voozt om onse repse te verbozderē. Nader-handt komt Schipper Pieter Gerritsz. Bieren-broodts-pot van Hoorn upt Oost-Indien aen de Caep de Bonesperance, vindt daer vzieven die 't Schip Middelburgh daer(nae gheWoonte) ghelaten hadde/ waer in verhaelt stondt/ dat sp ghemeent hadden de Bay van St. Lofie te beseplen/als tusschen ons beslooten was / maer waren soo veel te laegh gekomen/dat sp de Bay van Antongiel aen troffen en in-liepen/ en haer daer weder van alles prepareerden dat noodigh was/ en dat daer eenige vande hare waren gestozven / onder anderen oock die boven-ghenoemde Willem Corneliss. Schouten, die sp daer begroeven.

Op welcks overlijden dit volghende vers gemaeckt is.

T' wijl

T' wijl Schouten in dees Wer'lt/ daer hy was op ghevoedt/
Geen ruſt en vond'/ maer ſtaegh door inn'ge drift en luſt/
In d' and're Wereldt was/ met 't lijf of met 't ghemoedt;
't Is billick dat Hy dan in d' and're Wereldt ruſt
Van al ſijn woelery. Ruſt dan/ vermaerde Ziel/
In vreed'/ tot ſalighedt; doch ſoo u groote gheeſt
Niet kan beſloten zijn in d' enght van Antongiel
Soo reyſt (gelijck ghy hier in 't leven onbevreeſt/
Van 't Ooſt nae 't Weſten ſeylt' door een verborgen vaert
De Son/ een dagh en nacht/ verby in ſijnen loop)
En ſtijght oock boven Hem ten hooghen Hemel-waert/
En ruſt in d' eeuw'ge ruſt by Godt en d'Heyl'ge hóóp.

Hier was het eynde van deſen waerden Man. Deſe brieven verhaelden voorder van haer weder-varen in't particulier/hoe ſy geſtelt waren/daer komende/daer leggende/en hoe/ en wanneer ſy daer weder van daen ſchepden. Naderhandt en iſſer upt haer nopt tijdinge gekomen/ ſoo dat het hier mede ſoud opghehouden hebben/maer upt de Portugijſen en upt Portugael, is noch jonger tijdingh van haer gekomen/te weten/hoe dat het Schip Middelburgh voornoemt/komende by het Eylandt St. Helena van twee Kraecken omcingelt worde/ waer teghen het wacker ſlaeghs was / en ſchoot eyndelijck de eene Kraeck inde brandt / de ander dat ſiende quam ſijn macker te hulp om de brandt te utten/die ſy/ſoo verhaelt wordt upt kreghen/maer alſoo de Portugijſen vreesden door dit krabbelen van het Eylandt verſteecken te worden/ en alſoo de nacht aen quam / raeckten ſy van malcanderen/en lieten Middel-burgh varen. Dit is de laeſte tijdinge die van dit Schip gekomen is/ vermoede ſy onder wegen ghebleven of door deſe ſlagh met de Kraecken ſoo veel ghekreghen hadden/ dat ſy daer van geſoncken zijn: men ſoude oock wel konnen vermoeden/ dat ſy door ghebreck van victualie en ververſchinghe vergaen zijn/ maer alſoo ſy aen de Caep hadden aen geweeſt en haer daer ververſt/ ſoo kan ick hier geen geloof in ſtellen. Het is hoe 't is/altijdt iſt een beklaeghelijcke ſaecke dat ſy niet te recht ſijn gekomen / en verplicht my tot eenwige danckbaerheydt/om dat Godt my/te weten met het Schip Hollandia, ſoo genadelijck upt ſulcke ooghen-ſchijnelijcke perijckelen geredt en geholpen heeft. Bidde hem dat ſijn goetheyt aver my mach continueren/van nu tot inder eeuwigheydt/Amen.

EYNDE.